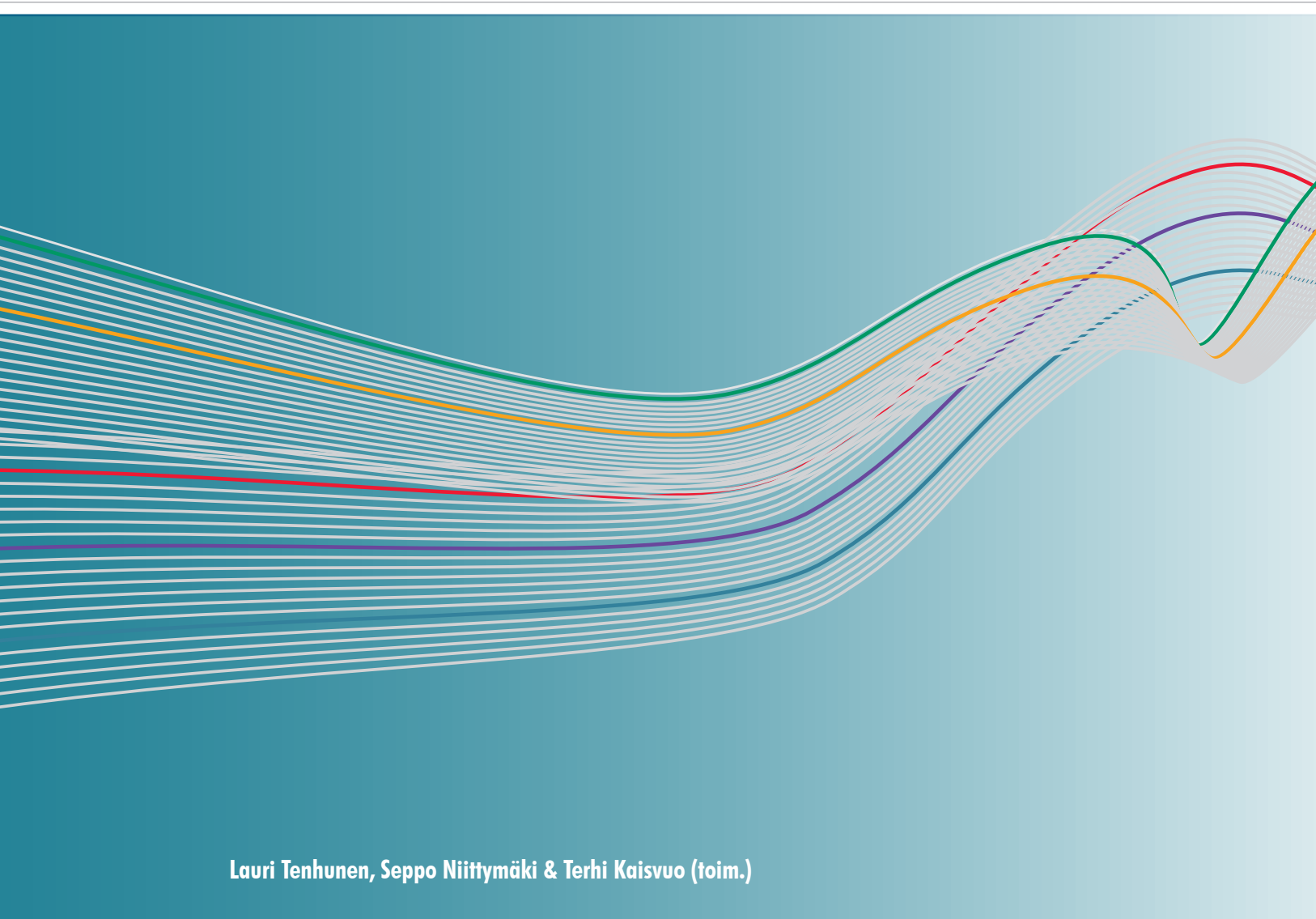




Nuorisotakuun parhaat käytänteet Kanta-Hämeessä



Lauri Tenhunen, Seppo Niittymäki & Terhi Kaisvuo (toim.)

Nuorisotakuun parhaat käytänteet Kanta-Hämeessä
Lauri Tenhunen, Seppo Niittymäki & Terhi Kaisvu (toim.)

Hämeen ammattikorkeakoulu
Lauri Tenhunen, Seppo Niittymäki, Marina Weck
Terhi Kaisvu, Mare Orman, Leena Packalén
Merja Harju, Riittamäki Kuusela-Rantanen, Mikko Romppanen

Forssan kaupunki
Marjut Kallioinen

Riihimäen kaupunki
Ella Sundell

Hämeenlinnan kaupunki
Maija Moisio

painettu

ISBN 978-951-784-724-7
ISSN 1795-4231
HAMKin julkaisuja 3/2015

e-julkaisu

ISBN 978-951-784-725-4 (PDF)
ISSN 1795-424X
HAMKin e-julkaisuja 6/2015

© Hämeen ammattikorkeakoulu ja kirjoittajat

JULKAISIJA

Hämeen ammattikorkeakoulu
PL 230
13101 HÄMEENLINNA
puh. (03) 6461
julkaisut@hamk.fi
www.hamk.fi/julkaisut

Painopaikka: Tammerprint Oy, Tampere

Hämeenlinna, maaliskuu 2015

Sisälllys

1. ESIPUHE.....	3
2. NUTA- HANKKEEN LÄHTÖKOHDAT JA ARVIOINTI.....	8
3. NUTA-HANKKEEN TIEDOTUS JA OHJAUSRYHMÄ.....	11
4. MONIALAISUUS JA INDIKAATTORIT NUORISOTYÖSSÄ	13
5. NUORISOTAKUUN TOTEUTTAMISEN TUKEMINEN FORSSASSA	18
6. HYVIEN KÄYTÄNTEIDEN TORI	26
7. MENETELMÄMARKKINAT - TOIMINNALLISET MENETELMÄT NUORTEN KANSSA TYÖSKENNELTÄESSÄ.....	33
8. URAOHJAUS OSANA TEKNIIKAN ALAN KOULUTUSTA.....	40
9. KORKEA-ASTEEN SOSIAALI- JA TERVEYSALAN OPISKELIJAT OSALLISINA HYVIEN URAOJAUKSELLISTEN KÄYTÄNTÖJEN LUOMISESSA.....	47
10. KORKEAKOULUOPISKELUUN SIIRTYMISEN NIVELVAIHE	51
11. ULKOPUOLISTEN TEKIJÖIDEN YHTEYS OPISKELUISSA ETENEMISEEN JA OPISKELUIHIN LIITTYVÄT KOMPASTUSKIVET	54
12. PSYKOSOSIAALISEN TUEN PALVELUT HYVINVOINNIN LISÄJÄNÄ JA OPINTOJEN ETENEMISEN TURVAAJANA	57
13. KOLMANNEN ASTEEN OPISKELIJAN OSALLISUUS OPINTOJEN ETENEMISTÄ EDISTÄVÄN TOIMINTAKULTTUURIN LUOMISESSA	61
14. NUORISOTAKUUN TOTEUTTAMISEEN LIITTYVIEN HYVIEN KÄYTÄNTEIDEN MAHDOLLISUUDET JA HAASTEET.....	69

1. ESIPUHE

Lauri Tenhunen & Seppo Niittymäki & Terhi Kaisvu, HAMK

Nuorisotakuun toteuttamisen tukeminen Hämeessä (NUTA) -hankkeessa on suunniteltu ja kokeiltu uudenlaisia yhteistyötoimia mm. nuorten tarpeista lähtevien palvelupolkujen kehittämisesä, hanketoimijoiden keskeistä vertaisoppimista ja aktiivista henkilötason tiedottamista. Suunnittelua on tehty yhteistyössä esim. etsivän nuorisotyön tulosten perusteella.

Hankkeessa on koottu paikallisella tasolla nuorten elinolutietoja. Nuorten tietämystä nuorisotakuuseen liittyvistä asioista on kartoitettu ja lisätty. Riihimäellä ja Forssassa on kiinnitetty huomiota erityisesti peruskoulun ja toisen asteen koulutuksen päättäneiden seurantaan ja tukemiseen.

Nuorisotakuuseen liittyvää tietoa hankkeessa on jaettu mm. tapahtumien ja koulutusten muodossa. Yhteistyöllä NUTA -hankkeen piirissä toimivat ovat saaneet arvokasta vertaistukea muilta toimijoilta ja jatkossa löytävät helpommin keinoja nuorisotakuun toteuttamiseksi. Samalla toimijoiden keskinäisiä rooleja on selkeytetty.

Lyhyestä hankkeen toteuttamisen ajasta huolimatta NUTA -hanke vaikuttaa myönteisesti Kanta-Hämeessä hankkeen kohderyhmän nuorien työllistymiseen ja runsaampaan koulutukseen osallistumiseen ja toisaalta minimoi nuorten syrjäytymistä. Hankkeessa toteutetut toimenpiteet voidaan jakaa seuraaviin osioihin:

- On vahvistettu hyviksi koettuja toimintakäytänteitä. Näitä ovat mm. etsivä nuorisotyö, työnhakuvalmennus, työpajatoiminta, kuntouttava työtoiminta, erilaiset henkisen hyvinvoinnin palvelut jne.
- Hankkeessa on luotu uusia toimintakäytänteitä. Tämä koskee esimerkiksi opiskelijapudokkaiden varhaista etsimistä ja tukea. On kehitetty myös joustavia ja asiakaslähtöisiä palvelupolkuja ja psykososiaalisen tuen muotoja yhdessä nuorten kanssa.
- Hankkeessa on suunniteltu tulevaisuuden yhteistyötoimia ja nuorisotakuun piirissä toimivien keskinäisten roolien suunnittelua ja kehittämistä (ml. työllistävät organisaatiot).

Nuorisotakuu pätkinänkuoressa

Nuorisotakuu – käsitettä on käytetty vuoden 2013 alusta. Sen keskeisenä tavoitteena on auttaa nuoria pääsemään koulutukseen ja työelämään. Muina tavoitteina on estää nuorten työttömyyden pitkittyminen, tunnistaa nuorten syrjäytymisen vaaratekijöitä ja tarjota heille varhaisvaiheen tukea ulkopuolisuuden ja syrjäytymisen estämiseksi.

Nuorisotakuun toteutumisen edellytys on monialainen ja moniammatillinen yhteistyö kunnissa. Sitä toteuttamaan tarvitaan kaikki keskeiset paikalliset toimijat: kunnan ja valtion viranomaiset, yrittäjät, järjestöt ja uskonnolliset yhteisöt. Nuorille tarjotaan voimassa olevan lainsäädännön mukaisia palveluita aiempaa tehokkaammin, myös poikkihallinnollista yhteistyötä tehostamalla. Nuorisotakuuta varten ei ole luotu uutta lainsäädäntöä, vaan voimassa olevia säädöksiä on päivitetty tai uusittu.¹ Nuorisotakuun kohderyhmän kuuluvat:

¹ Nuorisotakuu 2014

- alle 25-vuotiaat nuoret, joilla ei ole ammatillista koulutusta tai työtä
- 25–29-vuotiaat vastavalmistuneet, joiden valmistumisesta on alle 12 kuukautta.

Näihin ryhmiin kuuluville taataan joko koulutus-, kuntoutus- tai työpaikka. Alla olevaan taulukkoon (taulukko 1.1) on koottu nuorisotakuun osa-alueet ja niiden sisältämät keskeiset lupaukset.

Taulukko 1.1. Nuorisotakuun osa-alueet ja niiden sisältämät lupaukset²

Koulutustakuu³	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Jokaisella nuorella on mahdollisuus suorittaa peruskoulun jälkeinen tutkinto ▪ Peruskoulun päättäneelle taataan koulutuspaikka ammatillisessa oppilaitoksessa, lukiossa, oppisopimuskoulutuksessa, työpajassa, kuntoutuksessa tai muulla tavalla.
Nuorten yhteiskuntatakuu	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Alle 25-vuotiaalle nuorelle ja alle 30-vuotiaalle vastavalmistuneelle taataan opiskelu-, työ-, työkokeilu-, työpaja- tai kuntoutumispaikka kolmen kuukauden kuluessa työttömäksi ilmoittautumisesta Työ- ja elinkeinotoimistossa (TE-toimisto) laaditaan yhteistyössä työttömän nuoren kanssa työllistymissuunnitelma kahden viikon kuluessa työttömäksi ilmoittautumisesta ▪ TE-toimiston tarjoamia palveluita ovat mm. ammatinvalinta- ja uraohjauspalvelut, työnvälityspalvelut, työnhaku-, ura- ja työhönvalmennuspalvelut, työ- ja koulutuskokeilu sekä palkkatuki (Sanssi-kortti)
Nuorten aikuisten osaamisohjelma	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Jokaiselle 20–29-vuotiaalle pelkän peruskoulutustutkinnon suorittaneella on mahdollisuus suorittaa ammatillinen tutkinto ohjelman kautta tarjottavilla resursseilla

Keinot toteuttaa Nuorisotakuuta ovat monenlaisia. Niihin kuuluvat muun muassa koulutustakuun toimet, nuorten työvoima- ja elinkeinopalvelut (TE-palvelut), kuntoutuspalvelut ja muut nuorten yksilölliset palvelut, esimerkiksi etsivä nuorisotyö ja nuorten työpajatoiminta.⁴

Katsaus nuorten työllisyystilanteeseen Hämeessä

Hämeen ELY-keskuksen työllisyyskatsauksen (joulukuu 2014)⁵ mukaan nuorten työttömien määrä oli Hämeessä joulukuun lopussa 3 743, mikä on 425 enemmän kuin vuotta aikaisemmin. Työllisyyskatsauksen mukaan joulukuussa 2014 nuorten työttömien osuus nuorten työvoimasta oli Kanta-Hämeessä 18,8 %, mikä on 0,8 prosenttiyksikköä korkeampi kuin viime vuonna. Päijät-Hämeessä nuorten työttömien osuus nuorten työvoimasta oli joulukuussa 23,6 % nousten viime vuodesta 3,5 prosenttiyksikköä. Nuorten työttömien osuus nousi edellisestä vuodesta kaikissa KantaHämeen alueen kunnissa paitsi Hattulassa, Forssassa, Hump-

² Lietzén 2014, 3; Nuorisotakuu 2014

³ Lietzén 2014, 3; Nuorisotakuu 2014

⁴ Nuorisotakuu 2014

⁵ Hämeen ELY-keskus 2015

pilassa, Tammelassa ja Riihimäellä. Kanta-Hämeen maakunnassa matalimmat nuorten työttömien osuudet nuorten työvoimasta olivat Humppilassa (11,5 %) ja Tammelassa (13,7 %). Korkeimmat nuorten työttömien osuudet olivat Ypäjällä (22,9 %), Forssassa (21,8 %) ja Jokioisilla (21,8 %). Päijät-Hämeen maakunnassa nuorten työttömien osuus oli edellisvuotta korkeampi alueen kaikissa kunnissa paitsi Kärkölässä. Päijät-Hämeen maakunnan matalimmat nuorten työttömien osuudet nuorten työvoimasta olivat Kärkölässä (15,6 %), Hollolassa (17,0 %) ja Sysmässä (18,5 %). Korkeimmat nuorten työttömien osuudet nuorten työvoimasta olivat Heinolassa (30,6 %) ja Nastolassa (26,5 %).

Kanta-Hämeen maakunnassa oli joulukuun lopussa työttömänä 1 514 alle 25-vuotiasta nuorta, mikä on 73 nuorta enemmän (5 %) kuin vuosi sitten. Työllisyystilanne näyttäisi vuoden 2015 aikana edelleen heikkenevän.

Euroopan komissio ja aiemmat hankkeet

Julkaisussa ”Working together for Europe`s young people. A call to action on youth unemployment” Euroopan Komissio tekee aloitteen, jonka mukaan ⁶ Euroopan komissio kehottaa Euroopan unionin toimielimiä, jäsenvaltioita, työmarkkinaosapuolia ja kansalaisyhteiskunnan osapuolia työskentelemään yhdessä toteuttaakseen nuorten opiskelua ja työllistymistä tehostavia toimenpiteitä.

Euroopan komissio julkaisussa painotetaan mm. opintojärjestelyjen suuntaamista työelämä-orientoituneesti, harjoittelun merkityksen painottamista opintojen yhteydessä, oppisopimusjärjestelyjä, kansainvälisen harjoittelun merkitystä, työmarkkinoiden suunnitelmallista kehittämistä ja nuorten rekrytoinnin tekemistä työnantajille helpommaksi.

Maakohtaisissa suosituksissaan⁷ komissio suosittelee Suomelle, että ”Suomessa tulisi toteuttaa ja seurata tarkasti niiden meneillään olevien toimenpiteiden vaikutuksia meneillään olevia toimenpiteitä, joilla parannetaan työmarkkinoiden nuorten asemaa ja pitkäaikaistyöttömyyttä ja tapoja, joilla nuorille kehitetään työpaikkojen edellyttämiä taitoja ja osaamista.” Yhtenä EU-tasoisena nuorisotakuu -aktiviteettina julkaisu esittää nuorisotakuun tavoitteita edistävät ESR-hankkeet, joista yhtä NUTA-hanke on edustanut Hämeessä. Nuorten työmarkkinatilanteen perusteella, nuorisotakuun piiriin kuuluvien toimenpiteitä on syytä jatkaa ja vahvistaa lähivuosina.

Julkaisussa⁸ ”Nuorisotakuu - uusi tapa toimia, Kunnille suunnatun kyselyn tuloksia” on eritelty nykyistä vastuunjako nuorisotakuuta toteuttavien kesken. Paikallisella tasolla vastuunjaossa näyttää kuitenkin vielä olevan paljon kehitettävää. Useampia ja tehokkaampia aktiviteetteja voitaisiin toteuttaa suunnitelmallisemmalla yhteistyöllä. NUTA-hankkeessa olemme löytäneet toimivan yhteistyön muodon, esimerkkinä Forssan kaupunkiin perustettu Wirta-paja, jossa nuorisotoimen ja toisen ja kolmannen asteen opiskelijat ja ammattilaiset ovat toimineet yhteistyössä.

Oppilaitosten tulisi toteuttaa oppimisen ja kasvun tukemista sellaisilla menettelyillä, joissa työelämään siirtyminen ja nuorten vastuun ottaminen omasta elämästään olisi luonnollisilla tavoilla osana oppimista ja opiskelua.

⁶ European Commission 2013

⁷ European Commission 2013

⁸ Kallio-Savela & Sjöholm & Selkee 2013

Hämeenlinnassa ”Kaikin keinoin nuoret töihin” -hankkeen perusteella tehtyjen suositusten mukaan nuorisotakuun tehtävien hoitoa voidaan tehostaa. Keinoina on esitetty mm. seuraavia: olemassa olevan tiedon hallinta ja jakaminen eri toimijoiden kesken tekemällä moniammatillista ja monialaista yhteistyötä yli kuntarajojen; tukea antavien tahojen yhteystiedot nuorille selviksi; lähitutorien ja etsivää nuorisotyötä tekevien henkilöiden työ on taloudellisestikin kannattavaa; yksilöllistä ohjausta ja ennakkoluulottomuutta tarvitaan; on kehitettävä yritys yhteistyön malleja. Hankkeen toimijat painottavat käytännön toimenpiteitä nuorisotakuu -tehtävien hoidossa.

NUTA-hankkeessa on päädytty samankaltaisiin tuloksiin. Kuitenkin olemme kyenneet tuottamaan uusia toimintakäytänteitä, joista osa jäänee nuorisotakuun tehtävissä toimivien käyttöön.

Korkea-asteen opiskelijat tiedontuottajina

Alla oleva aineistonhankinnan kuvaus liittyy artikkeleihin 9–13.

Palvelumuotoiluworkshopeissa lähdettiin ammattikorkeakoulun sosiaali- ja terveysalan opiskelijoiden osallisuudessa hakemaan ymmärrystä kolmannella asteella tapahtuvaan tukeen ja ohjaukseen. Koulutuksen nivelvaiheita tarkasteltiin koulutuksen jatkuvuuden ja työelämään siirtymisen turvaamiseksi. Yhtenä painopisteenä oli selvittää toisen asteen ammatillisesta oppilaitoksesta kolmannen asteen opiskelijaksi siirtyminen. Palvelumuotoilun menetelmin tuotettiin kuvaus toiselta asteelta kolmannelle asteelle siirtymisen nivelvaiheesta ja siihen liittyvistä kehittämistarpeista. Koulutuksen nivelvaiheita tarkasteltiin koulutuksen jatkuvuuden turvaamiseksi.

Lisäksi palvelumuotoilun menetelmin sekä menneisyys- ja tulevaisuusmuistelua käyttäen luotiin kuvaus opiskelun etenemisestä ja opiskeluun liittyvistä kompastuskivistä, psykososiaalisesta tuesta, opiskeluun liittyvistä vuositason kuvauksista, opintojen etenemistä edistävän toimintakulttuurin luomisesta ja uraohjauksesta korkeakoulussa. Opiskelijoille järjestettiin esimerkiksi uraohjaukselliset palvelumuotoiluworkshopit, joissa opiskelussa eri vaiheissa olevien opiskelijaprofiilien kautta haettiin ymmärrystä uraohjaukseen. Osallisuuden kautta opiskelijoilla oli mahdollisuus pohtia opiskeluissa viivästymiseen liittyviä eri osa-alueita. Kartoitettavana oli erityisesti kolmannen asteen rooli ja tehtävät nuorisotakuun toteuttamisessa. Tarkoituksena oli myös huomioida NUTA-hankkeelle asetetut tavoitteet ja vaatimukset sekä kuvata palveluohjausta prosessina. Opiskelijoille annettiin mahdollisuus vaikuttaa ja saada äänensä kuuluviin.

Artikkelien sisältö on tuotettu induktiivisesti edellä kuvatuista teemoista sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakouluopiskelijoiden osallisuudessa tuotetun aineiston pohjalta. Osallisuuden tunne on aina yksilöllistä ja määräytyy opiskelijan oman kokemuksen kautta. Osallisuuden taso määrittyi opiskelijoiden kiinnostuksen perusteella. Ideointiosallisuuden lähtökohtana oli, että opiskelijoilla oli mahdollisuus tarkastella eri tavoin esimerkiksi opintojen viivästymiseen ja niiden edistämisen ideoimiseen liittyviä asioita. Tieto-osallisuuden näkökulmasta opiskelijoilla oli riittävästi tietoa kyseisistä asioista, joten kynnys osallistumiseen ja ideointiin madaltui. He saivat olla sekä osallistujia että vaikuttajia itseään koskeissa asioissa.

Lähteitä

Säkjäarvi, M. & Riitta Kinnunen, R. 2013. TÄÄ KUULUU MYÖS SULLE! Nuorisotakuu Hämeenlinnan seudulla. Sosiaalikehitys Oy 2013. Hämeenlinna. Toukokuu 2013.

Hämeen ELY-keskuksen työllisyyskatsaus joulukuu 2014. Hämeen ELY-keskus. Tammikuu 2015.

Lietzén, L. 2014. Asenne kohdallaan ja reitti selvä - vai ihan sama, mitä välii? Hämeen nuorisotakuun toimintasuunnitelma 2014. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus 2014. Raportteja 74/2014. Nuorisotakuu. 2014. Saatavilla muodossa: <http://www.nuorisotakuu.fi/nuorisotakuu>. Luettu 5.4.2014

Kallio-Savela, M. & Sjöholm, K. & Selkee J. 2013. Nuorisotakuu - uusi tapa toimia. Kunnille suunnatun kyselyn tuloksia. Kuntaliitto. Helsinki 2013.

Nuorisotakuu 2014. Saatavilla muodossa: <http://www.nuorisotakuu.fi/nuorisotakuu>. Luettu 5.4.2014

Working together for Europe`s young people: A call to action on youth unemployment. European Commission 2013.

2. NUTA-HANKKEEN LÄHTÖKOH DAT JA ARVIOINTI

Lauri Tenhunen, Seppo Niittymäki, HAMK

Hankkeella tuetaan nuorisotakuun piirissä toimivien organisaatioiden toimia sekä (1) suunnittelemalla tehokkaita yhteistyötoimia ja uusia toimintakäytänteitä että (2) tehostamalla olemassa olevia parhaita toimintakäytänteitä.

Aiempien kokemusten perusteella tarvitaan vahvempaa nuorille osoitettujen palveluiden (ml. koulutuspalvelut) ketjuttamista. Yhteistyöllä nuorisotakuun piirissä toimivat saavat arvokasta vertaistukea muilta toimijoilta ja helpommin löytävät tehokkaampia keinoja nuorisotakuun toteuttamiseksi. Esimerkkeinä yhteistyötoimista ovat seuraavat toiminnot:

- nuorten tarpeista lähtevien palvelupolkujen kehittäminen ja palvelumuotoilu
- osallistujien keskinäinen vertaisoppiminen ja
- aktiivinen henkilötason tiedottaminen ja henkilötason toimenpiteiden suunnittelu yhteistyössä etsivän nuorisotyön tulosten perusteella

Hankkeessa mukana olevat organisaatiot ovat hankkeen avulla kehittäneet toimintaansa vastaamaan entistä paremmin nuorisotakuun tavoitteita. Hankkeen hyöty kohdistuu välillisesti nuoriin, joiden elämäntilannetta hankkeella pyritään parantamaan mm. paremman työllisyyden aikaansaaminen, korkeamman koulutusasteen aikaansaaminen, nuorten osallisuuden vahvistuminen ja nuorten syrjäytymisen minimointi. Hankkeessa on suunniteltu kouluttautumisen mahdollisuuksien laajentamista. Tulevaisuudessa tarvitaan nykyistä enemmän toiminnallisia, käytännönläheisiä muuttuvan työelämän tarpeista lähteviä koulutusvaihtoehtoja ja uusia opintoja mahdollistavia tukitoimia.

Hankkeen toteutuksen ja yhteistyön onnistuneisuus

Hanke on toteutettu Hämeen ammattikorkeakoulun, Forssan kaupungin ja Riihimäen kaupungin kesken. Yhteistyö on toiminut hyvin toimijoiden tasolla. Pientä hitautta on esiintynyt mm. sisäisen postin kulussa ja sitä tietä myös päätöksenteossa, mutta hitaus ei ole haitannut varsinaista toimintaa. Lomakkeiden sähköinen allekirjoitus olisi merkittävä edistysaskel.

NUTA -hankkeen laadullisten tavoitteiden saavuttaminen

Laadullisten tavoitteiden saavuttaminen kuvataan seuraavassa luettelossa:

1. Hankkeen eräänä tavoitteena oli tutustua ja arvioida hyviä nuorisotakuun toteuttamisen käytänteitä yhteistyössä eri toimijoiden kanssa: *Paras esimerkki eri toimijoiden yhteistyöstä on 17 eri organisaation yhden päivän kestoinen seminaari Hyvien käytänteiden tori. Seminaarissa oli luennoitsijoita 8:sta alueen organisaatiosta, jotka esittelivät hyviä käytänteitään. Key Note puhujana oli dosentti Matti Rimpelä Tampereen yliopistosta.*
2. Uusien toimintakäytänteitä on kehitetty korostaen nuorten osallisuutta palvelumuotoilun keinoin. HAMKissa on haastateltu koti- ja ulkomaisia opiskelijoita hyvinvointiossaamisen ja tekniikan aloilta. Saatujen vastausten analyysi on saatu valmiiksi ja tulokset esitetään tässä raportissa. Analyysin perusteella sosiaali- ja terveysalalla sekä tekniikan

alalla laadittiin kuvaus hyvästä uraohjauksesta korkea-asteen opiskeluun liittyväksi käytänteeksi. Lisäksi sosiaali- ja terveysalalla kehitettiin toimintakäytännöksi opiskeluissaan viivästyneiden opiskelijoiden ohjaamiseen, jota myös toteutettiin pilottikokeiluna.

3. Hankkeessa on suunniteltu ja kokeiltu uudenlaisia yhteistyötoimia mm. nuorten tarpeista lähtevien palvelupolkujen kehittämistä, hanketoimijoiden keskeistä vertaisoppimista ja aktiivista henkilötason tiedottamista ja henkilötason toimenpiteiden suunnittelua yhteistyössä esim. etsivän nuorisotyön tulosten perusteella: *Hankkeen aikana on tutustuttu mm. Riihimäen matalan kynnyksen palveluun Riihimäen rautatieaseman yhteydessä (Kolina). Riihimäen toimintamallia on sovellettu Forssassa, kun sinne on perustettu vastaava matalan kynnyksen toimintapiste Viltteri Forssan linja-autoasemalle NUTA -hankkeen aikana. Lisäksi hanketoimijat ovat tutustuneet Järvenpään, Lempäälän ja Turun kuntien toimintoihin nuorten syrjäytymisen ehkäisemiseksi. Lisäksi NUTA-hanketoimijat ovat tutustuneet Respa -hankkeeseen Helsingissä ja Petra -hankkeeseen Vantaalla.*
4. Paikallisella tasolla on koottu nuorten elinolotietoja. Nuorten tietämystä nuorisotakuuseen liittyvistä asioista on kartoitettu ja lisätty. Riihimäellä ja Forssassa on seurattu ja tuettu erityisesti peruskoulun ja toisen asteen koulutuksen päättäneitä. Nuorisotakuuseen liittyvää tietoa on jaettu mm. tapahtumien ja koulutuspakettien muodossa: *Riihimäen erityistavoitteena on ollut kehittää nuorten elinolojen indikaattori, jonka perustiedot on kerätty hankkeen aikana. Versio indikaattorista on otettu käyttöön hankkeen aikana. Forssassa on keskitytty 2. asteen koulutuksen keskeyttäjiin ja niihin, jotka ovat jääneet työttömiksi tai ilman jatko-opiskelupaikkaa toisen asteen koulutuksen jälkeen. Forssassa on perustettu digipaja sekä mediaelektroniikkapaja, jonka nimeksi on annettu satuttavasti "Wirtapaja". Kauden aikana on tehty 18 työkokeilusopimusta kaikkiaan 12 nuorelle.*
5. Yhteistyöllä nuorisotakuun piirissä toimivat ovat saaneet arvokasta vertaistukea muilta toimijoilta ja löytäneet keinoja nuorisotakuun toteuttamiseksi. Samalla toimijoiden keskinäistä roolitusta on selkeytetty: *NUTA-hankkeen aikana on saatettu yhteen noin 50 seudun toimijaa eri organisaatioista erityisesti Hyvien käytänteiden tori ja Menetelmämarkkinat tapahtumissa. Näissä on myös jaettu hyviä käytänteitä ja opittu uusia näkökulmia ja menetelmiä. Kumpaankin tapahtumaan osallistui noin 50 henkilöä. Key Note speakerina oli TeM, teatteripedagogi Maaria Tuhkunen.*

NUTA -hankkeen määrällisten tavoitteiden saavuttaminen

Projektin määrälliset tavoitteet on saavutettu pääosin jo vuoden 2014 aikana (taulukko 2.1). Lopullinen toteutuma esitetään hankkeen loppuraportissa keväällä 2015.

Taulukko 2.1 NUTA -hankkeen määrälliset tavoitteet ja niiden saavuttaminen

	Tavoite	Toteutuma
Aloittaneet yhteensä,	10	25
joista naisia	5	8
Koulutus- ja henkilötyöpäivät yhteensä	75	82
Projektiin mukaan tulleet yritykset	8	6
Uusien työpaikkojen määrä	8	1

Projektin innovatiivisuus

HAMKIn osalta on uutta se, että entistäkin suurempi uraohjauksen tarve on noussut esiin. Erityisen huomion kohteena ovat olleet ensimmäistä kertaa myös ulkomaiset opiskelijat. Yhteisenä nimittäjänä on tullut esiin uraohjauksen vähäisyys. Uraohjauksen toteuttamisesta on laadittu kirjallinen ohje, joka on julkaistu tässä raportissa.

Riihimäellä on kerätty tietoa nuorten elinolojen indikaattorin (mittariston) kehittämiseen. Mittaristo on otettu käyttöön NUTA-hankkeen aikana. Vastaavia tietoja kerätään useassa kunnassa ympäri Suomea ja se kuuluu osana monialaisten ryhmien toimintaan. Riihimäellä mittariston kerääminen on alkanut vasta NUTA -hankkeen myötä hanketyöntekijän ollessa koordinoitavastuussa monialaisissa tiimeissä.

Forssassa on kehitetty "Wirtapaja", jossa työpajan toiminnassa mukana olevat nuoret tekevät asiakasyrityksille 3 D -tulosteita ja logoja, kuvien stilisointia, korusuunnitelmien tulos-tusta, esitteiden suunnittelua ja esitteitä, banderolleja jne. Toisaalta nuoret pääsevät mukaan normaalin työelämän rytmiin, kun he saavat toimia melko itsenäisesti, mutta valvotusti oman kiinnostuksensa alueella.

3. NUTA-HANKKEEN TIEDOTUS JA OHJAUSRYHMÄ

Lauri Tenhunen & Seppo Niittymäki, HAMK

NUTA-hankkeen tiedotus on toteutunut suunnitelman mukaan. Hanke on saanut runsaasti julkisuutta erityisesti Forssassa, kun paikallinen lehti on kuvannut hankkeen toteutusta kahdessa laajassa lehtiartikkelissa.

Tiedotussuunnitelman toteutuminen esitetään seuraavassa tavoite-tulos -luettelossa.

1. Tiedotetaan hankkeesta, hanketoimijoista ja hankkeen tavoitteista intressiryhmille:
 - *NUTA -hankkeesta on laadittu web-sivut HAMKin web-sivujen yhteyteen www.hamk.fi/NUTA*
 - *NUTA -hankkeesta on ollut laajoja artikkeleita mm. Forssan lehdessä kesällä 2014*
 - *NUTA-hankkeen Hyvien käytänteiden tori (7.10.2014) ja Menetelmämarkkinat (4.11.2014) on markkinoitu HAMKin web-sivuilla, Hämeen sanomissa, Forssan lehdessä ja Aamupostissa. Molemmissa tapahtumissa oli kaikkiaan 40 - 50 osallistujaa.*
2. Suunnitellaan ja toteutetaan hanketoimijoiden keskinäistä vertaisoppimista:
 - *Hanketoimijat ovat kokoontuneet 7 kertaa eri kokoonpanoissa Forssassa, Hämeenlinnassa ja Riihimäellä. Yhteydenpito sähköpostilla ja puhelimitse on ollut jatkuvaa.*
 - *Hankkeen esite on laadittu HAMKin web-sivuille, samaten on laadittu NUTA-hankkeen logo ja käytettävät lomakkeet (Word, Powerpoint).*
3. Laaditaan hankeraportit ja mahdollisesti koostetaan e-julkaisu.
 - *Hankkeen e-julkaisu esitetään hyväksyttäväksi hankkeen ohjausryhmän kokouksessa 25.3.2015.*

Ohjausryhmä

Taulukko 3.1 NUTA -hankkeen ohjausryhmä

Forssa	Jarmo Pynnönen, varapuheenjohtaja
	varalla Tapio Virtanen
Riihimäki	Esa Santakallio, puheenjohtaja
	varalla Marko Laitinen
HAMK	Merja Saarela
	Aki Haimi
	Lauri Tenhunen
	Seppo Niittymäki
Toisen asteen koulutus	Janne Silvan (Riihimäki)
	Maiju Kossila (Forssa)
ELY-keskus	Kirsi Burke
Nuorison edustaja	Aino Laakso, HAMK
ELY-keskus	Niina Lamberg, rahoittajan asiantuntija

Ohjausryhmä on kokoontunut seuraavasti:

1. Ohjausryhmän kokous 20.5.2014 Forssa
2. Ohjausryhmän kokous 25.9.2014 Hämeenlinna
3. Ohjausryhmän kokous 16.2.2015 Forssa
4. Ohjausryhmän kokous 25.3.2015 Hämeenlinna

Lisäksi on toteutettu virallinen aloituskokous 27.5.2014 Hämeenlinnassa ja HAMKin aloituskokous 9.4.2014. Tulosseminaari on toteutettu 25.3.2015 Hämeenlinnassa HAMKissa.

4. MONIALAISUUS JA INDIKAATTORIT NUORISOTYÖSSÄ

Ella Sundell, RIIHIMÄKI

”Vuonna 2007 voimaan tullutta nuorisolakia uudistettiin siten, että vuoden 2011 alusta lähtien siihen lisättiin uusi kohta, 7 a §, jonka mukaan kunnassa on oltava nuorten ohjaus- ja palveluverkosto paikallisten viranomaisten monialaisen yhteistyön yleistä suunnittelua ja toimenpanon kehittämistä varten. Verkostoon tulee lain mukaan kuulua edustajat opetus-, sosiaali- ja terveys- ja nuorisotoimesta sekä työ- ja poliisihallinnosta. Lisäksi verkostoon voi kuulua puolustushallinnon ja muiden viranomaisten edustajia. Verkosto toimii vuorovaikutuksessa nuorten palveluja tuottavien yhteisöjen kanssa. Kunnat voivat koota myös yhteisen verkoston.”⁹

Monialainen työ nuorisotyössä näkyy niin yksittäisen asiakkaan ympärillä toimivassa verkostossa, virallisissa tiedottamisessa keskittyvissä tiimeissä kuin yhteistyöverkostoissakin. Monialaisen työn tarkoituksena on parantaa nuorille suunnattujen palveluiden keskinäistä toimivuutta ja vaikuttavuutta, suunnitella yhteisiä toimintatapoja sekä tiedottaa muita ajankohtaisista asioista ja ilmiöistä. Monen monialaisen ryhmän tarkoituksena on myös kerätä tietoa kohderyhmästä alueellisesti.

Monialaisen työn hyötyjä on useita. Yhteistyö usein tuottaa lisäarvoa, niin yksittäisen asiakkaan asioissa kuin suurempienkin yhteisten asioiden toteuttamisessa. Nuoren elämässä moni ongelma kietoutuu usein yhteen ja ongelman ratkaisu vaatii useita näkökulmia ja eri ammattilaisten osaamista. Monialaisessa yhteistyössä yksittäinen työntekijä ei jää yksin työtehtäviensä alle, vaan pystyy jakamaan vastuuta useammalle ammattilaiselle ja saada perspektiiviä saman asian käsittelyyn. Tärkeä osa monialaista työtä on toimenpiteiden koordinointi, jolloin katvealueita ja päällekkäisiä palveluita pystytään seulomaan.

Riihimäellä monialainen työ on alkanut huhtikuussa 2012, jolloin perustettiin nuorten ohjaus ja palveluverkosto Notus. Notuksen puheenjohtajana toimii nuorisopalveluiden johtaja. Työryhmään kuuluu nuorisolain mukaisesti opetus-, sosiaali-, terveys- ja nuorisotoimen sekä TE- hallinnon ja poliisihallinnon edustaja. Useimmissa kunnissa toimii yksi iso ryhmä, joka kokoontuu säännöllisesti. Jotkut verkostot ovat luoneet alaryhmiä tai tiettyä tarkoitusta varten kokoontuvia tilapäisiä toiminta- tai suunnitteluryhmiä. Notuksen lisäksi säännöllisesti kokoontuu kaksi alatyöryhmää; alle 18- vuotiaiden nuorten parissa toimiva Numo- tiimi sekä yli 18- vuotiaiden parissa toimiva Riksu- tiimi. Työntekijätason tiimit viestivät Notukselle ja tekevät tarvittaessa kannanottoja ajankohtaisista asioista.¹⁰

Nuorisolain mukaan nuorten ohjaus- ja palveluverkostolla on neljä tehtävää, joiden tavoitteena on parantaa nuorille suunnattujen palveluiden keskinäistä toimivuutta ja vaikuttavuutta:

- 1) Kerätä tietoja nuorten kasvu- ja elinoloista sekä arvioida niiden pohjalta nuorten tilannetta paikallisen päätöksenteon ja suunnitelmien tueksi;
- 2) edistää nuorille suunnattujen palvelujen yhteensovittamista ja vaikuttavuutta tavoitteena palvelujen riittävyys, laadukkuus ja saavutettavuus;

⁹ Sahi 2014

¹⁰ Laitinen 2015

- 3) suunnitella ja tehostaa yhteisiä menettelytapoja nuorten palveluihin ohjautumiseksi ja tarvittaessa palvelusta toiseen siirtymiseksi;
- 4) edistää nuorten palveluiden järjestämiseen liittyvien tietojen vaihdon sujuvuutta, suunnittelemalla yhteisiä menettelytapoja viranomaisten kesken.

Lisäksi ryhmälle on määrätty Riihimäellä seuraavat tehtävät:

- Nuorten vapaa-ajan harrastusmahdollisuuksien koordinointi ja kehittäminen
- Nuorisotakuun toteutumisen edistäminen ja seuranta

Monialaisen työn hyötyjä ovat kunkin organisaation erilaiset toimintatavat, asiantuntijuiden jakaminen ryhmässä, ”hiljaisen tiedon” jakaminen, sekä yhteisten tavoitteiden ja toimintamuotojen edistäminen ja kehittäminen.

Nuorten yhteiskuntatakuun mukaan jokaiselle alle 25-vuotiaalle ja jokaiselle 25–29-vuotiaalle vastavalmistuneelle työttömälle nuorelle on tarjottava hänen omaan tilanteeseensa parhaiten sopiva aktiivinen vaihtoehto viimeistään silloin kun työttömyys on jatkunut yhtäjaksoisesti kolme kuukautta. Nuorisotakuun yhtenä keskeisenä periaatteena on, että nuoria kuullaan ja että nuoret voivat itse vaikuttaa oman elämänsä kulkuun. Nuorisotakuu tukee nuoren kasvua, itsenäistymistä ja elämänhallintaa.

Nuorisotakuun onnistunut toteutus edellyttää valtion ja kuntien viranomaisten, elinkeinoelämän ja järjestöjen yhteistyötä. Takuun toteutumisen keinoja ovat seuraavat toimet:

- *Koulutustakuun toimet*
- *Nuorten aikuisten osaamisohjelma (NAO)*
- *Nuorten työ ja elinkeinopalvelut (TE- palvelut)*
- *Kuntoutuspalvelut mukaan lukien kuntien sosiaali- ja terveystalvet*
- *Muut nuorten yksilölliset palvelut, kuten etsivä nuorisotyö ja nuorten työpajatoiminta*

Nuorisotakuun toteutuminen Riihimäellä

Takuun kohderyhmä alle 25-vuotiaat ja 25–29-vuotiaat vastavalmistuneet nuoret (Riihimäellä 18–25-vuotiaita 31.12.2013 yhteensä 2979, lähde: Sotkanet). Tavoitteina ovat seuraavat asiat:

- *edistää nuoren koulutukseen ja työmarkkinoille sijoittumista*
- *ehkäistä nuorten työttömyyttä pitkittymästä, tunnistaa nuorten syrjäytymisvaaraan liittyvät tekijät sekä*
- *tarjota nuorille tukea jo varhaisvaiheessa estämään nuorten syrjäytymiskehitystä ja ulkopuolisuutta*

Etsivä nuorisotyö

Kunnan nuorisotyön tehtäviin kuuluvat nuorisolain mukaan nuorten kasvatuksellinen ohjaus, toimintatilat ja harrastusmahdollisuudet, tieto- ja neuvontapalvelut, nuorten työpajapalvelut ja etsivä nuorisotyö. Etsivän nuorisotyön rooli nuorisotakuun toteuttamisessa on keskeinen.

Etsivän työn asiakasmäärät ja sijoittuminen

Positiiviseksi jatkosijoittumiseksi etsivässä nuorisotyössä katsotaan asiakkaan

1. sijoittuminen työhön tai työharjoitteluun 2. sijoittuminen työpajatoimintaan tai koulutukseen 3. sitoutuminen päihde-, mielenterveys- tai muuhun terveydelliseen kuntoutukseen

Asiakasohjaus tapahtuu työ- ja elinkeinotoimiston, työvoiman palvelukeskuksen, sosiaalipalveluiden, oppilaitosten ja suoran ohjautumisen kautta.

Työllisyys

Työllisyyden hoito on yksi Riihimäen kaupungin painopistealueista. Riihimäellä toimii kaupunginjohtajan nimeämä Työllisyystyöryhmä, jonka tehtävänä on kehittää, koordinoita ja seurata kaupungin työllisyystilannetta. Kaupunginhallitus on perustanut työllisyyskoordinaattorin toimen kaupungin omien työllisyystoimien koordinoimista ja kehittämistä varten. Nuorten työpajatoiminta on organisoitu säätiöpohjaisesti siten, että Hyvinkään, Riihimäen, Lopen ja Hausjärven alueella palvelun tuottaa Hyvinkää-Riihimäen seudun ammattikoulutussäätiö.

Kasvava osa koulutukseen tai työpaikkoihin sijoittumattomista nuorista ei pysty työllistymään ilman tukitoimia. Heitä ei auteta työpaikkoja lisäämällä tai avoimille työmarkkinoille sijoittamalla, vaan pitkäaikaisella yksilöllisellä tuella ja valmennuksella.

Alle 25-vuotiaita työttömiä oli 304 henkilöä joulukuussa 2014 ja 301 henkilöä joulukuussa 2013, eli muutosta 3 henkilöä (1 %). Joulukuussa 2014 alle 25-vuotiaiden työttömien prosenttiosuus alle 25-vuotiaasta työvoimasta oli Riihimäellä 19,4 % (19,7 % vuonna 2013). Riihimäen seudulla joulukuussa oli vastavalmistuneita 25–29-vuotiaita työttömiä 23, kun luku vuotta aikaisemmin oli 14.

Nuorten työttömyysluvut ovat pysyneet suunnilleen samalla tasolla vuoden takaiseen. Työmarkkinatilanne on sitä vastoin muuttunut koko ajan haasteellisemmaksi, joten voidaan todeta, että lukemat olisivat vieläkin huonompia, jos mainittuja toimenpiteitä ei tehtäisi.

Virta kolmen kuukauden työttömyyteen

Työ ja elinkeinotoimisto on toteuttanut jo useita vuosia nuorisotakuuseen sisältyvää kolmen kuukauden sääntöä. Nuoren jouduttua työttömäksi hänelle on tarjottava hänen omaan tilanteeseensa parhaiten sopiva aktiivinen vaihtoehto viimeistään silloin, kun työttömyys on jatkunut yhtäjaksoisesti kolme kuukautta. Nuoren ei kuitenkaan ole pakko ottaa tarjottua paikkaa vastaan. Alla olevista luvuista nähdään, että Riihimäellä on onnistuttu katkaisemaan työttömyys keskimäärin paremmin kuin koko Hämeessä tai koko maassa keskimäärin.

Taulukko 4.1. Nuorten virta yli 3 kk työttömyyteen

Keskiarvo 2014 (%)	Alle 25 -vuotiaat	25–29 -vuotiaat (%)
Riihimäki	24,9	42,9
Häme	30,0	48,8
Koko maa	31,7	39,9

Työpajat

Työpajajaksojen asiakasmäärät ja sijoittuminen:

Riihimäellä etsivän nuorisotyön asiakasmäärät ja positiivinen sitoutuminen ovat kehittyneet taulukon 4.2 mukaan. Positiivisena kehityksenä havaitaan asiakasmäärän vähentyminen ja sitoutumisen nousu 82 %:sta 84 %:iin.

Taulukko 4.2. Etsivän nuorisotyön asiakasmäärät ja sitoutuminen

	2013	2014
Kokonaisasiaksmäärä	190	174
Positiiviset sitoutumiset	156	147
Prosentti	82 %	84 %

Positiivinen sijoittuminen tarkoittaa asiakkaan tilanteen muuttumista toimenpiteen aikana parempaan eli sijoittumista koulutukseen, työelämään, työharjoitteluun tai työelämävalmennukseen säätiön ulkopuolelle tai kuntouttavasta työtoiminnasta työharjoitteluun tai työelämävalmennukseen. Sijoittuminen lasketaan kaavalla $100 \cdot (\text{positiiviset sijoittumiset} / \text{kaikki harjoittelujaksot})$.

Aktivointiaste

Aktivointiaste tarkoittaa eri palveluissa yhteensä laskentapäivänä olleiden osuutta palveluissa laskentapäivänä olleiden ja työttömien työnhakijoiden summasta. Seuraavissa palveluissa mukana olevat on laskettu tilastoon: työvoimakoulutus, työnhaku- ja uravalmennus, palkkatuki, starttiraha, työharjoittelu, työelämävalmennus, valtiolle työllistetyt, osa-aikaisilla olevat, työ- ja koulutuskokeiluissa olevat, vuorotteluvapaapaikkaan työllistetyt, kuntouttavassa työtoiminnassa olevat ja omaehtoisessa opiskelussa olevat.

Taulukko 4.3 Työttömiä palveluissa

	Työttömiä (%)	Työttömien lkm	Palveluissa
Vuosi 2014	33,4	273	137
Vuosi 2013	33,7	247	125
Vuosi 2012	39,4	201	131

Koulutus

Kunnilla on perusopetuslain mukaan velvollisuus järjestää perusopetusta kunnan alueella asuville oppivelvollisuusikäisille. Nuorisotakuuseen sisältyy myös koulutustakuu, jossa taataan toisen asteen koulutuspaikka peruskoulun päättävälle nuorelle. Riihimäellä seurataan nuorten sijoittumista välittömästi perusopetuksen jälkeen ja huolehtivat siitä, että sijoittumattomat nuoret saavat tarvitsemaansa tietoa, neuvontaa ja ohjausta. Ammatillisen koulutuksen läpäisyn tehostaminen on osa nuorisotakuuta. Läpäisyn tehostamishjelman tavoitteena on vähentää koulutuksen keskeyttämistä ja tukea opintojen etenemistä tavoiteajassa.

Lisäksi ohjelman tarkoituksena on kehittää kansallista seuranta ja luoda yhtenäisiä käytäntöjä seurantatiedon kokoamiseen niin kansallisella kuin koulutuksen järjestäjän tasolla.

Perusopetus, lukio ja Hyria

Marraskuun 2014 tarkastelupisteessä ei saavutettu 100 % -tavoitetta, kaksi nuorta jäi jatko-opintojen ulkopuolelle. Vuonna 2013 vastaava luku oli 100 %.

Tilastopäivänä syyskuussa 2014 Riihimäen lukiossa oli 507 opiskelijaa, tammikuun ja syyskuun painotettu keskiarvo opiskelijamäärästä oli 490. Eronneita oli vuoden aikana yhteensä 26 henkilöä, joista yksi henkilö kaksi kertaa.

Lukuvuonna 2014 oli keskeyttäneitä yhteensä 235, joista negatiivisia keskeytyksiä oli 161. Keskeyttämisprosentteja vertailtaessa voidaan todeta, että Hyrian keskeyttämisprosentti 6,4 % on maan keskiarvoa 8,6 % alhaisempi.

Sijoitettujen lasten ja nuorten lukumäärä

Kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten ja nuorten määrä on pysynyt vuosina 2013 ja 2014 suunnilleen samalla tasolla hieman alle sadassa henkilössä. Lastensuojeluilmoitusten määrä on vähentynyt, vuonna 2013 niitä oli yhteensä 836 kpl ja vuonna 2014 yhteensä 755 kpl.

Yhteenveto

Nuorisotakuu itsessään ei ole varsinainen toimenpide. Nuorisotakuu on yhteinen tahtotila ja tärkeän osa-alueen muodostaa eri toimijoiden välinen sujuva yhteistyö. Ennaltaehkäisy on edullisempaa kuin ongelmien korjaaminen. Nuorten palveluiden tuottajien yhteistyö on hyvää ja sitä edelleen kehitetään monialaisten ryhmien ja verkoston puitteissa.

Palveluiden ja toimenpiteiden kehittäminen on usein mahdollista erilaisten hankkeiden myötä. Nuorten ohjaus ja palveluverkosto on kuitenkin tullut tulokseen, että hankkeiden varaan ei voi pitkjänteistä palvelujen suunnittelua ja kehittämistä rakentaa, vaan tarvitaan vaikeinakin aikoina panostusta pysyviin toimintoihin ja rakenteisiin. Nuorisotakuun toteutumisen tukeminen -hankkeessa on todettu myös, että monialaisen yhteistyön kehittämiseen tulisi olla lisäresursseja, esimerkiksi toiminnan koordinaatiosta ja tiedottamisesta vastaava henkilö.

Riihimäellä nuorisolle suunnattuja palveluita on verrattain kattavasti ja useita palveluiden aukkoja on onnistuttu viime aikoina tukkimaan. Nuorisopalveluita tuottavien tahojen yhteinen käsitys on, että monissa toimenpiteissä on onnistuttu hyvin. Eri toimenpiteitä ja tilanteita kuvaavat luvut kertovat, että Riihimäellä on onnistuttu verrattain hyvin tässä yhteiskunnallisessa ja taloudellisessa tilanteessa vastaamaan haasteisiin ja tarjoamaan nuorille oikeanlaisia palveluja ja toimenpiteitä.

Lähteitä

Laitinen, M. 2015. Nuorten ohjaus- ja palveluverkostotyöryhmän raportti kaupunginhallitukselle 11.2.2015. Riihimäki, 2015.

Sahi, L. 2014. Nuorisotakuun toteutuminen nuorisotoimen näkökulmasta: Tietoja vuosilta 2012–13, Opetus- ja kulttuuritoimi, Etelä-Suomen aluehallintoviraston julkaisu 31/2014.

5. NUORISOTAKUUN TOTEUTTAMISEN TUKEMINEN FORSSASSA

Marjut Kallioinen, FORSSA

Forssa on sitoutunut nuorisotakuun toteuttamisen tukemiseen

NUTA -hankkeen osatoimija Forssan kaupunki osoitti käytännön toiminnalle ihanteellisen toimipisteen Kehräämöltä. Samassa kiinteistössä toimii yhteistyökumppani HAMK. Wahren keskuksessa toimii myös Kuvataidekoulu, musiikkiopisto, kirjasto, museo ja kaupungin Nuorten työpaja-yksikkö. Yhteistyön kannalta puitteet olivat mitä parhaimmat ja käytössä olevat resurssit teknisiä laitteita myöten saatiin hankkeen ja nuorten käyttöön jouhevasti.

Kaupungin eri päätöksentekoelementeissä, oppilaitoksissa ja nuorisotyötä tekevien keskuudessa on huolestuneena huomioitu kaupungin ankara työllisyystilanne. Muutaman vuoden aikana moni yritys on lopettanut toimintansa. Se asettaa haasteita eri rahoituslähteiden etsimiseen sekä nuorten koulutuspaikkojen ja työkokeilupaikkojen etsimiseen. Haastetta asettaa myös kuntouttavaa työtoimintaa tarvitsevat nuoret, joille on löydettävä mielekästä tekemistä arkipäiviin ja ns. oman itsensä löytämiseen. NUTA -hankkeen keskeisenä toimenpiteenä perustettu Wirtapaja oli yksi merkittävä konkreettinen toimenpide tähän haasteeseen.

NUTA -hanke edisti nuorisotakuun toteuttamista Forssassa vahvistaen käytännön kokeiluissa olevia toimintamalleja. Yhteistyöverkostossa suunniteltiin eri organisaatioiden (ml. työllistävien organisaatioiden) tulevaisuuden yhteistyötoimia ja roolitusta, sekä eri toimijoiden keskinäistä vertaisoppimista. Tämä hanketavoite on toteutunut vierailemalla eri kaupungeissa tutustuen heidän nuorisotyöhön ja toimivat hyvät käytännöt on kopioitu Forssaan Wirtapajaan.

Työpajatoimintoja on täydennetty vastaamaan tarpeisiin ja trendeihin

Peruskoulun päätyminen tietää nuorelle elämän yhden vaiheen loppumista ja uuden alkamista. Kaikki eivät onnistu syystä tai toisesta saamaan jatko-opintopaikkaa. Ja vaikka olisikin saanut jatkoapaikan toisen asteen koulutukseen tai ammattikorkeakouluun, saattaa elämässä tapahtua asioita, joiden takia on vaara opintojen keskeytymiseen. Työpajan asiakaina ovat myös armeijasta kotiutuneet, siviilipalvelusta suorittavat, yhdyskuntapalvelusta suorittavat sekä joistakin laitoshoidoista kotiutuneet.

Nuorella voi myös olla tutkinto, jopa kaksikin, mutta silti hän ei ole onnistunut saamaan työpaikkaa. Syyksi mainitaan nuori ikä, kokemattomuus, nuori ei osaa markkinoida itseään tarpeeksi hyvin, hän ei luota itseensä eikä kykyihinsä, hän hakeutuu alalle josta ei ole koulutusta, hänellä on henkilökohtaisia ongelmia, fyysinen ja psyykinen terveys saattaa heilahdella jne.

Forssassa Nuorten työpaja -toiminta on jo yli 20 vuotta vastannut haasteisiin. Työpajatoiminta aloitettiin ystävänpäivänä, 14.2.1994. Tällä hetkellä kaupungissa toimii Kädentaitopaja, Puutyö- ja Logistiikkapaja, vuoden verran toiminut suuren suosion saanut tekstiilikierätyksensä Texvex sekä NUTA-hankkeen keskeisenä toimenpiteenä alkanut pilotti, media- ja elektroniikka-alan Wirtapaja. Wirtapajan käytännön työ alkoi kesällä, kun se järjesti ensimmäisen

3D tulostus- ja robotiikkakurssin. Näiden lisäksi Nuorten työpajalla on kaksi myymälää kaupungin keskusta-alueella. Syyskuussa linja-autoasemalle avattiin palvelupiste, ohjaamo Viltteri, jossa nuori saa tukea ja neuvoa työvalmentajien lisäksi mm. TE-toimiston, KELAn sekä sosiaali- ja terveysalan viranhaltijoilta.

Forssassa on brändätty työllisyys- ja hyvinvointipalvelujen Työvoitto-toiminta. Se keskittyy kaikenikäisten työllistämiseen, mutta NUTA-hanke ja Wirtapaja on pyrkinyt etsimään siitä erityisesti nuorten palveluihin liittyviä aihioita. Forssan perinteisiin kuuluu tarjota nuorille kesätyöpaikkoja.

Virtaavassa Wirrassa on tekemisen meininki

”En koskaan opeta oppilaitani. Yritän vain luoda heille olosuhteet, joissa he voivat oppia”
– Albert Einstein

Historiallisella Kehräömöalueella Wirtapajassa opetellaan ja tehdään tulevaisuuden alojen media-, elektroniikka-, tekniikka- ja digitöitä. Wirrassa nuoret saavat heitä kiinnostavaa tekemistä ja heidän luovuuteensa uskotaan. He voivat esittää omia näkemyksiään ilman pelkoa siitä, ettei heidän mielipiteitään arvosteta.

Wirta-pajalle pääsee ottamalla yhteyttä hanketoimija-ohjaajaan, TE-toimiston, Viltterin tai työpalvelukeskus Aktiivin kautta. Pajalle pääsyyn ei vaadita minkään alan ammattitutkintoa, koska nykynuoret osaavat jo monia asioita ja he osaavat kysyä epäselvissä asioissa, he oppivat harjoittelun ja tekemisen kautta.

Hankkeen edetessä on yhdeksi kulmakiveksi asetettu päämäärä, jonka mukaisesti on tärkeää, että nuori pääsee kuntouttavaan työtoimintaan tai työkokeiluun mukaan. Pitkäaikais-työttömillekin tarjotaan uudenlaista työpajatoimintaa. Siten he saavat rytmiä arkipäiviinsä. Tavoitteena on ehkäistä syrjäytymistä ja rakentaa sekä ylläpitää nuoren työllistymiskykyä, jotta hän kokeilujen jälkeen pääsisi työmarkkinoille tai opiskelemaan.

Wirtapajalla nuoria ei ole tarvinnut komentaa työntekoon. Toimintamuotona on ”oivaltavaa opettelua”. Wirtapajalla nuori ei välttämättä heti tiedä, onko jokin idea ja työ järkevää tai toimiiko se. Ohjaajan motivoinnin perusteella ensin kokeillaan ja testataan, sitten erehdyksien kautta opitaan aina uutta ja enemmän. Wirtapajan työilmapiiri on rento ja luovuutta täynnä. Nuoret opettavat toisiaan keskustelemalla ja kannustamalla.

NUTA -hankkeen yksi tehtävä on luoda toimivat yhteistyöverkostot, joiden avulla nuoria osallistetaan ja saadaan heidät tekemisen ja keksimisen kautta innostumaan. Kaikki eivät opi pulpetissa istumalla. Wirtapajalla pääsee tekemään käsillään ja oppimaan sitä kautta. Tavoitteena on tietenkin se, että nuori innostuisi niin paljon, että päätyisi opiskelemaan tai hän siirtyy suoraan työelämään. Hankkeen jatkojalostukseen kuuluisi myös yrittäjyyden edistäminen ja yrittäjyyteen tähtävien toimenpiteiden avustaminen mm. byrokraattisissa haasteissa.

Wirtapajalla olo voi kestää kuukaudesta puoleen vuoteen. Wirrassa tehdään valmentautujille erilaisia palvelutoimenpiteitä työn ohessa. Heidän kanssaan tehdään mm. pyydettyjä arviointeja ja selvityksiä, autetaan eri tukihakemuksissa ja ansioluettelon teossa, keskustellaan ja kuunnellaan, ohjataan liikunnan pariin, kerrotaan unen tarpeesta ja sen vaikutuksesta sekä ravinnosta. Nuorten mielestä hyödyllistä on ollut myös se, että pajalla on ollut

maahanmuuttotaustainen, jolloin he ovat päässeet käytännössä preppaamaan ja harjoittelemaan englannin- ja ruotsinkielen taitojaan.

Nuoret ovat esittäneet pilotin aikana mielipiteitään, jotka tulee huomioida työpajatoimintoja ja kursseja kehitettäessä

Nuori 22 v. *”Olin kuullut ja lukenut netistä niin paljon 3D-tulostamisesta ja siitä, mitä kaikkea sillä voi tehdä ja halusin itse nähdä, miten tulostus toimii.”*

Nuori 23 v. *”Opiskelen amiksessa datanomiksi ja tietotekniikka yleisestikin kiinnostaa. Tämä kurssi vaikutti edistykselliseltä. Minusta on hienoa, että Forssassa tarjotaan myös toisenlaista työpajatoimintaa kuin perinteiset puutyö- ja ompelupajat.”*

Nuori 26 v. *”Tällainen on toivottu työpaja digiajan nuorille.”*

Nuori 20 v. *”Tulin tänne, koska tämä on ”siisti ala”. 3D on hienointa ja uusinta teknologiaa, mikä kiinnosti.”*

Nuori 27 v. *”Työpaikat menevät pomojen sukulaisille. Kaikilla ei ole isiä ja äitejä, jotka hommaavat heille työpaikat.”*

Nuori 27 v. *”Tämä työpaja-aika on ollut hyödyllistä.”*

Nuori 22 v. *”Minulle merkitsee paljon se, että on Wirtapaja olemassa. On joku paikka, johon mennä aamuisin.”*

Nuori 23 v. *”Täällä olen saanut rytmiä arkipäiviin.”*

Nuori 25 v. *”Periaatteessa jos olisi hyvä idea tuotteesta, voisi perustaa oman yrityksenkin.”*

Ruusut

Hyvät vetäjät. – Ryhmähenki, rennot ohjaajat. – Avoin keskustelu ja ilmapiiri. – 3Dtulostus oli todella moderni idea kurssiksi, mikä oli todella virkistävää. Pidin myös ohjaajista, koska he ovat olleet rehellisiä osaamisensa suhteen, eivätkä rehennelleet jollan hienoilla diplomeilla. Olivat siis ”lähempänä” tavallista ihmistä. – Tulostimien kanssa päästiin konkreettisesti tekemään säätöjä ja ratkomaan ongelmia jonka ansiosta siitä opittiin enemmän. – Ilmapiiri oli mukavan rento ja vapaa, ei turhaa nipottamista. Asiat selitettiin selkeesti ja ymmärrettävästi. – Päästiin nopeasti hommiin ja piirtämishjelma oli helppo käyttää. – Mun elämänfilosofian kunnioittaminen. – Työsäännöistä puhuminen.

Risut

En osaa sanoa, mulla oli tiedossa, ettei kurssi tule olemaan ”täydellinen”. Tulostimia tarvitaan useampi, tai sitten niille jotka ei voi tulostaa pitäisi olla muuta ohjelmaa. Itseäni vaivaa aina, joka kurssilla, ne jotka eivät keskity/halua olla paikalla. – Robotiikka ei niin paljon kiinnostanut, koska omat taidot ja tiedot ei riitä, mutta muuten oli mukavaa vaihtelua tulostelun lomassa. Eli oikeastaan ei mitään muita risuja kuin se, että tää olisi saanut kestää pidempään. – Aikainen herätys. – Ei tarpeeksi paljon asiakastöitä.

Aiotko hakeutua opiskelemaan alaa?

Kyseinen ala tulee luultavasti esiin syksyllä alkavassa koulussa. – Opiskelu ei kiinnosta, koska aina joutuu opiskelemaan yhteisiä aineita, matikka, äikkä jne. – 3D-tulostaminen alkoi kiinnostaa enemmän, harmi ettei Forssassa ole mahd. opiskella alaa (en haluaisi muuttaa). – Kiinnostaa erityisesti korujen osalta. – Sain uusia inspiraatioita.

Millaisia kursseja ja toimintoja nuorille pitäisi järjestää?

Tällaisia. – Hiukan jotain piristävää liikuntaa esim. keilausta välillä. – Vastaavanlaisia. – Sellaisia joissa nuoret pääsevät tekemään itse. Lisäksi olisi mukava jos autettaisiin löytämään kursseja jotka kiinnostavat – kurssille pakottaminen ei edistä nuoren kiinnostusta vaan päinvastoin. Mm. työkkärin järjestämä uravalmennus on sellainen johon tупpaavat laittamaan vaikei haluaisi. – Hyödyllinen valmennus mm. CV:n teon takia mutta jotenkin siitä pitäisi tehdä mielenkiintoinen. – Nuorille pitää antaa mahdollisuus valita ”uuden ja vanhan” tekniikan välillä, eli käsityön ja tietotekniikan väliltä, myös hyvin työnläheiset, tekemällä opiskelu kiinnostaa nuoria enemmän kuin teoria. – Juuri tällaiset kurssit olis jees.

Miten Wirtapajaa kehitetään?

Tämä oli juuri sitä, mitä Forssan nuoret kaipaa: innovatiivisuutta, kestävästä kehitystä, monia eri asioita, joihin perehtyä. Voi valita kukin mieleisensä. Tämä tulee kiinnostamaan nuoria. – Ohjaajia kannattaa olla useampi, että kaikki saavat varmasti myös henkilökohtaista ohjausta tarvittaessa.

Tulevat nuoret pitää haastatella ennen kurssille ottoa ja ehkä joku kokeiluajakin olisi paikallaan, mutta ehkä hieman mahdoton järjestää. Itselläni tuli vähän sellainen ”paska juttu, mutta tulihan tehtyä” -olo, kun mun jatkosta ei ole varmuutta. Tää ei ole sun vika Marjut, joten älä ota sitä hlökohtaisesti. – Kurssit tulee varmasti olemaan hienot ja herättää kiinnostusta. 3D-tulostus on tulevaisuutta. – Jos työpajalla olisi tarkoitus esim. tehdä myyntiin tuotteita, kaikista ihmisistä pitää saada hyvät puolet käyttöön, samoin kuin osaaminen. Esim. itse olen merkonomipuolen käynyt ja hallitsen markkinoinnin lisäksi myös mm. kotisivujen teon/päivittelyn. Hommien pitää olla kiinnostavia, mielenkiintoisia ja palkitsevia.

Forssan Lehti, Pääkirjoitus 7.7.2014 *”Työpajatoimintaan lisää potkua 3D:llä. Uutta Forssan työpajatoiminnassa on käynnistetty media- ja elektroniikkatyöpaja, jollaiselle on mukavasti kysyntää. Peruslähtökohtaa on tuotteistettu mm. pilottikurssin 3Dtulostamisella ja robotiikalla. Hyvää on vaihtoehtojen kasvamisen lisäksi se, että nuorille on työkokeiluna tarjolla heitä kiinnostavaa tekemistä ja uuden omaehtoista opettelua. Nyt Nuorten mielipiteitä on myös ymmärretty kuulla työpajan toimintaa kehitettäessä.”*

Yhteistyötä koulutuksen, yritysten, sosiaali- ja terveydenhuollon kanssa

Laajempaan yhteistyöhön täytyy pyrkiä mm. aikaansaamalla nuorille myönteisiä välittämisen kokemuksia ja tarjoamalla heille konkreettista tukea eri muodoissa. Osallistuvat organisaatiot ja niiden henkilökunnan tulee tehostaa olemassa olevia toimintojaan suunnittelemalla yhteistyötään ja selkeyttämällä keskeisiä roolejaan. Siten jatkossa luodaan keskinäisiä nuorisotakuun toteuttamista tukevia oppimiskokemuksia.

NUTA -hankkeen päättyessä jää ilmaan vielä joitakin ei täysin saavutettuja haasteita. Mikäli NUTAn aikana saadut hyödyt jalkautetaan ja toiminta saadaan jatkumaan, täytyy uudessa hankkeessa suunnitella koulutautumisen mahdollisuuksien laajentamista. Tulevaisuudessa tarvitaan lisää myös toiminnallisia, käytännönläheisiä koulutusvaihtoehtoja niille nuorille, jotka eivät halua intensiivisesti opiskella. Wirtapaja voisi toimia laajemminkin opintojen ja työnäytteiden resurssipajana, jossa toimisi vastuullinen ohjaaja ja työnohjaajat.

Onnistuneet nuorten suorittamat pajatyöt

Hankkeen Wirtapajassa on toteutettu keinoja toimintarajoitteisten kotona suoriutumisen avustamiseen. Tällaisia toimintoja ovat olleet mm. pienimuotoiset korjaus- ja säätötyöt tietokoneeseen, kännykkään ja internet-yhteyksiin liittyen. On osallistuttu kehitys- ja 3D-tulostustyöhön esim. kotona suoriutumisen apuvälineitä suunnitteleamalla yhteistyössä yritysten ja sosiaali- ja terveystieteiden opiskelijoiden kanssa. HAMKin tekniikan alan opiskelijoiden kanssa on tehty yhteistyötä eri kurssien pitämisen muodossa ja teknisten apulaitteiden suunnittelussa. Wirtapajalla on tehty omat nettisivut ja Facebook-sivut. Niiden sisällön ja valokuvien valitsemiseen pääsivät nuoret vaikuttamaan. Pajalla on tehty Forssan kaupungin eri yksiköille videofilmausta, editoitu videoita ja äänityksen parannustehtäviä. Nuoret ovat päässeet ideoimaan ja piirtämään sekä stilisoimaan eri tahojen esitteitä, julkaisuja ja muuta asiakirjamateriaalia.

Wirtapajalla toiminta perustuu myös kestävään kehitykseen ja kierrättämiseen. Kuntalaiset ja yritykset ovat tuoneet teknisiä laitteitaan huoltoon ja purkuun. Kaikki mahdollinen uusiokäyttöön kerätty materiaali on hyödynnetty mm. kokoamalla ihan uusia laitteita, kuten oma serveri.

Yhteistyötä sisältöjen ja yhteiskehittämisen suhteen on tehty toisen asteen oppilaitosten kanssa, erityisesti FAIn ja HAMKin, paikallisten yritysten ja yrittäjien kanssa.

Pajatoiminnassa nostettiin aikaisempaa selvemmin esille uusien tekniikoiden mahdollistama ja edellyttämä uusi osaaminen. Pajatoimintaan osallistuvien nuorten selkeitä omia kiinnostuksen kohteita peilattiin tätä taustaa vasten. Uuteen teknologiaan liittyvän osaamisen kehittämistä pyrittiin kannustamaan tarjoamalla mahdollisuuksia käytännön tekemiseen. Samalla tuettiin nuorten kiinnostusaiheiden mahdollisuuksia muodostua nuoren ammatillisen identiteetin rungoksi.

Työskentely yhdessä hyvinvointipalveluiden kanssa loi edellytykset tarvelähtöiselle yrittäjyydelle erityisesti kotona suoriutumisen tukipalveluihin liittyen.

Onnistunut NUTA, nuorisotakuun toteuttamisen tukeminen Forssassa

Tiedottaminen kohderyhmälle:

- Herätettiin mielenkiinto NUTA-toimintamallia kohtaan yhteistyössä oppilaitosten ja etsivän nuorisotyön kanssa.

Kohderyhmän henkilöiden valinta

- Kartoitettiin ja haastateltiin syrjäytymisvaarassa olevia nuoria; työttömiä sekä oppilaitosten keskeyttämisuudessa olevia ja muita, joilla oli vaarana jäädä ilman ammatillista koulutusta.

Elektroniikka ja mediatyöpaja Wirta

- Luotiin puitteet elektroniikka- ja mediatyöpajatoiminnalle Forssa kaupungin omissa tiloissa historiallisella Kehräämöllä.
- Tehtiin yhteistyötä käytännön pyörittämisessä sekä laite- ja tekniikkaosaamisen ohjaamisessa HAMKin ja FAIn kanssa.
- Löydettiin toiminnalle ”kummeja”, joiden kanssa tehtiin sovittua yhteistyötä.
- Käynnistettiin yhteistyö hyvinvointi- ja työllisyyspalveluiden kanssa synergisten tavoitteiden löytämiseksi.
- Otettiin nuoria eripituisiin työkokeilu- ja työharjoittelutehtäviin eripituisiksi jaksoiksi.

Palvelupiste kaupunkilaisille

- Käynnistettiin Wirta-työpajan yhteyteen neuvontapiste arjen tukipalveluihin, mm. tietokone, kännykkä, 3D-tulostus, graafinen suunnittelu, valokuvaus jne. Wirta/NUTA -starttihakemotietoteknisiin palveluihin
- Aloitettiin suunnitelmat tarvelähtöisen yritystoiminnan helpottamiseksi.

Integroituminen Forssan yrityksiin

- Löydettiin muutama kummiyritys, joilta saatiin asiantuntija-apua käytännön haasteisiin.
- Osallistuttiin messuille potentiaalisten synergiaetujen löytämiseksi yritysten ja työpajatoiminnan välillä.
- Kartoitettiin hankkeen avulla käynnistetyn työpajan mahdollisuudet alihankintaan tai avustaviin työtehtäviin. Tehtävässä onnistuttiin ja tavoitteisiin päästiin. NUTA-hankkeen loppuessa kaikkia sovittuja yhteistyötehtäviä ei saada vietyä loppuun asti.
- Todettiin, että laajempaa rajapintaa hyvinvointipalveluiden ja työpajan välille tarvitaan.

Elektroniikka, digitointi ja Pop-Up

Forssan kaupungin työllisyys- ja hyvinvointipalvelujen päällikkö Jaakko Leskinen kertoo olevansa iloinen voituaan työskennellä NUTA-hankkeen Wirtapajan kanssa työpajan alusta lähtien.

Wirta tarjoaa hyvät puitteet tulevaisuuden aloihin tutustumiseen ja harjoitteluun. 3D-tulostaminen, ohjelmointi, laitehuolto ja mediatyöt tarjoavat hyvän lisän täydentyvään pajavali-koimaan; yhä useammalle nuorelle on tarjolla mahdollisuus, kiittelee Leskinen. Kun Wirtaan yhdistetään nuorten matalan kynnyksen ohjauspalvelut Vilterissä sekä yritysyhteistyö, on mahdollisuus tehokkaisiin työllistymispolkuihin nuoria kiinnostaville ja tulevaisuudessa työllistävillä aloilla. Hienoa olisi nähdä esimerkiksi ensi vuonna PopUp myymälöitä Forssan seudulla eri aiheisiin liittyen, Leskinen visioi. Näin voidaan tukea myös myynnin ja asiakaspalvelun tärkeyden ymmärtämistä. Nuorille on tärkeää päästä näkemään kokonaisia prosesseja alusta loppuun asti ja myös sitä miten lopputuotteita käytetään ja miten asiakas niistä hyötyy.

Tarkoitus on olla mahdollisimman lähellä työelämän oikeita tilanteita ja ratkaisuja niihin. Jatkossa nuoret voidaan ottaa myös mukaan muotoilemaan työpajaa yhä enemmän itsensä näköiseksi ja näin myös vastuuttaa osaltaan palvelujen kehittymisestä, toisille nuorille.

On ollut hienoa huomata kuinka idearikkaita nuoret ovat ja mitä mahdollisuuksia he kulloinkin näkevät. Tällöin korostuvat valmentajien ja ohjaajien ammatilliset kyvyt jatkokehittää aihioita kohti avoimia työmarkkinoita, usein koulutuksen kautta. Tässä on onnistuttu hyvin ja seutu tarjoaa useita eri koulutuslinjoja.

Toimivien ja riittävän ketterien verkostojen toimivuus on tässäkin työllisyyspalvelujen toiminnossa todettu tarpeelliseksi, kiteyttää Leskinen.

Leskinen esitti kiitokset jo tässä vaiheessa omasta puolestaan NUTA -hankkeelle, HAMKille ja muille yhteistyötahoille sekä nuorille itselleen yhteiseen hiileen puhaltamisesta

Hankkeen aktivoinnit yhteistyölle ja nuorille

Dosentti Matti Rimpelä (Tampereen yliopisto) luennoi NUTA -hankkeen seminaarissa Hämeenlinnassa 7.10.2014. Hän kiinnitti huomiota hankkeen kannalta tärkeään yhteiseen asiaan luoden uskoa ja luottamusta tämän hankkeen toimintaan. Haluan nostaa esiin dosentti Matti Rimpelän luennosta seuraavat asiat:

”Ihmistä ei voi löytää yhden nahan sisältä”

Ihmiseksi kehitytään vuorovaikutuksessa toisten ihmisen kanssa. Kuuluminen yhteisöihin on välttämätöntä! Lapset ja nuoret ovat ”laumaeläimiä”, eivät asiakkaita.

Ekologinen tulkinta lapsen kehityksestä aikuiseksi¹¹

- *Kasvuympäristö (=hyvinvointiekosysteemi) koostuu rinnakkaisista ja peräkkäisistä kehitysyhteisöistä*
- *Hyvinvointi - ja valitettavasti myös pahoinvointia – opitaan samalla tavalla kuin lukemista ja laskemista*

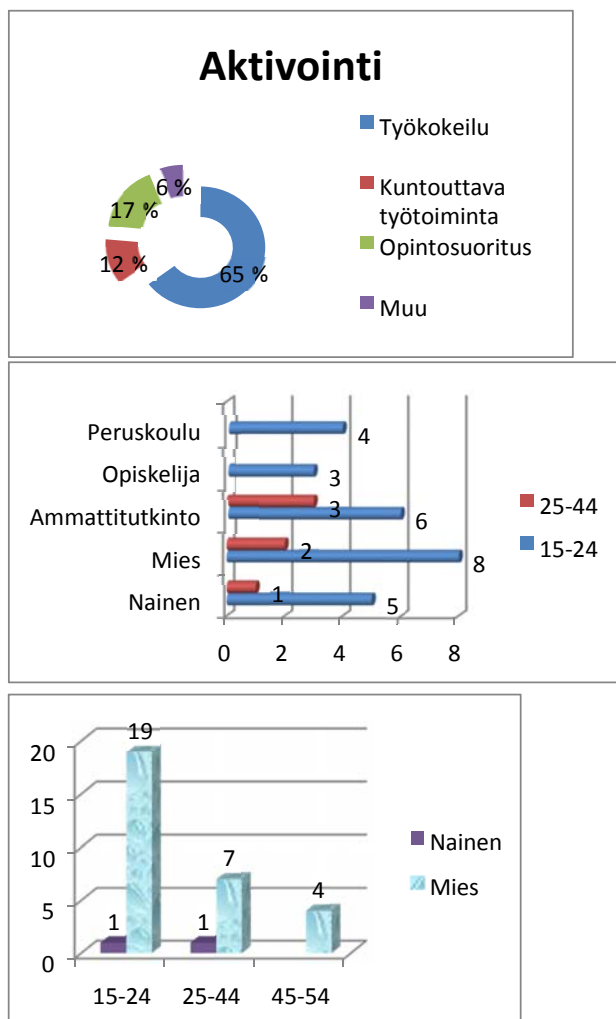
Mitä on hyvinvointiosaaminen?¹²

”Hyvinvointioppimisen oppiaineet”

1. Puhuminen/vuorovaikutus/sosiaalinen pätevyys.
2. Elimistön ja mielen viestien havaitseminen, tulkinta ja sanoittaminen.
3. Oman/ympäristön hyvinvoinnin/pahoinvoinnin arviointi/tulkinta.
4. Oppimaan oppiminen.
5. Tottumukset:
Arjen rytmit/ajankäyttö, uni, lepo, rentoutuminen, liikkuminen, ruokailu, itsehoito

¹¹ Rimpelä, M. (7.10.2014 Hämeenlinna). NUTA-tapahtuma Hyvien käytänteiden tori

¹² mt.



Kuvio 5.1 Tilastointi 31.12.2014.

Wirtapajalle tullessaan nuori haastatellaan ja tehdään hänen kanssaan alkukartoitus. Seuraavaksi nuorelle laaditaan henkilökohtainen etenemissuunnitelma, jota täydennetään pajajakson puolivälissä ja lopussa. Etenemissuunnitelmassa pohditaan lyhyen ja pitkän aikavälin tavoitteita/suunnitelmia. Pohditaan nuoren mahdollisia rajoitteita, kehittämisalueita, voimavaroja/vahvuuksia, kiinnostuksen kohteita ja tehdään yhteenveto. Sekä ohjaaja että nuori allekirjoittavat lomakkeet. Ulkomaalaisia varten on laadittu englanninkieliset lomakkeet. Pajajakson aikana nuoria tuetaan ja heille tehdään elämäkartoitus ajatellen tulevaisuutta. Pajajakson aikana selvitetään nuorten hyvinvointi, ruokailu- ja nukkumistottumukset. Hanke on perehtynyt hyvinvoinnin ongelmiin, koska ne osaltaan ohjaavat nuoren jatkopolkuja. Saatujen vastausten perusteella on tärkeää ohjata nuoria ulkoilun ja liikunnan pariin sekä selventää ruokailutottumuksia.

Hankkeen loppuraportissa esitellään tarkemmat dokumentoinnit ja kartoitukset. 3D-ohjauksesta laaditaan kirjallinen ja visuaalinen ohjeistus saatujen oppien jakamiseksi tulevillekin pajalaisille. NUTAn ja mahdollisen tulevan hankkeen toiminnan kannalta kartoitusten tuloksilla on merkittävä rooli yhteistyön ja työpajan jatkokehittämisessä sekä juurruttamisessa.

6. HYVIEN KÄYTÄNTEIDEN TORI

Seppo Niittymäki, HAMK

Hyvien käytänteiden tori, tiivistelmä Matti Rimpelän esityksestä, Seppo Niittymäki, HAMK

NUTA-hanke järjesti 7.10.2014 HAMKissa Hyvien käytänteiden torin, jonka tarkoituksena oli esitellä ja keskustella parhaista toimintamalleista nuorisotakuun tehtävissä. Päivä ohjelma löytyy hankkeen web-sivuilta www.hamk.fi/NUTA.

Matti Rimpelä tarkasteli nuorten palveluita kokonaisuutena: kohderyhmän mukaan, toimintojen ja tulonsiirtojen mukaan (Kuvio 6.1).

Tarkastelen lasten ja nuorten tukea ja palveluja kokonaisuutena

- *Kohderyhmän mukaan*
 - *Perhesuunnittelusta/raskauden alusta 30. ikävuoteen*
 - *Myös vanhemmat, etenkin alle 18-vuotiailla*
- *Kaikki edellä mainittuihin suunnatut toiminnot*
 - *Yhdyskuntasuunnittelusta ja kaavoituksesta, sivistykseen, koulukseen, nuorisotyöhön, työllistymiseen ja edelleen sijaishuoltoon, kuntoutukseen ja erikoissairaanhoidon*
- *ja myös tulonsiirrot*
 - *Vanhempain vapaat, lapsilisät, työttömyyskorvaukset, toimeentulotuki, eläkkeet yms.*

Kuvio 6.1 Tarkastelun näkökulmat (Rimpelä 7.10.2014, HAMK)

Rimpelä tiivisti ydinviestinsä intialaiseen viisauteen: Kun joessa ajelehtii uimataidottomia nuoria useimmat juoksevat heitä pelastamaan, mutta viisaammat kiirehtivät yläjuoksulle selvittämään miksi lapset ja nuoret putoavat veteen ja rakentamaan heille turvallisempia elinoloja ja opettamaan selviytymistä.

Intialainen viisaus, soveltaen

Kun joessa ajelehtii uimataidottomia nuoria, useimmat juoksevat heitä pelastamaan, mutta... viisaimmat kiirehtivät yläjuoksulle

1. *selvittämään, miksi lapset ja nuoret putoavat jokeen,*
2. *rakentamaan heille turvallisempia elinoloja*
3. *opettamaan selviytymistä elämän karikoissa.*

Kuvio 6.2. Intialainen viisaus (Rimpelä 7.10.2014, HAMK).

Eräänä nykyistä nuorten tilannetta selittävänä tekijänä Rimpelä näki poikkeuksellisen nopean muutoksen, kun suomalaiset ovat muuttaneet kaupunkiin ja maalaiskulttuurista on

siirrytty tietokulttuuriin sekä kärjäkiviltä globaaliin maailmaan. Vanhalle maailmalle oli ominaista ennustettavuus ja sota-aikoja lukuun ottamatta myös turvallisuus. Johtamisen muutosta voidaan kuvata sanoilla ”kasarmista jazzorkesteriin”.

Monimutkaisuus, hajanaisuus ja kokonaiskuvan puuttuminen korostuvat oppivelvollisuuden päättyessä. Oppivelvollisuus on suunnitelmallinen ja edullinen polku niille, jotka etenevät suunnitelmallisesti koulutuksessa. Koulutuksesta putoaville ei ole mitään suunnitelmallista ja jatkuvaa tukea; he ovat ”projektiruokaa”. Herää kysymys miksi pitää ensin hukata, jotta etsivä nuorisotyö voisi löytää?

Nykymaailmassa on yhä enemmän rinnakkaisia kehitysyhteisöjä, joissa on opittava selviytymään (kuvio 6.3)

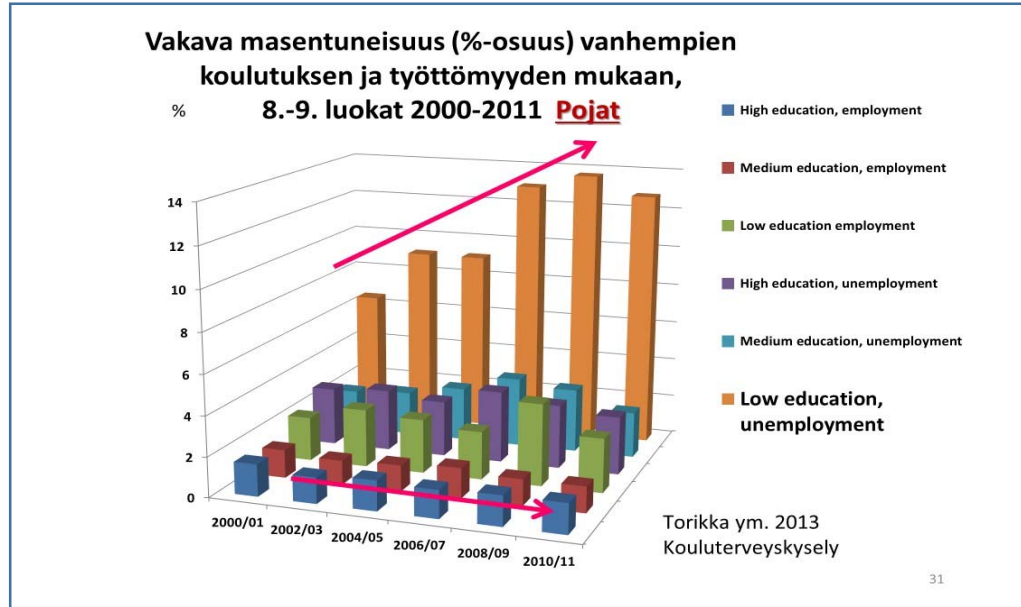


Kuvio 6.3. Sosiaali- ja terveyspalveluiden asiakkuuksien vähentämisen keinot¹³

Torikan kouluterveyskyselyn¹⁴ mukaan masentuneisuuden esiintymiseen vaikuttaa erittäin huomattavasti vanhempien sosiaalinen asema. Lisäksi on huomattava, että masentuneisuuden esiintyminen on kaksinkertaistunut 6 %:sta 12 %:iin alimman koulutustason ja työttömien perheissä (kuvio 6.4)

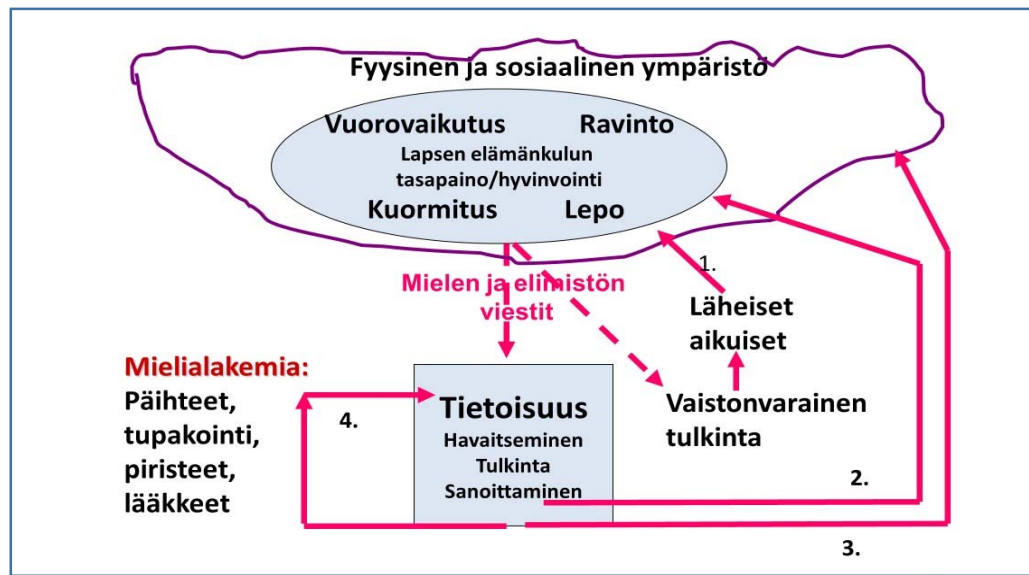
¹³ Rimpelä, M. (7.10.2014 Hämeenlinna). NUTA-tapahtuma Hyvien käytänteiden tori

¹⁴ Torikka A, Kaltiala-Heino R, Rimpelä A, Marttunen M, Luukkaala T, Rimpelä M 2014



Kuvio 6.4. Vakava masentuneisuus vanhempien koulutuksen ja työttömyyden mukaan. Lähde: Rimpelä, Matti (7.10.2014 Hämeenlinna). NUTA-tapahtuma Hyvien käytänteiden tori.

Hyvinvoinnin ja masentuneisuuden syntymiseen vaikuttavat monet fyysisen ja sosiaalisen ympäristön tekijät, vuorovaikutus, ravinto, kuormitus, lepo, mielialakemia, tietoisuus, mielen ja elimistön viestit ja läheiset aikuiset (kuvio 6.5).



Kuvio 6.5. Hyvinvoinnin ja toisaalta masentuneisuuden syntymiseen vaikuttavat tekijät. mt.

Rimpelän mukaan tarvitaan uusi kokonaisnäkemys nuorisopolitiikkaan, joka kaikkea investointia sukupolvien uusiutumiseen. Investoinnin suuruusluokka on 20 – 30 mrd €. On muodostettava leimaamattomia monipalvelukeskuksia, joiden puoleen voidaan kääntyä perhettä koskeissa kysymyksissä jo ennen lastensuojelun asiakkuutta (Mannerheimin lastensuojeluliiton lapsipoliittinen ohjelma 1974, Lapsivaltuutetun vuosikirja 2014).

Rimpelä jakaisi tukea kaikille 20. ikävuoteen saakka jokaiselle tarpeen mukaan. Tuki voitaisiin jakaa kolmelle tasolle ilman sektorirajoja:

Yhteenvedona Rimpelä toteaa, että tarvitaan systeemistä muutosta ongelmien ratkaisusta ennalta ehkäiseviin toimiin. Tarvittavat toimenpiteet on esitetty kuvioissa 6.6 ja 6.7.¹⁵

Jakaisin tuen ja palvelut kolmelle tasolle, ei sektorirajoja

1. *Yleinen tuki*

Yhteiset palvelut, joissa tuen saaminen ei edellytä ongelman määrittämistä eikä vastaanottoasiakkuutta

2. *Tehostettu tuki*

Edellisen lisäksi tarvetta erityisasiantuntemukseen konsultaatioina tai lyhyenä asiakkuutena

3. *Eriytynen tuki*

Edellisten lisäksi tarvetta ongelmasuuntautuneeseen erityisasiantuntemukseen pidempiaikaisessa asiakassuhteessa

Kuvio 6.6. Tukien jakaminen yleiseen, tehostettuun ja erityiseen tukeen. Lähde: Rimpelä, Matti (7.10.2014 Hämeenlinna). NUTA-tapahtuma Hyvien käytänteiden tori.

¹⁵ Rimpelä, M. (7.10.2014 Hämeenlinna). NUTA-tapahtuma Hyvien käytänteiden tori

Matti Rimpelä tehostaisi yleistä tukea kuvion 6.7 mukaan.

Tehostaisin yleistä tukea

Välitön arkinen tuki ilman ongelmamäärittystä

1. ***Pärjäämisvalmennus***
 - *uutta teknologiaa hyödyntäen*
 - *henkilökohtaisena tukena ja palveluohjauksena arjesta selviytymiseen*
2. ***Kasvatusvalmennus***
 - *Vanhemmille ja muille kehitysyhteisöjen aikuisille (esim "Voimaperheet"*
3. ***Perhetyö***
 - *ei sosiaalityönä, vaan yhdistettynä neuvolaan, päivähoitoon ja alakouluun*
 - *erityistä tukea tarvitsevalle perheelle "personal trainer"=PT/ key account manager =KAM)*
4. ***Kodinhoitoapu***
 - *yhdistettynä neuvolaan, päivähoitoon ja peruskouluun*
5. ***Nuorisotyö (noin 10-12 ikävuodesta alkaen)***
 - *yhdistettynä peruskouluun, toisen asteen koulutukseen...*
 - *erityistä tukea tarvitsevalle nuorelle "PT/KAM"*

Kuvio 6.7 Yleisen tuen tehostamisen kohteet. Lähde: Rimpelä, Matti (7.10.2014 Hämeenlinna). NUTA-tapahtuma Hyvien käytänteiden tori.

Lasten palvelut tulisi Rimpelän mukaan jakaa lapsen kehityksen mukaan (kuvio 6.8)

Palvelut lapsen kehityksen mukaan

- *-9 kk -> 8 v.: Neuvola, varhaiskasvatus sekä esi- ja alkuopetus yhdeksi kokonaisuudeksi*
 - *oppivelvollisuus 5 v. integroituna varhaiskasvatukseen*
- *9 – 15 v.: Vuosiluokamuotoinen perusopetus*
 - *kokopäiväkoulu, sisältää opiskeluhoitopalvelut*
- *16- 20 v.: Yhdistelmä oppivelvollisuutta, -oikeutta ja nuorisotakuuta, kaikille*
 - *koulutusta/työharjoittelua/työtä 21. ikään saakka*
 - *opiskeluhoitopalvelut koko ikäluokalle*
- *Järjestetään asuinalueittain kokonaisuutena*
- *Yhteinen johto, talous ja asiakastietojärjestelmä*

Kuvio 6.8 Palvelut lapsen kehityksen mukaan. Lähde: Rimpelä, Matti (7.10.2014 Hämeenlinna). NUTA-tapahtuma Hyvien käytänteiden tori.

Tilaisuuden ajankohtana hallituksen keskustelun kohteena olleeseen oppivelvollisuusiän jatkamiseen 18 vuoteen Rimpelä suhtautui erittäin myönteisesti: koulutuksellinen tasa-arvo sosiaaliluokkien sisällä paranisi, nuoret säilyivät koulutuksen piirissä, jolloin mielenterveysongelmat ja hoitokulut vähentyivät jne.

Allekirjoittanut kannattaa Rimpelän näkemystä myös siksi, että työpaikan löytyminen alle 18-vuotiaana on lähes mahdotonta mm. työsuojelusäännösten takia. Nyttemmin laajaa huomiota saaneet sosiaalisessa mediassa vaarivat vaarat korostavat oppivelvollisuusiän nostamisen tarvetta.

Kommenttipuheenvuoro, Maija Moisio, Hämeenlinnan kaupunki

Kaikki puheenvuorot liittyivät nuoriin sekä siihen että palvelujärjestelmä ei toimi yhtenäisesti vahvana. Järjestelmä on vanhanaikainen eikä se pysy muutoksessa mukana.

Olin viime viikolla verkkonuurisotyön koulutuksessa (vlogi, insta, twitter, snapchat, vine, omegle, ask.fm) Kun puhutaan nuorten tarpeista lähtevistä palveluista, ollaanko me itse aidosti valmiita muutokseen?

Matti Rimpelän puheenvuorosta nostaisin esiin häiriöpalvelu sanan. Meillä on valitettavasti sellaisia palveluita jotka saattaa estää nuoren eteenpäin menon, josta seuraa passivoituminen.

Maailma on monimutkaisempi, kaikkia nuoria ei valmistella tähän maailmaan ja siinä selviämiseen. ”Pärjäämisvalmennus” täytyisi olla jokaisen koulun oppiaineena. Nyt tilanne on sen tyyppinen, että vähän kuin laitettaisiin kaveri sotatantereelle ilman koulutusta ja sanotais että yritähän pärjällä.

Etsivää nuorisotyötä ei tarvittaisi jos palvelusysteemi toimisi saumattomasti, nyt paikataan palveluaukkoja. Olen SYSTEEMISEN UUDISTUKSEN KANNALLA, tämä koko järjestelmä täytyisi muuttaa nykyaikaan sopivaksi. Ja rahavirta tulisi kääntää oikeudenmukaisemmaksi.

Kannatan yhteisöllistä kasvatusta, nykyisin vanhemmat jätetään liian yksin kasvatustehtävänsä kanssa.

Nuppia koskevasta puheenvuorosta nostaisin esiin lauseen ”nuoruus ei ole sairaus, tää kuuluu mulle.”

On hyvä, että moniammatillisuus ei ole vain sana vaan tiimin vahvuus ja että arvopohja on tunnistettu.

Työpajan puheenvuorosta sitten taas nostaisin lauseen: perusratkaisu on täystyöllisyys. Monien nuorten asiat varmasti parantuisi sillä oikeapalkkaisella työllä; mestari-kisälli oppiminen tavallaan on siirtynyt työpajatoimintaan ja sitä työtä ei tarvitse perustella mitenkään, siinä tehdään yhdessä asioita nuorten kanssa ja kohdataan arjen asioita.

Tekemällä aidosti oppii asioita.

Koosteita kommentteista:

- Viltterin puheenvuorosta nappasin vapaaehtoisuuden sanonnan ”annetaan tietoa nuorille ja osallistetaan omien asioittensa hoitamiseen”. Matalan kynnyksen ohjauspaikkojen tarve on tullut kentältä ja kerrankin kenttää on kuultu!
- Loppupäivän annista nostaisin Jarmo Pynnösen puheenvuorosta esiin peruskoulun päättötodistuksen suorittamisen, koska suorittamattomuudesta seuraa palveluista tippumisen riski.
- Yhteistyö eri koulujen ja oppilaitosten välillä on tietenkin tärkeää ja se miten peruskoulua voisi suorittaa loppuun eri oppilaitoksissa.
- Etsivän nuorisotyön osuudesta nostaisin esiin askelma-mallin hyvän käytänteen ”eihän me enää niitä hukatakaan” ○ Pienryhmäkäytänteestä ansaitsee maininnan hyvä käytänteen ”palkka”, voin ansaita työlläni palkkaa. Rempparyhmässä aivan loistava juttu oli inhimillisuus.
- Jos haluaisin ja voisin heilauttaa taikasauvaa, niin räjäyttäisin tämän palvelusysteemin uuteen kukoistukseen.

Lähteitä

Rimpelä, M. Oppivelvollisuuden noston ja nuorisotakuun yhdistäminen toimivaksi kokonaisuudeksi. NUTA -hanke, Nuorisotakuun toteuttamisen tukeminen Hämeessä. HYVIEN KÄYTÄNTEIDEN TORI Hämeenlinna 7.10.2014.

Torikka A, Kaltiala-Heino R, Rimpelä A, Marttunen M, Luukkaala T, Rimpelä M. 2014. Self-reported depression is increasing among socio-economically disadvantaged adolescents - repeated cross-sectional surveys from Finland from 2000 to 2001. BMC Public Health 2014; 408 (14).

7. MENETELMÄMARKKINAT - TOIMINNALLISET MENETELMÄT NUORTEN KANSSA TYÖSKENNELTÄESSÄ

Leena Packalén & Terhi Kaisvuo & Mare Orman, HAMK

Aluksi

Nuorisotakuun toteuttamisessa yhdeksi keskeisistä haasteista on noussut nuorille suunnattujen kuntoutuspalvelujen vähyyks ja huono saatavuus. NUTA-hanke toteutti 4.11.2014 Menetelmämarkkinat, joiden tavoitteena oli vahvistaa nuorten kanssa työskentelevien toiminnallisten menetelmien osaamista ja innostaa niiden käyttämiseen. Toiminnallisilla menetelmillä päästään usein kiinni oleelliseen ja asioitten ytimeen. Niillä tavoitetaan usein myös se, joka jää sanojen ulkopuolelle. Menetelmämarkkinoiden otsikkona oli ”Ihminen on muutakin kuin puhuva pää”. Osallistajat olivat nuorisotoimen, oppilaitosten, sosiaali- ja terveystoimen sekä evankelisluterilaisen kirkon työntekijöitä.

Tässä artikkelissa kuvataan ensin Menetelmämarkkinoiden järjestämisen tausta-ajattelua. Sen jälkeen kuvataan kolmea käytettyä toiminnallista menetelmää. Lopuksi kuvataan osallistujien käyttämiä toiminnallisia menetelmiä työssään ja heidän kuvaamansa kokemusta Menetelmämarkkinoille osallistumisesta. Päivän palaute kerättiin mukaillen Cafe Learning-menetelmää. Osallistajat kuvasivat, millaisen jäljen Menetelmämarkkinat jätti ammatilliseen minään.

Nuorten mielenterveys ja sen tukeminen toiminnallisilla menetelmillä

Maailman terveysjärjestä on määritellyt mielenterveyden hyvinvoinnin tilaksi, jossa ihminen kykenee näkemään omat kykynsä, selviytymään elämän haasteista ja työskentelemään ja ottamaan osaa yhteisönsä toimintaan. Mielenterveys rakentuu psyykkisistä voimavaroista, toimintakyvystä, sopeutumiskyvystä ja tarkoituksenmukaisten puolustuskeinojen kokonaisuudesta. Siihen liittyy kykyä innostua ja nauttia. Terveellä nuorella on unelmia ja hänen suuntansa on kohti tulevaisuutta.¹⁶

Nuorten mielenterveyden edistäminen ja heidän kehityksensä tukeminen ovat kaikkien nuorten kanssa työskentelevien päivittäistä työtä. Tehtävän tärkeys korostuu juuri nuorten kohdalla, koska mielenterveyden ongelmat ovat koululaisten ja nuorten aikuisten tavallisimpia terveysongelmia¹⁷. Nuoren mielenterveyttä vahvistetaan tukemalla hänen voimavarojaan, näkemällä mahdollisuuksia, kohtaamalla nuori arvostavasti sekä lisäämällä osallistumisen ja aktiivisen toiminnan mahdollisuuksia.

Toiminnallisten menetelmien hyödyntäminen on yleistä nuorten kanssa työskenneltäessä. Niiden käytössä on kyse itsensä ilmaisemisesta ja oman elämänsä kuvaamisesta toiminnallisilla keinoilla. Sanotaan, että niiden käyttäminen on nuorelle usein hyvin luonnollista, koska ne antavat mahdollisuuden ilmaista itseään dynaamisemmin ja laajemmin kuin vain sanallisesti. Niiden avulla voi ilmaista myös sellaisia puolia itsestään ja elämästään, johon nuorella ei ole sanoja. Silloin, kun sanat puuttuvat kuvaamaan tapahtumia ja kokemuksia, ihminen toimii sen kielen kautta, josta kokemus on lähtöisin. Se voi esimerkiksi olla hyvin fyysistä

¹⁶ Kaltiala-Heino 2014, 29–30.

¹⁷ Marttunen & Karlsson 2013, 10.

toimintaa tai ilmaistavissa vain taiteen keinoin.¹⁸ Toiminnallisten menetelmien kautta voidaan välttää ajatuksia, tunteita, käsityksiä ja kokemuksia. Niiden käyttäminen auttaa nuorta löytämään omia vahvuuksiaan ja niiden käyttöönottoa, parhaimmillaan nuori löytää varhaisen hyvän kokemuksen. Ne luovat rauhoittavan siteen itsen, eheyttävät ja voimaannuttavat. Niiden avulla kehittyy myös itsetuntemus ja kyky asettua toisen ihmisen asemaan.¹⁹

Toiminnallisten menetelmien käyttäminen sidotaan aina toiminnan tavoitteisiin. Menetelmiä voi hyödyntää sekä yksilökeskeisesti että ryhmässä. Ne sopivat hyvin myös heterogeenisille ryhmille.²⁰

Menetelmämarkkinoiden toteuttaminen

Toiminnallisten menetelmien oppiminen tapahtuu tekemisen kautta.²¹ Siksi Menetelmämarkkinoilla työskenneltiin työpajoissa. Niissä aiheina olivat 1) ilmaisulliset menetelmät, 2) musiikki, 3) kehon ja mielen yhteistyö sekä 4) pelien merkitys nuoren tulevaisuuden ohjauksessa. Alla kolmen työpajan vetäjät kuvaavat oleellisimman käyttämästään toiminnallisesta menetelmästä ja sen käyttämisestä nuorten kanssa työskennellessä. Neljännen pajan vetäjät olivat Laura Paaso ja Tiia Villa Opetushallituksen rahoittamasta Koukku-hankkeesta (2013 - 2014).

Pajamestari Riittamaija Kuusela–Rantanen: Ilmaisullisten menetelmien voima

Draamamenetelmä on mitä moninaisin työväline nuorten kanssa toimiessa. Halutaan sitten tutustuttaa aivan uusi, toisilleen tuntematon joukko tai käsitellä erilaisia nuorten elämää askarruttavia asioita.

Draaman käyttö ryhmänohjauksessa on mitä mainioin. Erilaisten lämmitys-harjoitusten, tutustumisharjoitusten, keskittymis- ja improvisaatioharjoitusten avulla voidaan rakentaa turvallinen ilmapiiri ja luoda näin foorumi, johon on helppo heittäytyä ja erilaisten roolien kautta purkaa kipeitäkin asioita. Menetelmän käyttö vaatii toki ohjaajalta empatiakyvyn lisäksi kykyä kuunnella erilaisia tilanteita aistit avoinna. Draaman käytössä on hyvä laatia alussa ryhmän kesken niin kutsuttu draamasopimus, jonka kaikki ryhmäläiset hyväksyvät. Tämä luo turvallisen ilmapiirin ja antaa luvan heittäytyä tekemään ja kokemaan innokkaasti erilaisia tilanteita. Se kasvattaa nuoren itsetuntoa ja kunnioitusta toisia kohtaan.

Haluan rohkaista kaikkia nuorten kanssa työskenteleviä ottamaan työkalupakkiinsa draamamenetelmän. Se on helppo työkalu ja auttaa monissa kiperissäkin tilanteissa, mutta ennen kaikkea auttaa ryhmää ymmärtämään ja suvaitsemaan toisiaan.

Lehtori, musiikkiterapeutti Mikko Romppanen: Musiikin voima

Musiikki luo oivallisen kohtaamisympäristön nimenomaan nuorten kanssa toimittaessa. Nuoret ovat herkässä kehitysvaiheessa, jossa heidän identiteettinsä muovautuu samalla kun he ovat irtautumassa omasta lapsuudenkodistaan kohti itsenäisyyttä.

¹⁸ Häkämies 2007, 91.

¹⁹ Laitinen 2014, 290; Tuisku 2012, 28–29.

²⁰ Lassila & Storvik-Sydänmaa 2008, 143–145

²¹ Lassila & Storvik-Sydänmaa 2008, 143–145

Nuorille musiikki on usein hyvin tärkeä asia. Musiikkia kuunnellaan ja harrastetaan usein hyvin intensiivisesti. Muusikoista tulee nuorille tällöin tärkeitä idoleja. Näiden elämää seurataan ja näihin samaistutaan hiusmuotia ja pukeutumistyyliä myöten.

Pienelle lapselle vanhemmat ovat ensisijainen samaistumiskohde. Nuorelle taas samaistuminen pop-idoleihin ja omaan vertaisryhmään toimii oman identiteetin rakentamisen välineenä. Pop-idolit ovat ikään kuin ”laina-identiteettejä”, joiden kautta nuori etsii ja rakentaa omaa minuaan. Onkin sanottu, että musiikki toimii nuoruusiässä ihmisen identiteetin rakentajana ja aikuisiässä oman identiteetin ilmentäjänä.

Laiho (2004) kuvaa musiikin merkitystä nuorelle neljästä eri näkökulmasta. Nuori työstää omaa tunnemaailmaansa musiikin kautta. Hän kokee musiikin kautta mielihyvää ja musiikin avulla hän voi myös säädellä omia tunnetilojaan. Tietty musiikki tuottaa tietynlaisia tunnekokemuksia ja nuori tuntee oman ”lääkekaappinsa”, josta hän voi valita sopivaa musiikkia kulloiseenkin mielentilaansa.²²

Musiikin kautta nuori rakentaa ja vahvistaa identiteettiään ja minäkuvaansa. Tietynlainen musiikki, esiintyjät ja esimerkiksi tiettyä musiikkityyliä kannattava alakulttuuri toimivat peileinä ja heijastuspintoina nuoren itsenäistymisprosessissa.

Musiikkiin liittyy näin ollen myös ihmissuhteita ja sosiaalista toimintaa. Musiikkiin liittyvä toiminta luo yhteenkuuluvuuden tunnetta nuorten välille ja se voi myös syventää hänen ihmissuhteitaan ja niihin liittyvää kokemuksellisuutta. Toisaalta nuori voi kokea musiikin avulla yksityisyyttä ja erottautua ryhmästä oman musiikkinsa ja omien musiikillisten mieltymystensä kautta.

Musiikki liittyy myös itsemääräämisen kokemuksiin. Nuori saa hallinnan, kykenevyyden ja osaamisen tunteita musiikin harrastamisen kautta oli se sitten kuuntelemista, soittamista tai laulamista. Tämä kaikki edistää samalla itsetunnon myönteistä rakentumista.

Musiikkia voi nuorten kanssa käyttää monella eri tavalla. Pelkästään musiikin kuunteluun perustuvaa mahdollisuuksia on paljon. Tähän liittyvät musiikkimaalaus, musiikkiin kirjoittaminen, musiikkiin liikkuminen sekä mahdollisuudet rakentaa monenlaisia musiikin kuunteluryhmiä erilaisten teemojen alle.

Soittaminen ja bänditoiminta iskevät kipinää varsinkin teini-ikäisten poikien kohdalla. Etenkin rummut mutta myös muut bändisoittimet ovat nuorille pojille kiinnostavia tutustumiskohteita, joiden kautta he voivat purkaa tunteitaan ja saada ”äänensä” kuuluville. Yhteinen musiikin tekeminen on omiaan edistämään sosiaalisia taitoja, keskittymiskykyä sekä pitkäjänteisyyttä.

Musiikki on sanaton kieli, joka kuitenkin pystyy ilmaisemaan mitä monimaisimmat tunteet ja syvätkin sielulliset kokemukset. Rakkaus musiikkiin voi olla myös se asia, joka yhdistää ammattiauttajan ja hänen asiakkaansa yhteisen molemmille mieluisan toiminnan ympärille.

²² Laiho 2004

Fysioterapeutti, psykofyysinen fysioterapia Merja Harju: Kehon ja mielen yhteistyön voima

Mielen ja kehon yhteyden työstäminen psykofyysisen fysioterapian keinoin osuu identiteetin ja ihmisenä elämisen ytimeen. Mikään tekeminen tai kohde ei toimi piilopaikkana, vaan keskipisteessä on oma olemus. Subjektiviisen kekokokemuksen työstäminen liittyy yleisesti vireystilojen ja voimavarojen säätelyyn sekä tunnetilojen tunnistamiseen ja ilmaisuun. Hyväksyntä itseni / kehitysvaiheeni / sukupuolisuuteni sellaisena, kuin se oman kehon kautta heijastuu itselle ja muille koskee aiheena kaikkia, mutta erityisesti nuoria. Nuori elää merkityksellistä aikaa sekä itsetunnon ja sukupuoli-identiteetin kehittymisen kannalta. Monet kehoon liittyvät asiat vaikuttavat ajattelun kehittymiseen. Omaa kehoa kohtaan tunnettu luottamus / tyytyväisyys / tasapaino tai vaikkapa häpeä vaikuttavat tulevaisuuden näkymiin sekä ammatillisesti että ihmissuhteisiin liittyvien mahdollisuuksien kannalta. Psykofyysisten menetelmien avulla voidaan muun muassa tukea nuorta hyväksymään olemisensa.

Ohjaajalta edellytetään herkkyyttä aistia sopivia ajankohtia ja harjoituksia. Kaikkia ei esimerkiksi voida tehdä sekaryhmissä. Ohjaajan tulee aloittaa ohjaussuhde sieltä, missä yksilö tai ryhmä on.

Mielen merkitystä kehollisten harjoitteiden valinnassa ei voi ohittaa tai aliarvioida. Jos joku tuntuu turhalta tai lapselliselta, ei harjoitus onnistu. Jos ryhmässä on levottomuutta, on aloitettava jollain sellaisella harjoitteella, joka purkaa sitä. Levottomuuden aihe tulisi tunnistaa ja harjoituksen on mielellään liityttävä jollain lailla siihen. Oivallus kekokokemuksen subjektiivisuudesta on tärkeä – ja monille ahaa-elämys.

Harjoite on toimiva silloin kun saavutetaan ja tunnistetaan rentoutumisen, tiedostamisen, oivalluksen, luovuuden tai yhteisöllisyyden tavoitteita.

Nuorten kanssa työskenneltäessä

- on hyvä tehdä rajoja / omaa reviiriä vahvistavia harjoitteita – ei!- ilmaisuilla
- nähdyksi tuleminen harjoitukset monin eri sovelluksin ovat tärkeitä / vaikeita
- onko ok olla pitkä, pätäkä, laiheliini, pullukka
- kosketuksen käyttö on herkkää / vaikeaa / tärkeää
- jos on mahdollista säännölliseen toimintaan, voi kokeilla esimerkiksi niskahierontaa jne.
- yhteiset hengitysharjoitukset piirissä voivat onnistua

Työskentelyssä on erityisen oleellista nähdä se ”kuka/ keitä juuri tämä nuori tai nuorten ryhmä on”.

Kuvaus osallistujien nuorten kanssa käyttämistä toiminnallisista menetelmistä

Lähes kaikille osallistujista jokin toiminnallinen menetelmä oli tuttu oman ammatillisen koulutuksensa kautta. Osa käytti menetelmiä kuvauksensa mukaan hyvinkin aktiivisesti. Yksi vastaajista kuvasi:

*Monia toiminnallisia menetelmiä niin oman kehon löytämiseen, mi-
nuuden löytämiseen, oppimiseen kuin vuorovaikutuksen etsimiseen
liittyen. Eri menetelmien integrointi ja hyödyntäminen limittäin ja lo-
mittain on oma tapa työskennellä.*

Osalle niiden hyödyntäminen omassa työssä oli vierasta. Erityisesti luovien toiminnallisten menetelmien käyttämistä myös arkailtiin. Todettiin, että nuorten kanssa on toimittu yhteis-toiminnallisesti, mutta siihen ei ole kuulunut luovia toimintoja.

Menetelmämarkkinoille osallistujat nimesivät alla olevassa taulukossa (7.1) olevat toiminnalliset menetelmät. Niitä he hyödyntävät työssään.

Taulukko 7.1. Osallistujien työssään hyödyntämät toiminnalliset menetelmät

- askarteleminen
- elämänhallintaan liittyvät harjoitukset, esim. verkostokartta, talouden hallinta, ”minun päiväni”
- ilmaisulliset menetelmät
- keittiötoiminnot; leivonta ja ruoanlaitto
- kulttuuriset menetelmät
- kädentaitoihin liittyvät menetelmät
- käsityömenetelmiä
- liikunta
- musiikki
- pelit ja turnaukset
- puutarhatyöt
- ratkaisukeskeiset menetelmät
- rentoutumismenetelmät
- roolipelaaminen
- tietoisuusharjoitukset
- toimintakokemusmenetelmiä
- voimavarakeskeiset menetelmät
- vuorovaikutusharjoitteet

Menetelmämarkkinoiden jättämä jälki ammatilliseen minään

Moni osallistuja koki innostuneensa Menetelmämarkkinoilla. Kokemus jätti jäljen sekä ammatilliseen että henkilökohtaiseen minään. Osallistujien kokemuksia tästä edustavat:

Ajatuksia herättävä kokemus. Jätti positiivisen jäljen. Oli yllätyksellinen. Itsensä tuntemisen taidot kehittyivät konkreettisesti.

Paljon hyviä harjoituksia, jotka soveltuvat moneen. Tsemppaa / muistuttaa luovien toimintojen sisällyttämisestä sekä yksilö- että ryhmätapaamisiin. Herätti ajatuksia, antoi ideoita.

Ammatillinen minä sai lisää rohkeutta ja työkaluja. Heittäytyminen. Uusia menetelmiä. Oman mukavuusalueen ulkopuolella astuminen voi antaa uusia hienoja elämyksiä. Kehon ja mielen yhteistyö oli rauhaa.

Jälki on syvä. Ajatusten siemeniä tuli paljon. Uusia toiminnallisia ideoita. Oma kokemuksellisuus opettaa ja ohjaa.

Suurin osa vastaajista kuvasi, että he haluavat oppia lisää toiminnallisista menetelmistä ja niiden hyödyntämisestä omassa työssään. Moni kuvasi innostuneensa ja toivoi lisää saman-

kaltaisia koulutuspäiviä kuin Menetelmämarkkinat. Joidenkin mielestä päivän toiminnallisuus herätti niin paljon tunteita ja ajatuksia, että se vaatii asioiden sulattelemista. Joku kuvasi lähtevänsä takaisin omaan työhönsä toiveikkaana. Merkittävää oli myös, että useampi osallistuja koki saaneensa myös keinoja vaikuttaa omaan jaksamiseensa työssään. Eräs heistä ilmaisi asian kirjoittamalla: ”Kiitos – antoi siipiä töihin!”

Lähteitä

- Herrala, H. & Kahrola, T. & Sandström, M. 2008. Psykofyysinen ihminen. Helsinki: WSOY.
- Häkämies, A. 2007. Metodilla on merkitys – muodolla on mieli. Draamatyöskentely mielen-terveyshoitotyön ammattikorkeakouluopinnoissa. Akateeminen väitöskirja. Tampereen yliopisto.
- Kaltiala-Heinonen R. 2014. Kohtaamisen taidot – mielenterveyden häiriöt, syrjäytyminen, väkivalta ja itsetuho nuoruudessa. Teoksessa: Säkäräjärvi, M. & Ohtonen, J. (toim.) 2014. Työkaluja ja tilannetajua. Itsetuhoisten ja väkivaltaisten nuorten ammatillinen kohtaaminen. Kohtaamisen taidot hankkeen loppuraportti, 6–8.
- Laitinen, M. 2014. Lauluja reaalisesta. *Psykoterapia* (2014), 33 (4), 290–298.
- Lassila, M. & Storvik-Sydänmaa, S. 2008. Aktiivinen työnohjaus liikuttaa ihmistä. Toiminnalliset menetelmät ja työnohjaajan rooli. Teoksessa: Kivinen, P. (toim.) 2008. Työnohjauksen kolme tuolia. Pirkanmaan ammattikorkeakoulun julkaisusarja C. Oppimateriaalit. Nro 9, 143–154.
- Marttunen, M. & Karlsson, L. 2013. Nuoruus ja mielenterveys. Marttunen, M. & Huurre, T. & Strandholm, T. & Viialainen, R. (toim.) 2013 Nuorten mielenterveyshäiriöt – Opas nuorten parissa työskenteleville aikuisille. *Opas:25 THL/2013*, 7–16.
- Tuisku, K. 2012. Luovuuden ja luovan toiminnan merkitys työhyvinvoinnille. Teoksessa: Laine, P. 2012. Luovuutta työhön. Taidelähtöiset menetelmät työhyvinvoinnin ja työnohjauksen välineinä, 17–34.

8. URAOHJAUS OSANA TEKNIIKAN ALAN KOULUTUSTA

Marina Weck, HAMK

”Nuorisotakuun tavoitteena on edistää nuorten koulutukseen ja työmarkkinoille sijoittumista, ehkäistä nuorten työttömyyttä pitkittymästä, tunnistaa nuorten syrjäytymisvaaraan liittyvät tekijät sekä tarjota nuorille tukea jo varhaisvaiheessa estämään nuorten syrjäytymiskehitystä ja ulkopuolisuutta” (Sahi, 2014). HAMKilla on merkittävä rooli tämän tavoitteen saavuttamisessa Hämeen alueella. HAMKissa opiskelee noin 4700 nuorta opiskelijaa ja vuositasolla valmistuu noin 700 nuorta opiskelijaa, joiden työelämään siirtymisen turvaaminen, opintojen pitkittymisen ja mahdollisen syrjäytymisen ehkäiseminen ovat nuorisotakuun toteutumiseen vaikuttavat tekijät.

HAMKin ”Nuorisotakuun toteuttamisen tukeminen Hämeessä (NUTA)” hankkeen yhtenä keskeisenä tavoitteena oli koulutuksen jatkuvuuden ja työelämään siirtymisen turvaaminen syrjäytymisen ehkäisemiseksi huomioiden erityisesti tukea ja ohjausta tarvitsevat nuoret opiskelijat. Teknologiaosaamisen (TEOS) yksikkö oli hankkeen yhtenä osatoteuttajana. NUTA -hankkeen avulla TEOS:ssa on pyritty parantamaan entistä paremmin nuorten koulutuksen jatkuvuutta ja työelämään siirtymistä tukevia käytänteitä ja omalta osalta edistää alueen nuorisotakuun toteutumista.

TEOS:n hanketehtävät ja toteutus käytännössä

TEOS yksikön hanketehtävät olivat tekniikan alan nuorille opiskelijoille suunnattuja, joiden tavoitteina olivat muun muassa:

- koota tietoa TEOS:n korkea-asteen opiskelijoiden koulutusprosessista ja siihen liittyvistä vaikeuksista sekä nykyisistä uraohjauksen käytänteistä ja niiden toimivuudesta ja vaikuttavuudesta,
- arvioida TEOS:n uraohjausta tukevia palveluja ja käytänteitä opiskelijoiden ja henkilökunnan haastattelujen pohjalta,
- kehittää uudenlaisia oppimiseen ja opetukseen sekä uraohjaukseen liittyviä käytänteitä ja tukimuotoja.

Tiedonkeruu toteutettiin haastattelemalla korkea-asteen tekniikan alan opiskelijoita workshoppeissa ja yksilöhaastatteluissa vuoden 2014 keväällä ja syksyllä. Workshopit ja yksilöhaastattelut järjestettiin Hämeenlinnassa ja Forssassa. Workshoppeihin ja yksilöhaastatteluihin osallistuvat opiskelijat ovat vastanneet kysymyksiin kirjallisesti ennakkoon. Avoimet kysymykset ovat mahdollistaneet vapaat vastaukset ja kommentit. Samat kysymykset olivat keskustelujen pohjana myös workshoppeissa ja haastatteluissa, jolloin pyrittiin syventämään keskusteluja opiskelijoiden vastauksissa tärkeiksi nousseista teemoista.

Opiskelijoille esitetty kysymyslista koostui seuraavista avoimista kysymyksistä:

- Kuvaile omaa opiskelupolkuasi vuositasolla ottaen huomioon opiskeluun liittyvät kompastuskivet sekä hyvät vaiheet.
- Kerro minkälaisen koulun ulkopuolisten tekijöiden koet vaikuttaneen etenemiseesi opiskelussa.
- Millaista mielestäsi on hyvä uraohjaus?
- Millaista toivot opiskeluun liittyvän uraohjauksen olevan?

- Miten yhteistyö muiden opiskelijoiden kanssa voitaisiin järjestää niin että se tukisi oppimistasi?
- Millaiset opetukseen liittyvät käytänteet ja menetelmät tukisivat oppimistasi parhaiten?
- Millaiset opiskelumuodot edistäisivät sinun opiskelusi etenemistä parhaiten?
- Miten sinua voitaisiin tukea opiskeluun liittyvien vaikeuksien alkuvaiheessa?
- Minkälaista tukea toivoisit saavasi opiskelijapalveluilta kuten esim. terveydenhuolto, koulupsykologi, opiskelija pastori, koulukuraattori jne.?

Tiedonkeruussa on pyritty ottamaan huomioon ulkomaalaistaustaisten opiskelijoiden erityisnäkökulma. Sen vuoksi **ensimmäinen workshop** on toteutettu monikulttuurisessa opiskelijaryhmässä englanniksi. **Toinen workshop** oli tarkoitettu suomalaisille opiskelijoille. Kaikkiaan haastatteluihin ja workshoppeihin osallistui 10 ulkomaalaistaustaista opiskelijaa ja 21 suomalaista opiskelijaa eri vuosikursseilta.

Opiskelijoiden kehittämisenäkökulmat

Kaikista opiskelijoiden vastauksista saatu tieto on analysoitu ja tulokset ovat jaettu kolmeen pääteemaan tai toisin sanoen kolmeen kehittämisalueeseen: uraohjaus, opetuksen laatu ja sosiaalinen tuki ulkomaalaistaustaisille opiskelijoille (ks. taulukko 1). Näiden pääteemojen alle on koottu opiskelijoiden tekemiä toimenpide-ehdotuksia kehittämistarpeista.

Yhteisenä kehittämisalueena on tullut esiin uraohjaukseen liittyvät tukitoimet. Haastateltavien mielestä nykyinen uraohjaus ei ole kaikilta osin riittävällä tasolla. On laajalti toivottu, että tulevaisuudessa tulisi olla tarjolla nykyistä enemmän yksilöön kohdennettuja ja hyvin koordinoituja uraohjauksen tukitoimia. Yhtenä hyvin tärkeänä esimerkkinä yksilöön kohdennetuista tukitoimista on nimetty HAMKin sisäinen opiskelijalähtöinen mentorointi. On korostettu, että uraohjauksen toimintatapojen pitäisi olla käytännönläheisiä, joustavia ja muuttuvan työelämän tarpeista lähteviä.

Uraohjauksen lisäksi opetuksen laatu on toinen kehittämialue, joka välillisesti vaikuttaa nuorisotakuun tavoitteisiin. Opetuksen laadun kehittämisellä on keskeinen rooli koulutuksen jatkuvuuden ja työelämään siirtymisen turvaamisessa. Vastaajat ovat esittäneet lukuisia ja hyvin innovatiivisia kehittämis ehdotuksia opetukseen liittyvistä käytänteistä ja menetelmistä, jotka mahdollistaisivat mm. koulutuksesta puotamisen vaarassa olevien opiskelijoiden tunnistamisen ja tukemisen jo varhaisessa vaiheessa (ks. taulukko 1). Esitetyt kehittämis ehdotukset näyttävät hyvin laajoilta ja haastavilta, mutta pitkäjänteisellä sitoumuksella ratkaistavissa olevilta.

Kolmantena kehittämiskohteena on nimetty sosiaalinen tuki ulkomaalaistaustaisille opiskelijoille. Vastaajien mielestä sosiaalisen tuen nykyinen tilanne on suhteellisen riittämätöntä. Erityistä huomiota ovat saaneet uudenlaiset käytänteet kuten mm. integroituminen suomalaisten opiskelijoiden kanssa sekä ystäväperhetoiminta, joiden laajuudelle on toivottu kasvua. Esimerkkinä on mainittu ystäväperhetoiminta, jonka pilotoinnista on saatu erinomaisia tuloksia HAMKissa toteutetussa PAJATSO -hankkeessa (Niittymäki, 2014).

Taulukko 1. Tekniikan alan opiskelijoiden kehittämisehdotukset

Uraohjaus
<ul style="list-style-type: none"> • Opiskelijalähtöinen mentorointi: <ul style="list-style-type: none"> - opiskelutavoitteet ja niiden saavuttaminen (henkilökohtaiset keskustelut vähintään 2 krt / vuosi) - suuntautumisvaihtoehdot - vahvuudet ja heikkoudet sekä motivaatio-ongelmat • Valmennus työnhakuun ja työhaastatteluun • Tuki työharjoittelun hakemiseen • Tuki kesätyön hakuun • Työelämäkontakteja: <ul style="list-style-type: none"> - työelämänedustajien esitykset työstä (ei yritysmainontaa) - valmistuneiden opiskelijoiden esitykset
Opetuksen laatu
<ul style="list-style-type: none"> • Tasokokeet käyttöön • Monipuolisempi perinteinen lähiopetus <ul style="list-style-type: none"> - hyvä opetussuunnitelma - tehtävänanto myös Moodlessa (tavoitteet, aikataulu, laajuus, arviointikriteerit, jne.) - opettajan luento ja ryhmätyöt - opiskelijoiden esitysten lisäksi myös opettajan esitys/luento samasta aiheesta • Monipuolisemmat opetusmateriaalit myös verkossa • Työelämänläheisempi opetus: <ul style="list-style-type: none"> - käytännön esimerkkejä - opetukseen integroitua yrityskäyntejä • Tentteihin liittyvät käytänteet: <ul style="list-style-type: none"> - perehdyttämispäivä ennen tenttiä - välitentti jokaisen teeman jälkeen on parempi kuin yksi iso tentti - myös sanallinen palaute / kommentit arvosanan lisäksi - palautustilaisuudet tenttien jälkeen - mahdollisuus uusii • Arvosanojen korottamismahdollisuudet (uusi tentti, lisätehtävät jne.) • Useampi harjoitus / tehtävä yhden ison tilalle • Tukiopeutus / koulutyöpajoja (esim. Luma -paja) • Opettajan tuki- ja konsultaatiotunteja • Palautteenannon mahdollisuus pitkin opintoja • Oppiaineen oppimisen seuranta teemoittain itsearvioinnissa • Opiskelijoiden tuki kielten opetuksessa (suomalaisten ulkomaalaisille ja toisinpäin) • Enemmän kesäkursseja englanniksi
Sosiaalinen tuki ulkomaalaistaustaisille opiskelijoille
<ul style="list-style-type: none"> • Integroituminen suomalaisten opiskelijoiden kanssa: <ul style="list-style-type: none"> - yhteiset oppitunnit ja harjoitustehtävät - yhteiset sosiaaliset tapahtumat • Ystäväheteroiminnan laajentaminen • Suomalaiseen tapakulttuuriin tutustuttaminen • Maassaolomuodollisuuksien opastaminen • Oppilaitoksen järjestämän terveyshuollon tehostaminen

Sosiaalisella tuella on erittäin suuri käytännön merkitys. Ulkomaalaistaustaisten opiskelijoiden integroituminen suomalaiseen yhteiskuntaan ja työelämään suoraan riippuu siitä missä laajuudessa he ovat saaneet sosiaalista tukea elämänhallintaan Suomessa opiskelujensa aikana. Suomessa valmistuneiden ulkomaalaistaustaisten opiskelijoiden työllistyminen suomalaisissa yrityksissä on alueen ja koko Suomen valtion taloudellisen kannattavuuden kannalta erityisen toivottavaa.

Find Your Career teema osana kolmivuotista uraohjausohjelmaa

Taulukossa 2 on esitetty koulutusehdotus Find Your Career teemasta, joka kuuluu yhtenä olennaisena osana nuorille opiskelijoille tarkoitettuun kolmivuotiseen uraohjausohjelmaan. Ohjelman päätavoitteena on parantaa uraohjauksen tukitoiminta kokonaisuudessaan ja tehostaa TEOS:n yhteisiä nuorille opiskelijoille suunnattuja uraohjaustoimintamalleja. Lähtökohtana on tarjota tukea opiskelijoille heidän varhaisissa urasuunnitelmissaan opiskelupolun aikana sekä näkemystä työmarkkinoista ja työllistymisen mahdollisuuksista. Uraohjausohjelman toimenpiteet ja toteutuksen aikataulu on kuvattu taulukossa 3.

Taulukko 2. Vapaavalinnainen teema: FIND YOUR CAREER

	Hours	Topics
1		Career planning and work placement
1.1	2	Introduction to major subjects and double degree
1.2	1	Employment possibilities: presentations of companies' representatives
1.3	2	Sharing experience of job and placement seeking: presentations of HAMK graduates
1.4	2	Individual career mentoring <ul style="list-style-type: none"> - Preparing a personal study plan - Counseling by appointment
1.5	3	Work placement during study period at HAMK <ul style="list-style-type: none"> - Collecting information on potential employers (websites, social media, etc.) - Legislation related to work placement
1.6	3	Career opportunities after graduation: <ul style="list-style-type: none"> - Employment in a company - Self-employment/entrepreneurship (registration, taxation, legislation, etc.) - Postgraduate education
2		Enhancing employability and job seeking
2.1	3	Awareness of employability skills: <ul style="list-style-type: none"> - Self-assessment of personal strengths and attributes: talents, knowledge and skills - Generic skills important for success in employment: time, stress and self-management, problem-solving, communication, etc.)

2.2	6	Applying for placement and job <ul style="list-style-type: none"> - Writing a CV and a covering letter - Preparing a video presentation - Application process in different companies (presentations of companies' representatives) - Practicing job interviews by applying video records (dress code, manners, behaviour, etc.) - Psychometric tests
2.3	3	Tips for work placement and job seeking using: <ul style="list-style-type: none"> - LinkedIn, Facebook, Twitter
2.4	1	Employment possibilities: presentations of companies' representatives
3		Work life and culture
3.1	2	Legislation related to employment (work permit, working contract, insurance, etc.)
3.2	2	Trade unions for engineers (wages, unemployment benefits, insurance, etc.)
3.3	3	Work life and business culture <ul style="list-style-type: none"> - Work-life practices (hours, holidays, negotiations, meetings, etc.) - Business culture specifics (behavioural norms, management style, etc.)
3.4	2	Individual career mentoring <ul style="list-style-type: none"> - Finalising the personal study plan - Counseling by appointment
3.5	1	Employment possibilities: presentations of companies' representatives
	2 X 3 = 6	Visits to companies
	42	

Find Your Career koulutus on suunniteltu vapaavalinnaiseksi teemaksi ja on avoin kaikille nuorille opiskelijoille, jotka tarvitsevat alansa ajan tasalla olevaa tietoa ja työllistymistä edistäviä tukitoimia ja neuvoja.

Opintoteeman sisältö on kehitetty sekä opiskelijoiden että henkilökunnan edustajien kanssa käytyjen keskustelujen pohjalta. Esitys Find Your Career teeman sisällöstä on laadittu englanniksi tarkoituksellisesti sekä suomalaisille että ulkomaalais-
taustaisille opiskelijoille. Teeman sisältökokonaisuus on pyritty rakentamaan mahdollisimman kattavaksi. Sitä voidaan jatkossa kehittää ja aiheiden järjestystä muuttaa toteuttajan haluamalla tavalla.

Opiskelijoiden toivomuksesta Find Your Career teema on sijoitettu ensimmäiselle vuodelle. Koulutus on suunniteltu moduulien 2, 3 ja 4 rinnakaistoteutuksena (ks. taulukko 3), ja kaikki koulutusmateriaalit on saatavilla verkossa myös toisena ja kolmantena opiskeluvuotena tarpeen mukaan.

Taulukko 3. Kolmivuotinen uraohjausohjelma

First Year			
1. Module	2. Module	3. Module	4. Module
Theme: FIND YOUR CAREER			
Second Year			
5. Module	6. Module	7. Module	8. Module
Work Shadowing and Culture Coaching Individual Career Mentoring			
Third Year			
9. Module	10. Module	11. Module	12. Module
Introduction to Thesis Writing Individual Career Mentoring			

HAMKin sisäinen opiskelijälähtöinen mentorointi jatkuu toisen ja kolmannen vuoden aikana. Opiskelijälähtöisellä mentoroinnilla tarkoitetaan pidempiaikaista säännöllistä henkilökohtaista tukea koulutuksen eri vaiheissa. Siitä on hyötyä opiskelijoille, jotka tarvitsevat henkilökohtaista tukea urasuunnittelussa. Vaikka mentoroinnissa keskitytään pääsääntöisesti opiskelijan urasuunnitelmaan ja koulutustavoitteisiin, otetaan siinä tarvittaessa huomioon myös muut elämän osa-alueet. Koulutuksessa jaksaminen edellyttää, että opiskelijan elämä on kokonaisuudessaan tasapainossa. Sen vuoksi opiskelijoiden mentoreina toimivilla henkilöillä olisi hyvä olla kulttuurienvälisen vuorovaikutuksen tuntemusta sekä vahvat ihmissuhdetaidot.

Lisäksi toisena vuonna opiskelijoille tarjotaan vapaavalinnaisia Work Shadowing and Culture Coaching -opintopaketteja, joiden avulla erityisesti ulkomaalaistaustaiset opiskelijat saivat tukea suomalaiseen työelämään tutustumiseen. Work Shadowing and Culture Coaching -toimintamallien pilotointi on toteutettu HAMKissa PAJATSO-hankkeen puitteissa (Niittymäki, 2014; Siuro, 2014). Kolmantena vuonna uraohjauksen ohjelmassa pääsääntöisesti keskitytään opinnäytetyön monipuoliseen ohjaamiseen ja tarvittaviin toimenpiteisiin sen edistämiseksi.

Lähteitä

Niittymäki, S. 2014. Work shadowing suomalaiseen työelämään tutustumisen työkaluna. Teoksessa S. Niittymäki (toim.), Kansainvälisiä kohtaamisia – Ulkomaalaisten opiskelijoiden osaaminen työelämän käyttöön. HAMKin e-julkaisu 27/2014, 31–33.

Sahi, L. 2014. Nuorisotakuun toteutuminen nuorisotoimen näkökulmasta: Tietoja vuosilta 2012–13, Opetus- ja kulttuuritoimi, Etelä-Suomen aluehallintoviraston julkaisu 31/2014.

Siuro, J. 2014. Culture coaching kulttuuriosaamisen hyödyntämisen välineenä. Teoksessa S. Niittymäki (toim.), Kansainvälisiä kohtaamisia – Ulkomaalaisten opiskelijoiden osaaminen työelämän käyttöön. HAMKin e-julkaisu 27/2014, 29–30.

9. KORKEA-ASTEEN SOSIAALI- JA TERVEYSALAN OPISKELIJAT OSALLISINA HYVIEN URAOJAUKSELLISTEN KÄYTÄNTÖJEN LUOMISESSA

Terhi Kaisvuori & Mare Orman & Leena Packalén, HAMK

Korkeakouluopintoja edeltävä uraohjaus

Kaiken kehittämisen perustana on toimiva ja säännöllinen eri kouluasteiden välinen yhteistyö, joka tuo lisäarvoa toisen asteen oppilaitokselle, ammattikorkeakoululle ja nuorelle sekä myöhemmässä vaiheessa myös työelämälle. Lähtökohtaisesti toisen asteen oppilaitoksen ja ammattikorkeakoulun yhteistyöstä informointi tulisi lähteä opiskelijoiden näkemyksen mukaan jo yläkoulun ammatinvalinnanohjauksen yhteydessä. Yhteistyön pohjalta riittävän informatiivisuuden rakentaminen sekä sen ajan tasalla pitäminen palvelee ensisijaisesti nuorta, joka suunnittelee jatkavansa opintojaan korkea-asteelle. Nuori tarvitsee selkeää opastusta toisen asteen koulutuksessa opintojen ohjauksen muodossa, jotta hän saa riittävästi tietoa erilaisista jatko-opiskelumahdollisuuksista. Opintojen ohjauksella on suuri rooli tässä vaiheessa opintoja.

Opintojen ohjaus on osa korkea-asteella toteutettavaa opiskelijalle tarjottavaa palveluohjausta. Hännisen (2007) mukaan²⁶ palveluohjaus on asiakastyön menetelmä ja tapa, jolla palveluita voidaan sovittaa yhteen ja muokata nuoren tarpeiden mukaisesti. Palveluohjauksessa jokainen prosessi on ainutlaatuinen. Tavoitteena on aina nuoren luottamuksen ansaitseminen, tämän itsenäisen elämän tukeminen ja subjektiivisen hyvinvoinnin edistäminen. Keskeistä on nuoren subjektiivisuuden tukeminen. Alkuvaiheen uraohjauksessa ammattikorkeakoulun vastuulle informointivaiheessa jää ajan tasalla olevien selkeiden ammattikorkeakouluoppaiden tekeminen ja tiedon jakaminen toisen asteen oppilaitoksiin. Oppaiden lukemiseen opiskelijan nähdään tarvitsevan opinto-ohjaajan tukea. Opiskelijat toteavat, että oppilaitosten välistä yhteistyötä tulisi kehittää ennen ammattikorkeakouluun siirtymistä niin, että nuorilla olisi mahdollisuus koko toisen asteen opintojen ajan olla yhteydessä ammattikorkeakouluun ja tehdä suunnitelmallisia opintovalintoja tuleva siirtyminen huomioiden. Yhteistyön yhtenä elementtinä olisi hyvä olla esimerkiksi ammattikorkeakouluun tutustumisen etukäteen, niin rakennukseen kuin henkilöstöön ja opiskelijoihin.

Toisen asteen opintojen ajan kestävän yhteistyön olisi hyvä perustua vapaaehtoisuuteen ja oman tilanteen vaatimiin tarpeisiin. Toisella asteella olevalle nuorelle tulisi tiedottaa jatko-opintomahdollisuuksista oikea-aikaisesti ja säännöllisesti infotilaisuuksien, alustuksien ja luentojen muodossa. Myös hakuprosessiin liittyvät käytännön asiat olisi tärkeää ottaa huomioon ja tuoda esiin ajoissa.

Ammattikorkeakoulujen opettajiin tutustuminen voisi olla ajatuksena hyvä, mutta sitäkin tärkeämpi kokemusasiantuntijuus hyödyttäisi opiskelijoiden mukaan enemmän toisen asteen nuoria esimerkiksi ammattikorkeakoulun opiskelijoiden kohtaamisten muodossa. Myös korkeakoulutasoisten opintojen opiskelumahdollisuus ja opinnoista tiedottaminen toisen asteen opintojen aikana ammattikorkeakoulun taholta voisi olla täydentävänä elementtinä tulevia opintoja ajatellen.

Kaiken yhteistyön, tutustumisten ja mahdollisten ennakko-opintojen rinnalla tutustuminen ammattikorkeakoulun psykososiaalisiin palveluihin, mahdollisesti toisen asteen oppilaitoksen vastaavien palvelujen toimesta, saattaisi tuoda siirtyville opiskelijoille varmuuden siitä, että he tulevat kuulluiksi uudessa oppilaitoksessaan. Tietoisuus vapaaehtoisesta ja olemassa olevasta mahdollisuudesta käyttää psykososiaalisia palveluja kuormittavassa opiskelu- tai siirtymätilanteessa on koko opintokokonaisuutta ajatellen tärkeä tukipilari.

Toisen asteen oppilaitoksen vastuun piiriin tulisi sisällyttää opinto-ohjaukseen siirtymävaiheen tuki, jolloin opiskelijaa informoidaan ja muistutetaan ammattikorkeakouluhaun aikatauluista ajoissa. Ammattikorkeakoulujen vastuun piiriin olisi hyvä sisällyttää informaatio toisen asteen nuorille hakuun tarvittavista hyödyllisistä taustatiedoista, niiden ajoissa koamisesta sekä soveltuvuuskokeista ja hakuprosessin kulusta.

Hyvä uraohjaus korkea-asteen opiskeluun liittyväksi käytänteeksi

Hyvässä uraohjauksessa halutaan kerrottavan erilaisista opiskelijaa kiinnostavista ura- ja suuntautumisvaihtoehdoista monipuolisesti. Uraohjauksessa toivotaan otettavan huomioon opiskelijan persoona, mielenkiinnon kohteet sekä myös tausta ja historia, sekä niiden vaikutus suuntautumiseen ja käytännön työhön. Uraohjausta tulisi tapahtua kaikissa opintojaksoissa, jolloin olisi hyvä pohtia, millaisessa työssä kunkin opintojakson asioita tarvitaan. Hyvä uraohjaus valmistaa työnhakuun ja siinä saadaan yksilöllistä tukea, ammatillisten vaihtoehtojen esittelyä esimerkiksi opintokäyntien ja asiantuntijoiden vierailujen muodossa sekä kannustusta valmistumiseen opintojen viimeisenä vuotena.

Hyvässä uraohjauksessa on tärkeää huomioida ohjattavien mielenkiinnon kohteet, vahvuudet, into, taidot ja kokemus.

Hyvä uraohjaus sosiaali- ja terveysalan koulutusohjelmissä koetaan haasteelliseksi, koska työkenttä on laaja.²⁷ Hyvä uraohjaus sisältää ohjaajan näkökulmasta monipuolisen ja syventyneen tiedon mahdollisista työtehtävistä. Hyväksyvä ja avoin asenne erilaisiin uraunelmiin olisi myös tärkeää. Harjoittelujen ja niihin liittyvien kirjallisten pohdintojen lisäksi hyvään uraohjaukseen kuuluvat kontaktit työelämään yksittäisten opintojaksojen kohdalla. Tämän nähdään lisäävän tietoisuutta työelämästä laajemmin kuin ammattiin liittyvään kirjallisuuteen perehtyminen.

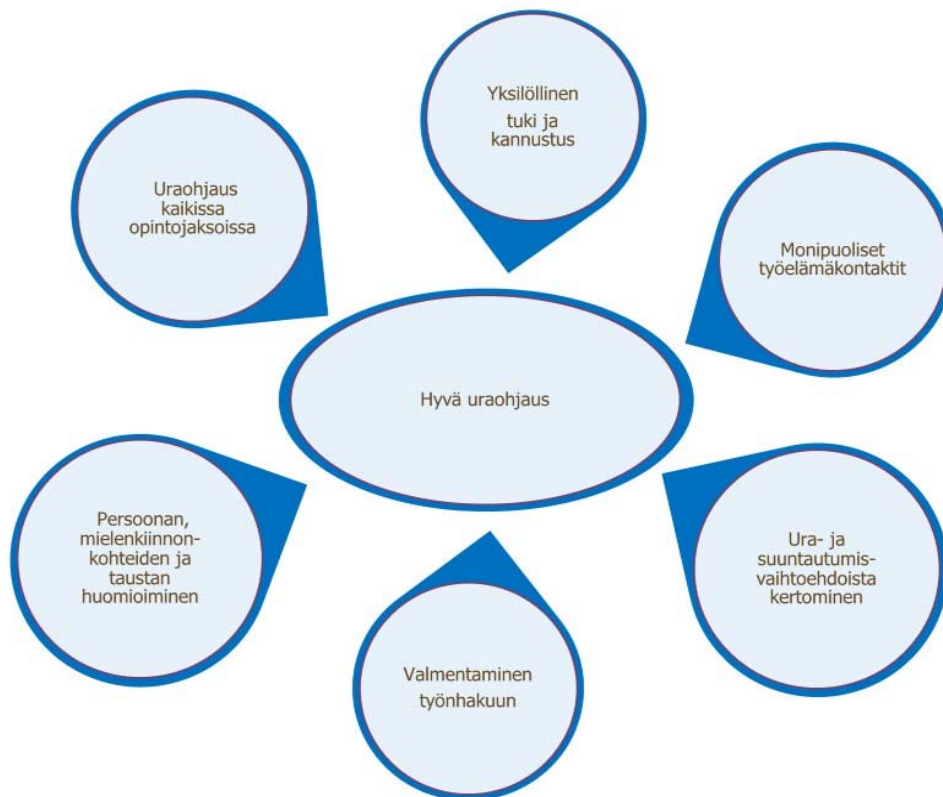
Myös työelämässä toimivat entiset opiskelijat ovat hyviä kertomaan siitä, millaiset asiat työelämän kannalta ovat opintojen aikana tärkeitä.

Ammattikorkeakoulun taholta toivotaan henkilökohtaista uraohjausta. Opiskelijat haluavat tietoa siitä, pystyykö se jotenkin edistämään omilla työelämän kontakteillaan opiskelijan sijoittumista johonkin työpaikkaan. Hyvän uraohjauksen nähdään olevan oikeanlaista motiivomista ja oikean suuntautumisvaihtoehdon etsimistä.

²⁷ Jokinen, Juhila & Pösö 1995

- Hyvässä uraohjauksessa annetaan tietoa eri ammateista.
- Hyvä uraohjaus on asiakas-/tarvelähtöistä.
- Hyvässä uraohjauksessa toivotaan kerrottavan erilaisista, opiskelijaa kiinnostavista ura- ja suuntautumisvaihtoehdoista monipuolisesti. Siinä pitää ottaa huomioon opiskelijan persoona, mielenkiinnonkohteet sekä myös tausta ja historia, sekä niiden vaikutus suuntautumiseen ja käytännön työhön. Uraohjausta tulee tapahtua kaikissa opintojaksoissa, kun mietitään sitä, millaisessa työssä kunkin opintojakson asioita tarvitaan. Mahdollisuus suorittaa opintoja ja opintoihin liittyviä harjoitteluja oman kiinnostuksen mukaan on tärkeää uranvalinnan näkökulmasta. Opiskelussa hyvällä uraohjauksella on tärkeä merkitys.
- Uraohjauksen tulee olla tarvelähtöistä ja tiivistä, tietoa ammatillisen kiinnostuksen kohteista.
- Laaja sivuainetarjonta ja vapaavalintaiset opintojaksot tukevat oman uran kehittymistä.

Seuraavaan kuvioon on koottu opiskelijoiden näkemyksiä hyvästä uraohjauksesta.



Kuvio 9.1. Hyvä uraohjaus opiskelijoiden näkemysten mukaan

Opiskelijat tarvitsevat omaan opiskeluun liittyvien valintojen varmentamista ja suuntaamista. Tietoa tarvitaan työtehtävistä ja ohjausta työnhakuun kaivataan koko opintojen ajan. Tärkeää on pohtia, mihin koulutuksella voi työllistyä. Uraohjauksessa neuvonnan, ohjauksen ja tiedonjakamisen nähdään liittyvän kiinteästi toisiinsa. Tarkoituksena on kes-

kustelujen avulla edistää opiskelijan itsenäistä toimintaa, päätöksentekokykyä ja työllistymistä.²⁸ Uraohjauksessa tulee lisätä opiskelijälähtöisyyttä. Ura nähdään jatkuvana ammatillisen kasvun prosessina. Ura on yksilön osaamisen kasvua ja se ilmenee taitojen ja asiantuntemuksen lisääntymisenä.²⁹ Uraohjauksen tarkoituksena on ohjata opiskelijaa pohtimaan omia kiinnostuksen kohteitaan ja hänelle tulee antaa käsitys työmarkkinoihin liittyvistä asioista. Uraohjauksen avulla opiskelijaa autetaan löytämään paikkansa työelämässä.

Lähteitä

Hänninen, K. 2007. Palveluohjaus – Asiakaslähtöistä täsmäpalvelua vauvasta vaariin. Raportteja 20/2007. Stakes: Helsinki.

Jokinen, A., Juhila, K. & Pösö, T. 1995. Tulkitseva sosiaalityö. Teoksessa Jokinen, A., Juhila, K. & Pösö, T. (toim.) Sosiaalityö, asiakkuus ja sosiaaliset ongelmat. Helsinki: Sosiaaliturvan keskusliitto, 9–31.

Kalima, R. 2011. Opintojen pitkittyminen ja keskeyttäminen ammattikorkeakoulussa. Tutkimus Helsingin ammattikorkeakoulun opintojen pitkittymisen ja keskeyttämisen syistä vuosina 2002–2007 ja niihin vaikuttamisen keinoista. Suomalaiset Oikeusjulkaisut SOJ OY. Saarijärvi. Akateeminen väitöskirja.

Lairio, M. & Punkari, S. 2003. Johdanto. Teoksessa M. Lairio & S. Punkari (toim.). Ohjauksen uuden orientaatiot. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. Koulutuksen tutkimuslaitos, 5–9.

Ruohotie, P. 2002. Oppiminen ja ammatillinen kasvu. Helsinki: WSOY.

²⁸ Kalima 2011; Lairio & Punkari 2003

²⁹ Ruohotie 2002

10. KORKEAKOULUOPISKELUUN SIIRTYMISEN NIVELVAIHE

Terhi Kaisvuo & Mare Orman & Leena Packalén, HAMK

Nivelvaiheen ohjaus

Opiskelijoiden näkemyksen mukaan toisen asteen opiskelijoille on hyvä järjestää välittömästi korkeakouluopintojen aloittamisen yhteydessä aikaa henkilökohtaiseen keskusteluun aikaisemmin opitun hyödyntämisestä. Opinnot aloittaneelle opiskelijalle tieto omien opintojen kestosta, oman aiemman tietotaidon todentamisesta mahdollisesti näytöin ja raportin muodossa sekä välitön tieto aiemman opitun hyödyntämisestä on merkitykseltään suuri. Opintojaan korkeakoulussa aloittavalle opiskelijalle on hyvä heti opintojen alussa selvittää, mitä toimenpiteitä aiemman opitun todentaminen vaatii. Opiskelijat toivovat, että he saavat tietää heti koulutuksen alettua tai jo hakupäätöksen yhteydessä, millaisia opintoja on mahdollista saada hyväksi luettua. Edeltävässä koulutuksessa toisella asteella saadun osaamisen hyödyntäminen opiskelussa ja tulevaisuuden ammatissa on vaikeaa silloin, jos opiskelualat ovat erilaisia keskenään.

Korkeakouluopintoihin on päästy opiskelijoiden mukaan hyvin sisälle. He arvioivat, että joissakin opintojaksoissa taitotaso ammattikorkeakoulussa on asetettu lukiosta tulleiden tasolle. Etenkin englannin ja asiatekstin kirjoittamisessa ilmenee paljon vaikeuksia niillä, jotka tulevat opiskelemaan toisen asteen ammatillisesta koulutuksesta. Tärkeää on, että opinnoissa otetaan huomioon opiskelijoiden taustat. Opiskelijoiden on hyvä saada riittävä tukea opintojensa suunnittelussa, myös jo toisen asteen opintojen yhteydessä, jotta opiskelusta syntyy tavoitteellista.

Ammattikorkeakouluopintojen sisällön avaaminen on tärkeää opintojen alussa; mitä oikeasti opiskellaan ja mitä hyötyä siitä on opiskelijalle. Oman haastetason ylläpitäminen oleelliseen keskittymällä, harjoittelujen suunnitelmallisuus ja tiedottaminen, miten opintojen sisällöt kytkeytyvät työelämäosaamiseen, tekevät opinnoista miellyttävän ja tavoitteellisen opiskeluprosessin. Opintojen suunnittelussa tulisi ottaa huomioon opiskelijoiden tarpeisiin, toiveisiin ja odotuksiin vastaaminen. Myös opintojen ajan kestävä säännöllinen seuranta olisi hyvä sisällyttää tähän prosessiin.

Sellaisille opiskelijoille, jotka siirtyvät toisen asteen ammatillisesta oppilaitoksesta ja joilla on tarkoitus nopeuttaa opintojaan, voisi opiskelijamäärästä riippuen perustaa oman ryhmän. Jos omaa ryhmää ei voida järjestää, niin ohjaajan nimeäminen kyseisille opiskelijoille on hyvä vaihtoehto. Näin myös samassa tilanteessa olevat opiskelijat saisivat toisiltaan tukea opintojen aloitukseen, suunnitteluun ja toteuttamiseen. Jos toisen asteen suorittaneelle tulee väli vuosia, esimerkiksi työelämässä ennen hakeutumistaan ammattikorkeakouluopintoihin, tulisi tässäkin tilanteessa miettiä mahdollisesti oman ohjaajan nimeämistä opintojen aloitusta ajatellen. Myös oman osaamisen osoittamiseen, mahdollisesti näytöin tai raportin muodossa, tulee kannustaa. Opintojen nopeuttaminen varsinkin orientoivassa vaiheessa koetaan hyödylliseksi ja palkitsevaksi.

Kehittämisehdotuksena opiskelijat esittivät oppilaitosten välisen yhteistyön lisäämistä ja hyvinvointipalveluista tiedottamista. Opiskelupaikkojen näkyvyyttä ja tiedottamista tulisi lisätä laajemmin. Näkyvyyttä voitaisiin lisätä esimerkiksi sosiaalisen median laajemmalla hyödyntämisellä, kuten internetissä käytävillä erilaisilla kilpailuilla ja internet mainonnalla, jotka herättäisivät nuorten mielenkiinnon ammattikorkeakoulua kohtaan. Näkyvyyttä voisi lisätä myös erilaisilla opiskelijatempauksilla, jotta opiskelijat näkyisivät enemmän myös kaupungin

katukuvassa. Ohjausresurssien lisäämisellä voitaisiin vähentää mahdollisia opintojen keskeyttämisistä ja tätä kautta syrjäytymistä. Esimerkiksi, jos pohditaan valintaa usean koulutuksen välillä, saatettaisiin keskeyttää opinnot ilman riittävää ohjausta ja pohdintaa alan ammattilaisen kanssa. Seuraavassa kuviossa kuvataan nivelvaiheen ohjauksessa huomioitavia tekijöitä.



Kuvio 10.1. Nivelvaiheen ohjaus

Ohjaussuhteen luomisessa olennaisina seikkoina Amundsonin (2005)³⁰ mukaan pidetään opiskelijan kohtaamista aidosti ja rehellisesti. Pääosassa tulee olla toisen osapuolen spontaaniin toimintaan ja kokemuksen jakamiseen rohkaiseminen. Nuoren ehdoton arvostaminen on olennaista. Tämä tarkoittaa nuoren hyväksymistä, kunnioittamista ja välittämistä. Myös empaattinen ymmärtäminen on tärkeää. Tällä tarkoitetaan tunteiden, ajatusten ja muun kokemusmaailman tarkastelua. Tämä ei merkitse ainoastaan ohjaustilanteessa tapahtuvaa verbaalista kommunikointia, vaan myös nonverbaalista kommunikointia, joka syntyy molempien osapuolten välisessä vuorovaikutuksessa.

Ohjaustilanteissa pyritään tietoisesti pois ongelmakeskeisistä ajattelutavoista ja asenteista.³¹ Ohjaussuhteen kannalta on tärkeää nuoren kokeman merkityksen muistaminen (vrt. Amundson 2005). Ohjaustilanteessa tulee kiinnittää huomiota vallankäytön mahdollisuuksiin, joka liittyy nuoren määrittelyyn ja hänen asioistaan tehtävän tulkintaan. Vallankäytölle pitää olla herkkä.³²

Opiskelijoiden vuositason kuvauksia opiskeluista kolmannella asteella

Opiskelun alku on koettu jännittäväksi vaiheeksi, jolloin odotukset ja tavoitteet ovat olleet korkealla ja vaihtoehdot ovat tuntuneet rajattomilta. Ensimmäisenä vuonna on tutustuttu

³⁰ Amundson 2005

³¹ Jokinen, Juhila & Pösö 1995

³² Vrt. Jokinen, Juhila & Pösö 1995

ammattikorkeakoulun opiskelutapoihin ja motivoitunut opiskelemaan. Opintojen ensimmäisestä opiskeluvuodesta on pääsääntöisesti nautittu, vaikka opiskelu onkin ollut vaativampaa kuin oli etukäteen ajateltu. Opiskelemaan on tultu toisaalta innolla uutta odottaen ja samalla myös epäilevälläkin asenteella. Kokonaisuudessaan ensimmäinen vuosi on ollut hyvä vuosi. Ryhmätyöskentelyä on ollut melko paljon, samoin lähiopiskelua luentojen ja keskustelujen muodossa.

Ensimmäisen vuoden harjoittelu oli hieno kokemus ja se avasi näkemyksiä alaan liittyen. Kokonaisuudessaan ensimmäinen vuosi oli hyvä oppimiskokemus.

Ammatillisen perustutkinnon suorittaneiden näkemyksen mukaan ensimmäiset opintojaksot käsitelivät pitkälti samoja asioita ja aihepiirejä kuin mitä oli käsitelty ammatillista perustutkintoa suoritettaessa. Ensimmäisenä opiskeluvuonna on toisaalta koettu, että toisen asteen ammatillisista opinnoista oli hyötyä, kun opiskeltiin asiakassuhteeseen liittyviä perusasioita, lakeja ja muita säädöksiä. Niistä on saatu hyvää kertausta ja asiat ovat sisäistyneet.

Toinen opiskeluvuosi on koettu opintojen kannalta rankemmaksi ja työllistävemmäksi kuin ensimmäinen vuosi. Heti syksyllä alkoivat pääaineopinnot ja monella opintojaksolla oppimistehtäviä tehtiin muualla kuin koulussa. Aikatauluttaminen alkoi käydä haastavaksi. Ryhmätehtävät ja projektityö olivat laajoja ja veivät paljon aikaa. Yksilötehtäviin keskittyminen vaikeutui ja tehtäviä jäi rästästi. Kynnys rästitehtävien tekemiseen alkoi nousta korkeaksi. Jokainen tehtävä pyrittiin tekemään niin hyvin kuin mahdollista, koska haluttiin oppia mahdollisimman paljon. Toisen vuoden opinnot ovat olleet sisällöltään ammatillisen perustutkinnon suorittaneiden näkemyksen mukaan mielenkiintoisempia kuin ensimmäisen vuoden opinnot.

Toisena lukuvuonna uutta asiaa tuli paljon nopealla aikataululla. Jälkikäteen ajateltuna kaikki oppimistehtävät olivat hyödyllisiä. Tosin niiden ajoituksessa ja organisoinnissa olisi parannettavaa.

Koulussa tutustuin toisen lukuvuoden aikana paremmin opiskelutove-reihin, joiden kanssa pidin myös vapaa-ajalla yhteyttä.

Joidenkin mielestä kolmas lukuvuosi alkoi mukavasti ja suhteellisen rauhallisella tahdilla. Tenttien ja tehtävien palautuspäivien suman vuoksi opiskeluinto on ollut osalla kuitenkin loppumassa. Opinnäytetyötä on työstetty innolla. Valmistumista on odotettu malttamattomana, mutta haikeutta on koettu siitä, kun opiskelu loppuu.

Neljäs vuosi oli hyvin omatoimista, mutta olisin kaivannut vielä jonkinlaista tsekkausta opiskelujen etenemisestä.

Lähteitä

Amundson, N. E. 2005. Aktiivinen ohjaus – Opas uraohjauksen ammattilaisille. Helsinki: Psykologinen Kustannus Oy.

Jokinen, A., Juhila, K. & Pösö, T. 1995. Tulkitseva sosiaalityö. Teoksessa Jokinen, A., Juhila, K. & Pösö, T. (toim.) Sosiaalityö, asiakkuus ja sosiaaliset ongelmat. Helsinki: Sosiaaliturvan keskusliitto, 9–31.

11. ULKOPUOLISTEN TEKIJÖIDEN YHTEYS OPISKELUISSA ETENEMISEEN JA OPISKELUIHIN LIITTYVÄT KOMPASTUSKIVET

Terhi Kaisvuo & Mare Orman & Leena Packalén, HAMK

Oma tausta, tavoitteet, vahvuudet ja ihmissuhteet

Opiskelijoiden näkemyksen mukaan oma henkilöhistoria saattaa erityisesti sosiaali- ja terveysalalla vaikuttaa monin tavoin opiskeluun. Oman parisuhteen nähdään auttavan kestämään opiskelun aikaisia stressivaiheita. Oma perhe ja ystävät sekä opiskelukaverit ovat vaikuttaneet positiivisesti opiskeluiden etenemiseen. Myös omat selkeät tavoitteet ovat edistäneet opiskelua. Opintojen aikana on opittu tiedostamaan omia vahvuuksia ja heikkouksia opintoihin liittyvissä harjoitteluissa ja erilaisia harjoitteita tehden. Myös omien vahvuuksien pohtiminen opintoihin liittyen on koettu tarpeelliseksi.

Kun oma elämä on opiskelun aikana suhteellisen tasaista, sieltä suunnalta ei tule ylimääräistä stressiä.

Opiskelu ja siihen liittyvä syvälinen itsereflektointi on nostanut esiin vanhoja, kipeitäkin kokemuksia uudella tavalla. Kaikkia kokemuksia on heijasteltu ammatilliseen minään.

Työt ja taloudellinen tilanne

Töiden tekeminen opintojen ohessa on joidenkin opiskelijoiden näkemyksen mukaan hyvä asia. Koetaan, että töiden tekeminen tukee ammatillista kasvua ja auttaa sisäistämään opinnoissa opittua. Työelämässä on saanut prosessoida asioita käytännön tasolla. Työssä käyminen on luonut myös kuvaa itsestä osaavana tulevana ammattilaisena. Se on auttanut suhteuttamaan omaa tilannetta ja auttanut jaksamisessa. Työn nähdään siis antavan opintoihin paljon. Jotkut opiskelijoista taas kokevat töiden tekemisen vievän aikaa ja voimavaroja opiskelusta ja työn tekeminen opintojen ohella on väsyttänyt. Kun töitä on ollut paljon, vapaat ovat kuluneet nukkumiseen eikä aikaa ole jäänyt muuhun.

Työnteko on tukenut opintoja, koska työpaikalla on saanut peilattua työtä ja koulussa opittua teoriaa toisiinsa.

Taloudellinen tilanne vaikuttaa omaan mielenrauhaan.

Opintotuki on niin pieni, että sillä on vaikea tulla toimeen.

Opiskeluun liittyvät kompastuskivet

Opiskeluun liittyneet kompastuskivet koskevat eniten tenttien ja oppimistehtävien ruuhkaantumista. Oma päämäärätietoisuus ja järjestelmällisyys ovat auttaneet joidenkin kohdalla selviämään niistä. Opintoihin liittyvien kasvuryhmien nähdään olevan oikean suuntaisia, mutta ryhmien toimintaan toivotaan nykyistä vahvempaa sitoutumista. Opiskelijat kokevat vastuun korkeakoulussa suuremmaksi kuin toisen asteen opinnoissa.

Harjoittelussa on opittu työelämäkäytäntöjä, mutta luovaan työotteeseen ei aina ole ollut mahdollisuutta. Keskeinen harjoitteluun liittyvistä haasteista on ollut, että ei ole saatu tehtyä harjoitteluun liittyviä oppimistehtäviä. Opiskelussa on yritetty pysyä mukana, vaikka

oma mentorryhmä on edennyt melko eri tahtia. Niin yksilö- kuin ryhmätehtävienkin tehtävänänot pitäisi opiskelijoiden mukaan olla selkeitä ja rajattuja. Kun oma into ja kiinnostus ovat suuria, tehtävien rajaamisesta tulee vaikeaa.

Mentorryhmiä suunniteltaessa olisi hyvä ottaa huomioon mielenkiinnon kohteiden lisäksi myös valmistumissuunnitelmat.

Opiskelijoiden näkemyksen mukaan oppimistehtävien palautuspäivämäärillä ei ole käytännössä ollut mitään merkitystä, koska ammattikorkeakoulun ohjeistuksen mukaan oppimistehtävän on saanut palauttaa vielä vuosi opintojakson loppumisen jälkeen. Tämä mahdollisuus saa aikaan joidenkin opiskelijoiden mukaan tehtävien kasaantumista ja opintojen etenemisen hidastumista. Osalle opiskelijoista kompastuskiveksi on tullut oppimistehtävien suuri määrä ja niiden tekeminen viime hetkellä. Toisaalta tästä on saatu myös motivaatiota, kun tehtävät täytyy tehdä kovassa paineessa, mutta se koetaan myös hyvin raskaaksi. Ensimmäisen vuoden kompastuskivi on ollut lukiosta siirtyminen ja vastuunottaminen opinnoista. On ollut outoa, kun kaikki opinnot alkoivat täydellä tahdilla ja ensimmäiseen harjoitteluun mentiin jo parin kuukauden opiskelun jälkeen. Tämä tuntui melkoiselta muutokselta lukioaikaan verrattuna. Opintojen lopussa opinnäytetyön aloittaminen ja tekeminen yksin on koettu vaikeaksi. Läpi opintojen jatkunut kompastuskivi on ollut, että monet asiat ovat tapahtuneet verkossa. Siihen olisi monessa kohdassa kaivattu enemmän opastusta ja tukea. Alla on koottuna opiskelijoiden näkemys opintojen kompastuskivistä.



Kuvio 11.1. Kompastuskivet opiskelijoiden kuvaamana

12. PSYKOSOSIAALISEN TUEN PALVELUT HYVINVOINNIN LISÄJÄNÄ JA OPINTOJEN ETENEMISEN TURVAAJANA

Terhi Kaisvuo & Mare Orman & Leena Packalén, HAMK

Opiskelijahuolto

Psykososiaalinen työ voidaan jakaa ennaltaehkäisevään ja korjaavaan työhön. Psykososiaalisella työllä tarkoitetaan Toikon (1997) mukaan pyrkimystä tukea opiskelijaa omatoimiseen selviytymiseen opiskeluissa ja elämässä.³³ Psykososiaalinen tuki voi olla tukea opiskeluissa, taloudellista tukea, olojen parantamista, selviytymiskyvyn ja itseluottamuksen kohottamista. Tarkoituksena on hyvinvoinnin turvaaminen opiskelijalle. Ratkaisevaa opiskelijan henkiselle hyvinvoinnille ja elämisen laadulle on kyky tukea häntä psykososiaalisesti, joka luo perustan hänen psyykkiselle ja sosiaaliselle hyvinvoinnilleen.

Tässä artikkelissa psykososiaalisen työn käsitettä käytetään laajassa merkityksessä ja se viittaa kaikkeen sosiaali- ja terveydenhuollossa tehtävään työhön, jossa työskennellään opiskelijan kanssa ja johon liittyvät sekä sosiaaliset että psyykkiset näkökulmat (vrt. Toikko 1997). Painopisteenä on opiskelijan ajankohtainen tilanne ja tuki kohdistetaan konkreettiseen tavoitteeseen, joka määritetään työn alkuvaiheessa. Työn kohteina ovat opiskelijan elämäntilanne ja opiskelutilanne. Opiskelijan psykososiaalisessa ohjauksessa korostuu hänen kasvunsa ja kehityksensä tukeminen (vrt. Keronen 2014; Van Esbroek & Watts 1998).³⁴ Psykososiaalinen lähestymistapa määrittyy opiskelijoiden näkemyksen mukaan yksilökohtaiseksi työksi ja se on orientaatioiltaan tilannekohtaista. Se perustuu kahdenkeskiseen vuorovaikutukseen ja siihen sisältyy tukemisen käsite.

Opiskelijat toivovat, että heti opintojen alussa opiskelijahuoltopalvelujen työntekijät kertoisivat esimerkkejä siitä, millaisissa asioissa he voivat auttaa opiskelijoita. Opiskelijahuoltopalveluita pidetään tärkeinä ja niiden koetaan toimivan yksittäisen opiskelijan tukena ja erityisesti tarpeessa. Opiskelijahuoltoa ei opiskelijoiden näkemyksen mukaan tulisi vähentää, vaan pikemminkin siihen pitäisi lisätä resursseja. Tuen tarve on yksilöllistä ja tarjolla pitäisi olla erilaisia tukivaihtoehtoja.

Opiskelijahuoltoryhmään kuuluvien pitäisi aktiivisemmin tuoda itseään esille ja kiertää kouluilla.

Opiskelijoilla on tietoa siitä, että psykososiaalisia palveluja on tarjolla, mutta niiden saataavuus koetaan hankalaksi. Kynnys palvelujen hakemiseen tuntuu korkealta, vaikka tarvetta palveluiden käytölle olisi ollutkin. Myös se, etteivät palvelut ole tarjolla päivittäisessä opiskeluympäristössä, nostavat kynnystä käyttää niitä. Tämän nähdään olevan yhteydessä opiskelijan hyvinvointiin sekä opiskelumotivaatioon.

Olisin kokenut hyödylliseksi käydä keskusteluja koulupsykologin kanssa asiasta, joka tuli purettua opettajalle, mutta psykologin saatavuudesta ei ollut silloin tietoa.

Opiskelijahuoltopalvelut voisivat olla ammattikorkeakoulussakin isommassa roolissa tukemassa koko ryhmää läpi opiskelujen.

³³ Toikko 1997

³⁴ Keronen 2014; Van Esbroek & Watts 1998

Kun tarvitsee psykologia, tilanne on jo liian pitkällä. Ennaltaehkäisy ja opiskelujen tukeminen varhaisessa vaiheessa olisi tehokkaampaa sekä koulun että opiskelijoiden kannalta.

Opiskelijoiden näkemyksen mukaan opinnoissaan menestyviä opiskelijoita voisi hyödyntää vertaistukena. Hyvänä pidettäisiin myös tapaamista opinto-ohjaajan kanssa vähintään puolen vuoden välein sen jälkeen, kun oma tavoiteopiskeluaika on ylittynyt. Koululta tuleva tuen tarjoaminen ja kuulumisten kysyminen olisivat tärkeitä opintojen viivästyessä.

Toivoisin, että koulun tarjoamissa palveluissa olisi vielä matalampi kynnyks ja että eri palvelut olisivat enemmän näkyvillä.

Erityisen tärkeäksi nähdään, että opiskelijahuoltopalveluiden ammattilaiset opittaisiin tuntemaan ja opiskelijat saisivat tiedon mistä, milloin ja miten heidät tavoittaa, kun tarvetta ilmenee. Opintopsykologilta haluttaisiin huoliin apua. Suurimmaksi huoleksi on koettu, että opintopsykologin luokse on vaikea päästä keskustelemaan.

Kun tarve on päällä, eivät voimat välttämättä riitä kyseisten asioiden selvittelyyn siinä kohdassa. Tieto olisi hyvä olla jossain itsellä valmiina kyseisiä tilanteita varten.

Opiskelijoiden näkemyksen mukaan yhteydenotto opiskelu-huoltopalveluihin pitäisi olla matalakynnyksistä ja palveluille pitäisi saada enemmän näkyvyyttä. Niihin liittyvään tiedottamiseen tulisi panostaa. Opiskelijat kehittäisivät opiskelijaportaalia niin, että tätä kautta heidän olisi mahdollista ottaa yhteyttä helposti opiskelijahuoltopalveluihin. He toivoisivat ajanvarauksen onnistuvan sähköisesti ja yhteydenoton onnistuvan esimerkiksi chat-keskustelun kautta. Resurssien lisääminen palveluihin ja chat-keskustelumahdollisuus lisääisivät opiskelijoiden näkemyksen mukaan heidän hyvinvointiaan.

Välitön tuki opiskeluihin liittyvien vaikeuksien ilmaannuttua

Opiskelijoiden näkemyksen mukaan opiskeluun liittyvissä vaikeuksissa ei kukaan voi auttaa, jos opiskelija itse ei kerro, että ei pysty, ei jaksaa tai ei kykene. Opiskelija koettaa usein ongelmakohdissa vain sinnitellä ja suoriutua.

Tärkeää on opettajien ja muun henkilökunnan helppo lähestyttävyyden ja saatavuus. Merkityksellistä on tiedonjako ja ohjaus oikean ihmisen puoleen.

Säännölliset opinto-ohjaaja- tai opettajajohtoiset keskustelut pienryhmissä tai henkilökohtaisesti ovat paikallaan. Mentorkeskustelut on koettu myös hyviksi. Opiskelija ei aina halua puhua vaikeuksistaan, eikä hän haluaisi olla opettajille vaivaksi.

Yksityiselämän ongelmista en ottaisi ensisijaisesti yhteyttä koulun palveluihin. Koen, että hakisin koululta apua vain opiskeluun liittyvissä ongelmista.

Mentoriryhmässä en halua kertoa omista vaikeuksista muille.

Sitä pohditaan, minkä verran opettajien on hyvä tai tarpeellista tietää opiskelijan vaikeuksista. He pohtivat myös opiskelijan omaa roolia tilanteessa, jossa hän jo hieman kokee jaksamattomuutta ja hänelle alkaa esimerkiksi kertyä rästitehtäviä. Tässä kohdassa toimisi se,

että oppimistehtävien deadlineista pidetään kiinni. Edellä mainitun ongelman kuvataan olevan hyvin yleinen täydellisyyttä tavoitteleville opiskelijoille.

*Jos tehtävää ei viimeistään vuoden päästä kuulu, voi olla tarpeen selvittää syytä. Onko kyse laiskuudesta, kiireestä, korkeasta tavoiteta-
sosta vai jostakin muusta.*

Jos tarvittaisiin tukea, mielellään otettaisiin henkilökohtaista tukea.

Opettajalla koetaan olevan suuri merkitys opiskelijan vaikeuksien ratkaisemisessa. Myös vertaistuen koetaan monissa tilanteissa olevan suureksi avuksi. Jos opiskeluun liittyviä vaikeuksia ilmenee, joidenkin opiskelijoiden näkemyksen mukaan paras tuki saadaan vertaisilta. Opettajat ja opinto-ohjaajat voisivat opiskelijoiden näkemyksen mukaan palveluohjata opiskelijahuolto- ja palvelujen piiriin aktiivisemmin ja kehottaa ongelmista kertovaa opiskelijaa ottamaan yhteyttä esimerkiksi koulupsykologiin. Opiskelijaprofiloinnin nähtäisiin auttavan palveluiden kohdentamisessa. Ennaltaehkäisevässä työssä, jota opiskelijat erityisesti toivovat, palveluista tiedottaminen, varhainen matalankynnyksen apu ja tuki sekä avun tarpeessa olevan opiskelijan kokonaistilanteen kartoittaminen ovat keskeisiä. Psykososiaalisen tukemisen toivotaan olevan välittävää, kunnioittavaa, hyväksyvää ja vahvistavaa. Se nähdään olevan myös rohkaisemista ja tarvittavien palvelujen piiriin ohjaamista.

Seuraavassa on kuvattuna opiskelijoiden näkemyksiä psykososiaaliseen tukeen liittyen.



Kuvio 12.1. Psykososiaalinen tuki opiskelijoiden kuvaamana

Lähteitä

Keronen, M. 2014. Syrjäytymistä ehkäistävä. Suomen lääkärilehti 42/2014, Vsk. 69, 2731–2732.

Toikko, T. 1997. Psykososiaalinen lähestymistapa sosiaalityössä. Janus 5, 1997.

van Esbroek, R. & Watts, A. G. 1998. New skills for a holistic career guidance model. Internet International Careers Journal, 26th June 1998. <http://www.careers-journal.com>.

13. KOLMANNEN ASTEEN OPISKELIJAN OSALLISUUS OPINTOJEN ETENEMISTÄ EDISTÄVÄN TOIMINTAKULTTUURIN LUOMISESSA

Terhi Kaisvuori & Mare Orman & Leena Packalén, HAMK

Opiskeluissaan viivästyneiden tukeminen opiskeluun liittyvät hyvät vaiheet huomioiden

Hyviä vaiheita on ollut paljon, ja ne ovat osaltaan liittyneet kompastuskivien voittamiseen. Ensimmäisestä vuodesta ja opintojen aloituksesta on jäänyt mukavat muistot. Opiskelijoille on tullut kokemus, että opettajat ovat opiskelijoita varten. Yleisesti koko opintojen ajan on pidetty siitä, että opiskelijoiden mielipiteet on ainakin jossain määrin otettu huomioon esimerkiksi oppimistehtävän toteutukseen liittyen.

Ensimmäisen vuoden keväällä olleiden isojen ryhmätehtävien tekeminen oli miellyttävää ja opettavaista.

Ryhmätehtävät olen saanut mentori-opettajan kannustuksesta suoritettua muiden ryhmätovereiden kanssa.

Opinnäytetyön tekemistä pidetään hyvänä vaiheena. Hyvin sujuneiden harjoittelujen nähdään tukevan oppimista, koska ammatilliseen minään on saatu lisää persoonallisuutta ja on löydetty itselle ominainen tapa toimia. Harjoittelun hyväksi lukeminen on koettu myönteiseksi ja siitä vapautunut aika on hyödynnetty palkkatöitä tehden.

Tärkeä muisto on harjoittelu ulkomailla.

Toiminnallinen projektityö on koettu parhaaksi vaiheeksi koko opiskeluissa, koska siinä on päästy kokemaan uutta. Projektityössä on voitu luoda selvä visio siitä, mitä tehdään ja miten tehdään. Toiminnallinen projektityö on koettu kiinnostavaksi oppimistilanteeksi ja sen eteen on tehty paljon töitä.

Projektityöhön sisältyi erityisen innovatiivinen ja innostava voima.

Kova työ on palkittu projektiseminaareissa.

Osallistuminen sivuainekursseille ja kokemukset niistä ovat olleet myönteisiä. Opintojen aikana on voinut käyttää opiskelijahyvinvoinnin palveluja, kuten kuraattori, opintopsykologi ja terveydenhoitaja.

Positiivista on, että opettajia on askarruttavissa kysymyksissä voinut aika matalalla kynnyksellä lähestyä.

Hyvin paljon on keskusteltu oman mentor-opettajan kanssa.

Hyviksi vaiheiksi on koettu omaan suuntautumisalaan liittyvät opinnot, koska niistä on saatu eniten irti. Harjoitteluissa itse tekemällä on opittu parhaiten. Omasta alasta pidetään kovasti ja sen vuoksi mikään vaikeus ei ole koitunut esteeksi. Vaikka suomen kieli ulkomaalaiselle opiskelijalle on haasteellista, opiskelua ei ole haluttu lopettaa. Aluksi on ollut hieman hankaluuksia, mutta oman aktiivisuuden vuoksi on kehitytty.

Suurin apu on ollut läheisten tuki. Hyvä ryhmähenki on erittäin tärkeä asia.

Teoria on jäsentynyt, kun sitä on päässyt käytännössä hyödyntämään. Kantava voima on ollut alusta asti halu valmistua ammattiin nopeasti.

Oppimista tukevan yhteistyön järjestäminen muiden opiskelijoiden kanssa

Yhteistyötä opiskelijoiden välillä voitaisiin järjestää opiskelijoiden näkemyksen mukaan esimerkiksi yhdistettyjen opintojaksojen kautta siten, että joka vuosi olisi joitakin opintoja, joita toteutetaan niin sanotuissa sekaryhmissä tai vapaasti valiten. Sivuaineissa tämän koetaan olevan mahdollista. Lisäksi opiskelijoille voitaisiin järjestää joitain monimuotoisia opintoja, joihin olisi mahdollisuus osallistua eri vuosikursseilta ja jotka tukisivat luovuuden ja ryhmätyön oppimista. Esimerkiksi voisi olla vapaa opintokokonaisuus, jonka voisi suorittaa itseä kiinnostavalla tavalla, vaikkapa ryhmässä tehtävä projektityö työelämään. Luovat ja osallistavat opinnot tukisivat opiskelijoiden yhteistyötä ja motivoisivat opiskeluun. Vaikka opinnoissa korostetaan kykyä tehdä työtä erilaisten ihmisten kanssa, voisi olla hyvä, että oppimisryhmät olisivat pienempiä ja pysyisivät samoina opintojaksoista toiseen. Muiden koulutusalojen kanssa tehtävä yhteistyö ja monialaisuus koetaan tärkeäksi.

Mentoriryhmä on hyvä ydinryhmä, se olisi voinut pysyä samana jo ensimmäisestä vuodesta lähtien.

Itselleni ryhmässä toimiminen korkean vaatimustasoni vuoksi oli aika vaikeaa opintojen aikana.

Näin jälkepäin en muista kovin ikävinäkään ryhmätöitä ja ehkä nyt osaisin paremmin hyödyntää ryhmään liittyvää potentiaalia.

Kun opintojen edistäminen tapahtuu pääasiassa itsenäisesti, opiskelijat näkevät merkityksellisenä löytää samassa tilanteessa olevan, jonka kanssa voisi jakaa kokemuksia.

Siihen epätoivon tunteeseen, että tehtävät ovat rästissä ja niihin ei osaa tarttua, tarvitsisi uusia rohkaisevia näkökulmia esimerkiksi muilta opiskelijoilta ja opettajaltakin.

Ryhmätyöt oman ryhmän opiskelijoiden kanssa ja ryhmätyöt myös muiden alojen opiskelijaryhmien kanssa opiskeluaikana olisivat tärkeitä yhteistyössä kehittymistä ajatellen. Mielenkiintoisena koettaisiin tutustuminen eri maista tulleiden opiskelijoiden kanssa. Lisäksi muiden oppilaitosten opiskelijoihin tutustuminen olisi kiintoisaa, esimerkiksi opiskelutavat muissa oppilaitoksissa. Ryhmätöissä asioista voitaisiin keskustella yhdessä ja saataisiin erilaisia ideoita. Toivottaisiin yhteisiä eri ammattikorkeakoulujen välisiä projekteja. Yhteistyötä muiden opiskelijoiden kanssa koetaan olevan jo melko paljon ja siitä pidetään kovasti. Alla olevaan kuvioon on koottu opiskelijoiden näkemyksiä yhteistyöstä muiden opiskelijoiden kanssa.

Yhteistyö muiden opiskelijoiden kanssa

- oppimisryhmät pienemmiksi
- mentorryhmä on hyvä ydinryhmä
- muiden koulutusalojen kanssa monialaista yhteistyötä
- luovat ja osallistavat opinnot tukisivat yhteistyötä ja motivoisivat opiskeluun
- yhteistyötä vertaisryhmän kanssa esimerkiksi opinnoissaan

Kuvio 13.1 Yhteistyö muiden opiskelijoiden kanssa

Oppimista tukevat opetukseen liittyvät hyvät käytänteet ja menetelmät

Oppimista tukevat luentojen aikana tehtävät pienimuotoiset ohjeistukseltaan selkeät oppimistehtävät. Aito yhteys käytännön työkenttään on tärkeää. Ryhmätöitä, todellisia toimijoita, luovuutta, heittäytymistä, epäonnistumisia ja onnistumisia pidetään hyvinä käytänteinä. Opiskelijat toivovat, että heille tarjottaisiin enemmän ja vahvemmin mahdollisuuksia ja vaihtoehtoja toteuttaa oppimistehtäviä omilla työpaikoillaan

Sellainen lähtökohta on hyvä, että opiskelija on todella tulevaisuuden työntekijä ja jo opiskellessaan osa työelämää.

On hyvä kokeilla menetelmäosaamista. Olisi järkevää käydä yhdessä läpi kaupungin palvelurakenteita, järjestökentän projektiosaamista, Kelan toimintaa ja muita konkreettisia asioita, jotka on olennainen osa työosaamista. Harjoittelua tulisi lisätä ja saada keskittyä ammatillisiin seikkoihin ja opintojaksoihin. Käytännönläheinen opetus koetaan tärkeäksi. Alla olevassa kuviossa on koottuna oppimista tukevat käytänteet ja menetelmät opiskelijoiden näkemysten mukaan.

Oppimista tukevat käytänteet ja menetelmät

- aito yhteys käytännön työkenttään
 - opetusmenetelmien vaihtelevuus
 - kokemusasiantuntijoita puhumaan ja keskustelemaan omasta työstään
 - noudatettavat tehtävien palautuspäivämäärät
- ryhmätöiden kytkeminen työympäristöihin

Kuvio 13.2 Oppimista tukevat käytänteet ja menetelmät

Opiskelun etenemistä tukevat opiskelumuodot

Ryhmätöitä ja keskusteleva luennointi koetaan hyväksi tavoiksi oppimisen kannalta. Työelämään liittyvien asioiden pohtiminen on mielenkiintoista, sillä niissä käytännön työn ajatus tuodaan opiskeluun. Ryhmätöissä hyväksi käytänteiksi nähdään oikeisiin työympäristöihin tuotetut tehtävät. Vaihtoehtoisia tapoja opiskella ja monipuolisia opetusmenetelmiä toivotaan. Suurin osa opiskeluun liittyvistä tehtävistä on kirjoitettu ryhmässä, mikä on nähty mukavana ja nopeana tapana opiskella. Koetaan, että opinnoissa on saatu valmiuksia etsiä tarvittavaa tietoa.

Opiskelumenetelmien vaihtelevuus rikastuttaa opiskelua

Opiskelumuotoina ryhmätyöskentely koetaan tärkeäksi, koska siinä pääsee kuulemaan muiden mielipiteitä asioista ja kertomaan omista kokemuksista. Luennoilla on hyvä käydä läpi perusasiat ja ryhmätöillä osaamista syvennetään. Opinnoissa pitäisi kannustaa ja rohkaista opiskelijaa puhumaan enemmän omista kokemuksistaan. Toivottavaa on, että opinnäytetyön tekemisessä viivästyneet voitaisiin integroida vertaisryhmiin tai seuraavan vuoden opinnäytetyöryhmiin. Heti ensimmäisen vuoden alusta lähtien ryhmillä toivotaan olevan nimetyt opettajat, jotka vastaisivat opiskelijoiden opiskeluun liittyvistä asioista. Tuolloin opiskelija tietäisi, kenen puoleen hän voi kääntyä, jos jokin on epäselvää tai opinnoissa on vaikeuksia.

Perheellisen opintojen etenemistä edistävät unelmat

Seuraavassa on kuvattuna perheellisen opiskelijan opintojen etenemistä edistävät unelmat.



Kuvio 13.3. Perheellisen opiskelijan opintojen etenemistä edistävät unelmat

Pilottikokeilu - uusi toimintatapa opiskeluissa viivästyneiden opintojen vauhdittamiseksi

Hankeen aikana saadun aineiston pohjalta lähdettiin kokeilemaan uudentyyppistä ohjausta opinnoissaan viivästyneille. Aluksi kartoitettiin eri vuosiryhmien tilannetta ja pilottiryhmään kutsuttiin sellaisia opinnoissaan viivästyneitä opiskelijoita, joilla opinnoista puuttui noin 50 opintopistettä valmistumiseen tarvittavasta kokonaispistemäärästä. Ryhmän toiminnassa keskeisiä olivat välittävä ohjaus ja vertaisryhmätoiminta.

Välittävässä ohjauksessa on tärkeä luoda ympäristö, joka tukee opiskelijoita. Tällaisessa ympäristössä mahdollistuu hyvä oppiminen. Lappalainen ym. (2008) tarkoittavat pedagogisella hyvinvoinnilla oppimista ja opiskelijan kehittymistä edistäviä positiivisia tunnekokemuksia.³⁵ Ohjauksessa pidetään merkityksellisessä asemassa myös vertaisohjausta³⁶. Ohjauksen tulee vahvistaa opiskelijoita, joilla on opiskeluun liittyviä vaikeuksia ja jotka ovat vaarassa jäädä koulutuksen ja työelämän ulkopuolelle. Tärkeää on välittävän ohjauksen avulla vertaisryhmässä vahvistaa opiskelijan aktiivista roolia ja asemaa omassa opiskeluprosessissaan.

Opiskelijat toivoivat järjestettävän vertaistyöskentelyä opintojen etenemisen edistämiseksi. Erityisen tärkeää onkin, että opiskelija saa ratkoa opiskeluun liittyviä haasteita vertaisten

³⁵ Lappalainen et al 2008

³⁶ Livingston 2010; Nikkola 2012

kanssa. Vertaistuellalla tarkoitetaan toisen samanlaisessa elämäntilanteessa olevan antamaa tukea³⁷. Yhteenkuuluvuuden tunteen mahdollistava ympäristö luo myös hyvinvointia.³⁸ Vertaisten verkoston tuen toivotaan auttavan opintojen loppuun saattamisessa.

Toimintatavan kuvaus

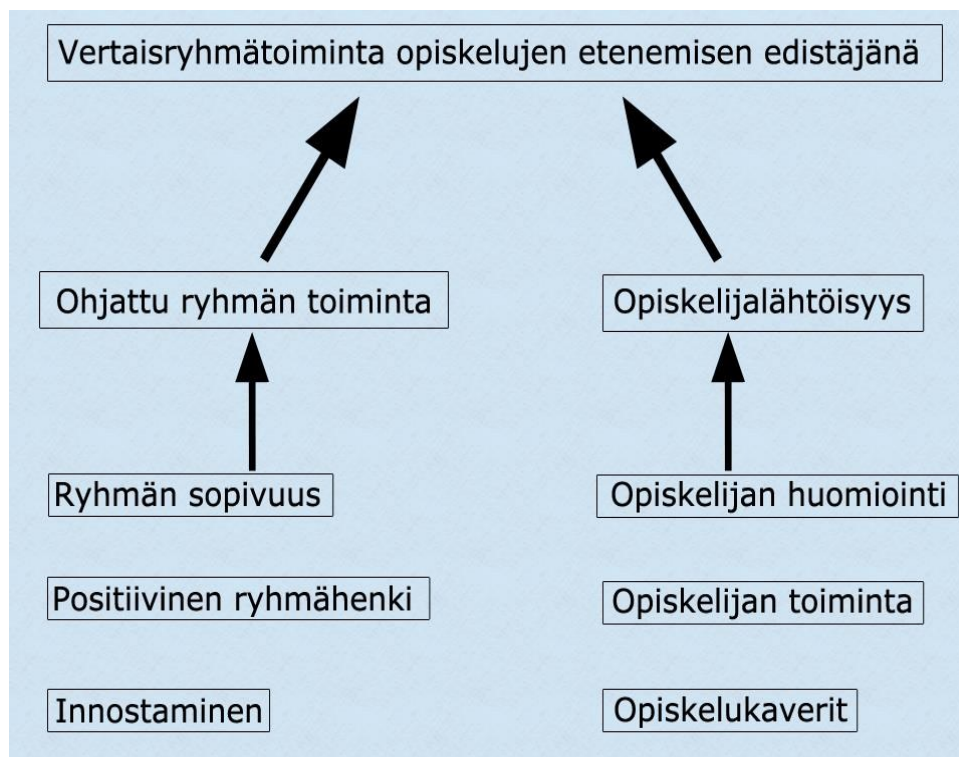
Aluksi ryhmässä vaihdettiin kuulumisia ja vasta sen jälkeen siirryttiin keskustelemaan kunkin opiskelijan opiskeluun liittyvästä tilanteesta. Keskusteltiin myös siitä, miltä tuntuu olla osallisena tällaisessa ryhmässä. Opiskelijoilla oli opintojen viivästymiseen erilaisia syitä. Jokaisella ryhmään osallistuneella oli useita palauttamattomia tehtäviä ja haasteita opinnäytetyön joko ideoinnissa tai käytännön toteutuksessa. Liikkeelle lähdettiin mahdollisuuksista ja sitä kautta ensimmäiset solmut alkoivat purkautua. Edettiin aina kolme opintopistettä kerrallaan ja näin opiskelijan luottamus omiin kykyihin ja selviytymiseen vahvistui.

Jokaisen tapaamisen yhteydessä laadittiin suunnitelma seuraavalle tapaamiskerralle. Ensimmäiset tapaamiset toteutettiin viikoittain ja sen jälkeen tapaamisia oli kahden viikon välein. Alussa käytiin läpi kokonaistilanne ja se, miten sovitut tehtävät olivat toteutuneet. Alkuvaiheessa laadittiin viikkosuunnitelma ja myöhemmin kahden viikon suunnitelma, joka jäseni jokaisen työskentelyä.

Useita keskusteluja käytiin myös työelämään sijoittumisesta ja unelmatyöpaikoista. Myös omista asenteista ja peloista työelämään siirtymisessä keskusteltiin. Opiskelijat toivoivat että tällainen ryhmäohjaus olisi tarjolla pysyvästi ja ohjaukseen kuuluisi sen lisäksi myös uraohjausta työelämään. Sopiva ryhmän koko on heidän näkemyksensä mukaan 3–4 opiskelijaa, koska silloin saa omille ajatuksille tilaa ja uskaltaa avautua. Turvallinen ja luottamusta herättävä ryhmähenki on tärkeä. Seuraavassa kuviossa on kuvattuna vertaisryhmätoiminta opiskelujen etenemisen edistäjänä.

³⁷ Stempfle & Badke-Schaub 2002; Niinistö-Sivuranta 2013

³⁸ Ryan & Deci 2000



Kuvio 13.4 Vertaistymätoiminta opiskelujen etenemisen edistäjänä

Opiskelijoille suunnatuissa vertaisryhmissä tavataan toisia samassa tilanteessa olevia ja on tärkeää, että niissä keskustellaan opintoihin liittyvistä asioista yleisesti. Yhdessä tuetaan ja vahvistetaan jokaista jakamalla kokemuksia ja ajatuksia. Ohjaavan opettajan tehtävänä on innostaa ja virittää keskustelua, jolloin opiskelijat rohkaistuvat jakamaan ajatuksiaan ja kokemuksiaan. Näin ohjaava opettaja voi olla mahdollistamassa aidon yhteisön syntymisen, johon opiskelijat voivat vaikuttaa omalla sitoutumisellaan. Vertaisryhmän tapaaminen on sosiaalinen tapahtuma, jonka merkitys opiskelijalle saattaa olla korvaamaton opintojen loppuunsaattamisessa. Seuraavassa kuviossa on kuvattuna opinnoissaan viivästyneiden ohjausprosessi.



Kuvio 13.5. Opinnoissa viivästyneiden ohjausprosessi

Ammatillisesti ohjatulla vertaistuellalla on aivan oma merkityksensä käytännön tuen ja avun edistämässä. Vastavuoroisessa suhteessa sen osapuolet kykenevät tarjoamaan jotakin sellaista, mitä toinen tarvitsee. Ammatillisesti ohjattu vertaistuki perustuu vastavuoroisuuteen. Sen tarkoituksena on luottamuksellinen, omakohtaisten kokemusten vaihtaminen ja jakaminen sekä uusien ideoiden löytäminen. Sen avulla kokemuksia työestetään voimavaroiksi ja

herätellään piilossa olevia resursseja selviytyä eri elämäntilanteista.³⁹ Vertaisryhmä tarvitsee avukseen innostajan, joka saa ryhmän jäsenet aktiivisiksi toimijoiksi.⁴⁰ Innostajina opinnoissaan viivästyneiden ryhmässä toimivat ryhmää ohjanneet opettajat. Vastavuoroinen ajatusten ja kokemusten jakaminen helpotti opiskelujen sujuvuutta ja opinnoissa edettiin suunnitelmien mukaisesti.

Lähteitä

Adams, R. 1996. *Social Work and Empowerment*. Malaysia: Macmillan Press Ltd.

Kurki, L. 2000. *Sosiokulttuurinen innostaminen*. Tampere: Vastapaino.

Livingston, L. 2010. Teaching Creativity in Higher Education. *Arts Education Policy Review* 111, 59–62.

Nikkola, T. 2012. Oppimisen esteet ja mahdollisuudet ryhmässä: syyllisyyden kehittyminen syntipukki-ilmiöksi opiskeluryhmässä ohjaajan tulkitsemana. *Jyväskylä Studies in Education, Psychology and Social Research*; 0075–4625; 422. Jyväskylä: Akateeminen väitöskirja.

Niinistö-Sivuranta, S. 2013. Sanoista syntyy yhteinen merkitys? Kommunikointitaidot luovassa oppimisympäristössä ja ammatillisessa kasvussa ammattikorkeakoulun visuaalisilla suunnittelualoilla. *Acta Universitatis Tamperensis* 1827. Tampere: Akateeminen väitöskirja.

Nylund, M. 1999. Oma-apuryhmät välittäjinä arjessa. Teoksessa Hokkanen, L., Kinnunen, P. & Siisiäinen, M. (toim.) *Haastava kolmas sektori*. Helsinki: Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto. 116–134.

Ryan, R. M., & Deci, E. L. 2000. Self-Determination Theory and the Facilitation of Intrinsic Motivation, Social Development and Well-Being. *American Psychologist*, 55, 68–78.

Stempfle, J. & Badke-Schaub, P. 2002. Thinking in Design Teams – an Analysis of Team Communication. *Design Studies* 23 (5), 473–49

³⁹ Vrt. Adams 1996, 78; Nylund 1999

⁴⁰ Kurki 2000

14. NUORISOTAKUUN TOTEUTTAMISEEN LIITTYVIEN HYVIEN KÄYTÄNTEIDEN MAHDOLLISUUDET JA HAASTEET

Leena Packalén & Terhi Kaisvuo & Mare Orman, HAMK

Aluksi

Artikkelin tarkoituksena on koota arvioivaa tietoa nuorisotakuun toteutumisesta Suomessa. Kun Nuorisotakuun kehittäminen Hämeessä - hanke (NUTA) käynnistyi vuoden 2014 alussa, tehtiin aiheesta kirjallisuuskatsaus hankesuunnitelman mukaisesti. Silloin haluttiin löytää tietoa nuorisotakuun hyvistä käytänteistä niiden edistämiseksi ja erilaisten toimintakäytänteiden kehittämiseksi.

Nuorisotakuun toteuttaminen nykyisessä muodossa alkoi vuonna 2013, siksi vuoden 2014 alussa löytyi suhteellisen vähän nuorisotakuun toteuttamista kuvaavia julkaisuja. Löydetty aineisto oli pääsääntöisesti opinnäytetöitä, pro gradu – tutkielmia ja julkaistuja hankeraportteja. Poikkeuksena oli Suomen Kuntaliiton vuonna 2013 julkaisema Nuorisotakuu – uusi tapa toimia - selvitys, joka perustuu kunnille tehtyyn kyselyyn nuorisotakuun toteutumisesta ja tehdyistä toimenpiteistä.

Erilaisten julkaisujen määrä nuorisotakuun toteuttamisesta lisääntyi merkittävästi hankkevuoden aikana. Kirjallisuuskatsaus päätettiin uusiksi vuoden 2015 alussa, koska haluttiin saada tietoa toteutetuista hyvistä käytänteistä.

Tässä artikkelissa esitellään vuonna 2014 julkaistuja keskeisiä käytänteitä nuorisotakuun toteuttamisen mahdollisuuksista ja haasteista. Siinä kuvataan ensin lyhyesti tehty kirjallisuuskatsaus. Näiden jälkeen esitellään hyvät käytänteet. Lopuksi käännetään katsetta nykyisestä tulevaan ja esitellään hankkeen aikana saatuja jatkotutkimusteemoja.

Nuorisotakuun toteuttamista koskevan tiedon lähteille

Kirjallisuuskatsaus toteutettiin kuvailevan kirjallisuuskatsauksen periaatteita noudattaen. Sen avulla haluttiin saada vastaus kahteen kysymykseen, jotka ohjasivat katsauksen tekemistä. Tuloksena on aineistolähtöinen kuvaileva vastaus kysymyksiin.⁴¹

Kysymykset ovat:

- Millaisia mahdollisuuksia hyvien käytänteiden toteuttamisessa nuorisotakuussa on?
- Millaisia haasteita hyvien käytänteiden toteuttamiseen liittyy nuorisotakuussa?

Alkuperäistutkimusten elektroninen haku toteutettiin ensimmäisen kerran helmikuussa 2014. Se toistettiin tammikuussa 2015. Tiedonhaku toteutettiin informaation avustuksella niin, että voitiin olla varmoja hakustrategian oikeellisuudesta ja saatujen tulosten kattavuudesta. Elektronisista tietokannoista löydettyistä tutkimuksista tehtiin myös manuaalinen haku.⁴²

⁴¹ Kangasniemi ym. 2013, 294.

⁴² Kangasniemi ym. 2013, 295.

Elektroninen tiedonhaku toteutettiin Nelli-portaalissa hakusanoilla nuorisotakuu? OR koulutustakuu?. Tietokantoina käytettiin Artoa, Aleksia, Melindaa, Mediciä, Selmaa ja Theseusta sekä Google Scholaria.

Kuvailevan kirjallisuuskatsauksen luonteen mukaisesti keskeinen sisäänottokriteeri oli aineiston sisällöllisessä valinnalla, ei ennalta tarkasti määritellyillä sisäänottokriteereillä. Siksi tehtiin ainoastaan kaksi rajausta: aineiston julkaisuvuosi oli vuosi 2014 ja se käsitteli nuorisotakuun toteuttamista Suomessa. Myös muut julkaisut kuin tieteelliset artikkelit hyväksyttiin, kun se oli kirjallisuuskatsauksen kysymyksenasettelun kannalta perusteltua.⁴³ Tätä perusteltiin sillä, että alan toimijoiden kirjallisen muodon saanut näkemys ja kokemus nuorisotakuun toteuttamisesta kannattaa hyödyttää.

Hyväksytyt ja hylätyt aineistot taulukoitiin. Samoin valitun aineiston sisällöllisessä jäsentämisessä käytettiin tukena taulukointia. Se auttoi tarkastelemaan valittua aineistoa ja arvioimaan sen merkitystä suhteessa kirjallisuuskatsauksen kysymyksiin. Taulukkoja ei kuitenkaan liitetty osaksi artikkeleita. Nuorisotakuun toteuttamiseen liittyviä ilmiöitä tarkasteltiin teemoittain pyrkien jäsentyneeseen kokonaisuuteen.⁴⁴

Hyviä käytänteitä nuorisotakuun toteuttamisessa

- 1) Nuorten asiat ovat nousseet keskiöön nuorisotakuun myötä. Nuoret saavat sen avulla tarvitsemiaan palveluita ja tukea aiempaa nopeammin ja parhaimmillaan myös monipuolisemmin. Enemmistö toimijoista arvioi nuorisotakuun toteuttamisen edellytykset vähintäänkin kohtuulliseksi. Nuorisotakuuta pidetään hyvänä asiana, vaikkakin haasteellisena toteuttaa. Tärkeää on, ettei se jää vain yhden hallituksen asiaksi, vaan se saa jatkumoa myös tulevaisuudessa.⁴⁵
- 2) Nuorten osallisuus ja aktiivinen toimijuus oman tulevaisuutensa rakentamisessa ovat nuorisotakuun onnistumisen edellytys. Nuorisotakuu tukee parhaimmillaan nuoren kasvua, itenäistymistä ja elämänhallintaa.⁴⁶ Nuorten osallisuutta on tuettu muun muassa jäsenyydellä erilaisissa työryhmissä, mielipiteitä ja toiveita kartoittaen erilaisin kyselyin, kuulemis-tilaisuuksissa tai tapaamisissa. Luontevaa on myös osallistuminen toiminnan suunnitteluun ja toteuttamiseen. Oleellista on, että nuorista ollaan kiinnostuneita subjekteina, ei ainoastaan tulevana työvoimana. Ohjaavat ja riittävän pitkään nuoren rinnalla kulkevat palvelut ovat tärkeitä.⁴⁷
- 3) Eri toimijoiden tiivis yhteistyö on keskeinen edellytys nuorisotakuun toteutumiseksi. Yhteistyöhön osallistuvat vähintään kaikki keskeiset paikalliset toimijat, kuten kunnan ja valtion viranomaiset, seurakunta, elinkeinoelämä ja järjestöt. Nuorisotakuun toteuttamisen kuvataan mahdollisuudeksi tehdä toimivaa yhteistyötä eri toimijoiden välillä. Tavoiteltavaa paikallisessa yhteistyössä on pysyvän mallin kehittäminen, mikä näkyy nuorelle toimivana palvelukokonaisuutena. Oleellista on, että paikkakuntaakohtaiset yhteistyömallit ja palve-

⁴³ Kangasniemi ym. 2013, 296.

⁴⁴ Kangasniemi ym. 2013, 296–297.

⁴⁵ Hellesuo 2014, 68; Hyvönen & Valtonen 2014, 39; Sahi 2014, 11; Tuusa ym. 2014, 31.

⁴⁶ Sahi 2014, 7; Tuusa & Pitkänen & Shemeikka 2014, 26.

⁴⁷ Tuusa ym. 2014, 82–83, 236.

luprosessit ovat yhdessä sovittuja, toimivia ja koordinoituja. Keskeistä on verkostoituminen, joustava palveluiden järjestäminen ja paikallisesta tarpeesta lähtevä kehittäminen. Usein tarvitaan myös työkäytänteiden muutosta ja henkilöstön osaamisen kehittämistä.⁴⁸

Hämeen nuorisotakuun toteuttamissuunnitelmassa vuonna 2014 todetaan: ”Jokaiselle Hämeen ELY-keskuksen alueen nuorelle järjestetään hänen tarpeensa mukaisesti työpaikka / opiskelupaikka / työkokeilupaiikka / työpajapaikka / muu tarvittava palvelu. Tavoitteeseen pyritään toimimalla aktiivisesti nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi, luomalla yhteisiä toimintatapoja ja tekemällä yhteistyötä yli hallintorajojen.”⁴⁹

- 4) Tutkitun tiedon lisääntymien ja hyvien käytänteiden jakaminen nousevat keskiöön. Tarvitaan lisää tietoa siitä, millaisiin toimiin yhteiskunnan tulee ensisijaisesti panostaa, Tarvitaan lisää nuoria koskevaa työvoimapolitiittista arviointitutkimusta, samoin tutkimus- ja arviointitietoa nuorten syrjäytymistä ehkäisevien toimenpiteiden vaikuttavuudesta. Myös pitkäaikainen seurantatieto koskien nuorten palveluita on tärkeää päätöksenteon tukena ja nuorten kanssa tehtävän työn kehittämiseksi. Tutkitun tiedon välittäminen ja hyvien käytänteiden jakaminen eri toimijoiden kesken on tärkeää, samoin vertaisoppiminen.⁵⁰

Hyvien käytänteiden toteuttamisen haasteita nuorisotakuussa

- 1) Pitkittynyt vaikeutunut taloustilanne ja sitä seurannut hankala työmarkkinatilanne ovat hankaloittaneet koulutustakuun toteutumista. Monessa työpaikassa käynnissä olevat YT neuvottelut vaikeuttavat luonnollisesti myös nuorten työllistymistä. Nuorisotyöttömyyden lisääntyminen on herättänyt epäilyä nuorisotakuun toteutumattomuudesta. Toisaalta nuorten työttömyysjaksot ovat lyhytkestoisempia kuin aikuisilla ja heidän tilannettaan vie usein eteenpäin nuorisotakuun keinovalikkoon kuuluvat koulutus, harjoittelu, kuntoutus ja työpajatoiminta.⁵⁵
- 2) Toisen asteen ammatillisen koulutuksen opiskelupaikkojen vähentämisen ja niiden epätaisaisten alueellisen jakautumisen katsotaan olevan ristiriidassa nuorisotakuun toteuttamisen kanssa. Koulutus on keskeinen keino syrjäytymisen ehkäisyssä. Vaikka ikäluokat pienentyvät, vuosittain jää 5000 nuorta toisen asteen koulutuspaikkojen ulkopuolelle. Muiden vaihtoehtojen löytäminen tai oppisopimuskoulutukseen pääseminen on erittäin vaikeaa näille nuorille.⁵¹
- 3) TE-toimistojen verkon ja palvelumallin uudistaminen on vähentänyt TE-toimistojen lukumäärää, etäisyydet palveluihin ovat kasvaneet ja verkkopalvelujen suosiminen henkilökohtaisten kohtaamisten sijaan ovat vaikeuttaneet palveluiden saantia. Palveluiden sanotaan karanneen eniten tukea tarvitsevilta nuorilta. TE-verkkopalveluihin kirjautuminen on nuorisotakuun mukaan pääsemisen edellytys.⁵²

⁴⁸ Hellesuo 2014, 49, 55, 58; Tuusa & Pitkänen & Shemeikka 2014, 26; Tuusa ym. 2014, 15, 245.

⁴⁹ Lietzen 2014, 37.

⁵⁰ Hellesuo 2014, 52; Tuusa ym. 2014, 10, 102; 254–255.

⁵⁵ Ihalainen & Räisänen 2014, 41; Tuusa ym. 2014, 35.

⁵¹ Hellesuo 2014, 55; Hyvönen & Valtonen 2014, 37–38; Tuusa ym. 2014, 37.

⁵² Ahonen-Walker & Pietikäinen 2014, 72–73; Hellesuo 2014, 51; Tuusa & Pitkänen & Shemeikka 2014, 25; Tuusa ym. 2014, 35, 50, 105.

- 4) Kuntoutuspalvelujen vaikea saatavuus on noussut merkittäväksi haasteeksi. Nuorista noin viidenneksen arvioidaan tarvitsevan kuntoutuspalveluja, joihin kuuluvat muun muassa mielenterveys- ja päihdepalvelut, kuntouttava työtoiminta ja Kelan ammatillisen kuntoutuksen palvelut. Näiden riittävyys ja saatavuus arvioidaan huomattavasti heikommaksi kuin muiden palvelujen. Tämä siitä huolimatta, että näiden palvelujen puuttuminen jättää usein pitkäkestoisen jäljen nuoren elämään.⁵³

Mari Ahonen-Walker ja Reetta Pitkänen (2014, 70) toteavat: ”Ilman tarkoituksenmukaisia, kokonaisvaltaisia sosiaali- ja terveyspalveluita vaikeimmassa asemassa olevat nuoret eivät pysty jatkossakaan kiinnittymään koulutukseen tai työelämään ja ulkopuolisuus jatkuu. Kuntouttavia palveluita tulee siis kehittää ja niiden volyymia nostaa osana nuorisotakuuta.” Heidän mukaansa vastuu nuorisotakuusta on näyttäytynyt ennen kaikkea opetus- ja kulttuuriministeriön ja työ- ja elinkeinoministeriön toimintana. Kuntoutuksellisista kokonaisuuksista vastaava sosiaali- ja terveysministeriö ei ole vielä alkanut hoitaa riittävästi tehtäväänsä tässä asiassa.⁵⁴

- 5) Tarvitaan matalan kynnyksen avunpaikkoja, jonne nuoret voivat mennä ilman diagnooseja ja saada ohjausta tarvitsemiinsa palveluihin. Siellä kartoitetaan yhdessä nuoren kanssa hänen kokonaistilanteensa ja aloitetaan jatkosuunnittelu tarvittavista askelista. Nuoren tilanteesta ”otetaan koppi”. Palvelujen tulee olla suunnitelmallisia, tavoitteellisia ja integroituja eri toimijoiden yhteistyönä. Tällaiset palvelut ovat vaikuttavimpia kuin satunnaiset, yksittäiset palvelut. Näitä palveluja leimaa parhaimmillaan monialaisuus ja moniammatillisuus, eri toimijoiden roolien ja tehtävien selkeys, nuoren kanssa tehtyyn hoitosuunnitelmaan sitoutuminen, jalkautunut työote ja toimiva palveluohjaus.⁵⁵
- 6) Tuen ja palvelujen yksilöllisen räätälöimisen tärkeys niin, että nuori tulee kohdatuksi yksilönä ja hänen tarpeensa otetaan huomioon. Nuoret ovat yksilöitä ja erittäin heterogeeninen ryhmä, kaikkia ei voi kohdata ja tukea samalla tavalla. Nuorisotakuun toteuttaminen ei ole massapalvelua eikä muodollisuus.⁵⁶

NUTA-hankkeen aikana eri toimijoiden esittämiä hyviä käytänteitä

NUTA-hankkeen aikana koottiin nuorisotakuun toteuttamisessa todettuja hyviä käytänteitä nuorten kanssa työskenteleviltä. Alla olevaan taulukkoon on kuvattu niistä keskeisimmät.

⁵³ Kauppinen 2014, 67; Tuusa ym. 2014, 70–73.

⁵⁴ Ahonen-Walker & Pitkänen 2014, 72.

⁵⁵ Hellesuo 2014, 51; Tuusa ym. 2014, 35–36.

⁵⁶ Hyvönen & Valtonen 2014, 39; Ihalainen & Räisänen 2014, 42.

Taulukko 14.1. Nuorisotakuun toteuttamiseen liittyvät hyvät käytänteet

- Harrastustoiminnan järjestäminen koulujen yhteydessä maksuttomasti koulupäivän jälkeen
- Erilaisten poikapedagogiikan muotojen kehittäminen
- Peruskouluun moniammatillinen ja laaja-alainen työryhmä lasten ja nuorten tueksi
- Putoamisvaarassa oleville lapsille ja nuorille elämähallintakurssi, jota pidetään yhteistyössä nuorisotoimen, sosiaali- ja terveys- sekä opetustoimen kanssa
- Yläkouluissa etsivän nuorisotyön tutuksi tekeminen
- Uravalmennus, jossa kouluttaja ohjaa nuoria eteenpäin
- Nuorisoneuvojan toiminta nuorten elämähallinnan tukemiseksi
- Nuorten palvelupisteet, matala kynnyks, useat palvelut saman katon alla
- Työpajoilla tehtävien eteenpäin markkinoitavien työtehtävien tekeminen
- Eri organisaatioiden välinen tarkoituksellinen asiakaslähtöinen yhteistyö nuorten parhaaksi
- Välityömarkkinoiden kehittäminen
- Mittareiden rakentaminen nuorisotakuun toteutumisesta

NUTA-hankkeen osallistujien esittämiä tutkimusteemoja

NUTA-hankkeen aikana eri toimijat ovat esittäneet erilaisia tutkimusteemoja. Taulukossa (14.2) on kuvattu keskeisimmät teemat.

Taulukko 14.2. Nuorisotakuun toteuttamiseen liittyvät tutkimusteemat

<ul style="list-style-type: none"> • Nuorten osallistumisen ja vaikuttamisen vahvistaminen kunnallisessa/yhteiskunnallisessa päätöksenteossa • Nuorten näkemykset heidän oikeuksistaan ja velvollisuuksistaan suhteessa heille tarjottuun tukeen • Merkitykselliset asiat nuorten elämässä • Nuorten sosiaaliset verkostot • Nuorten tietokonekäyttäytyminen • Nuorten motivaatio opiskella/tehdä työtä • Nuorten odotukset tuesta ja avusta sekä heidän valmiutensa sitoutua niihin • Ilmaisuharrastuksen merkitys nuoren identiteetin ja itsetunnon kehittämisessä • Nuorten näkemykset tuen tarpeesta ja heille annetuista palveluista • Nuorten osallisuuden vahvistamiseen liittyvien työvälineiden kehittäminen • Monikulttuuriset nuoret ja opiskelu/työ • Nuorisotakuun toimivuus ja vaikuttavuus • Henkilökohtaisen ohjauksen merkitys nuorten palveluissa • Vastavalmistuneiden ilman työtä olevien nuorten käsityksiä arjesta, työelämästä ja tulevaisuudesta • Monialainen ja -ammattillinen ennaltaehkäisevä työ nuorten hyväksi ja syrjäytymisen ehkäisemiseksi • Nuorten kokemuksia työpajatoiminnasta • Tehokas työpajatoiminta ja sen merkitys nuoren tulevaisuuteen suuntautumisessa • Nuorten kokemuksia päihde- ja mielenterveyspalveluista • Monikulttuuriset nuoret: kuinka mielenterveys voi kahden kulttuurin välissä ja vanhempien tukena ja yhteytenä valtakulttuuriin? • Nuorten sosiaaliset verkostot ja niiden näyttäytyminen tässä ja nyt sekä sosiaalisessa mediassa • Koulujaksamisen / -viihtyvyyden tukeminen. • Miten vähentää opiskelujen keskeyttämistä toisella asteella?

Katse tulevaan

NUTA-hankkeen toteuttamisen aikana (1/2014 – 3/2015) äänenpainot nuorisotakuun toteuttamisessa ovat muuttuneet, kriittisyys on lisääntynyt. Se on monella tapaa luonnollista.

Arviomme mukaan kriittisyys nuorisotakuun toteuttamisessa liittyy ennen kaikkea tasapainoiluun nuorten ohjauksen ja sanktioinnin välillä. Vaikka nuorisotakuu tarjoaa nuorille lähes subjektiivisen oikeuden apuun ja palveluihin, se samalla velvoittaa ja sanktioi nuoria⁵⁷. Joidenkin arvioiden mukaan nuorisotakuun toteuttaminen on rajautumassa alkuperäistä ideaa paljon kapeammaksi keskittymällä liikaa työn ja opiskelun kysymyksiin⁵⁸. Rauno Perttula

⁵⁷ Hämäläinen & Hämäläinen & Tuomala 2014, 28.

⁵⁸ Ahonen -Walker & Pietikäinen 2014, 69. Rauno Perttula 2015

⁶⁴ Sahi 2014, 21; Tuusa ym. 2014, 100.

(2015), joka on väitellyt nuorten koulutuksesta käydystä julkisesta keskustelusta, toteaa, ettei koulutus-, opiskelu- tai työpaikka pelasta ketään. Hän korostaa toimenpiteitä sosiaalisen syrjäytymisen ehkäisemiseksi.

Keskustelussa aiheena on myös korjaavien ja ennaltaehkäisevien toimien välinen suhde. Nuorisotakuun toteuttamisen alkumetreillä on panostettu korjaaviin toimenpiteisiin, mutta painopisteen siirtyminen ennaltaehkäisevään toimintaan on tärkeää. Ellei näin tapahdu, voi korjaavien toimenpiteiden tarve olla jatkossakin suuri, jopa kasvava.⁶⁴ Nuorisotakuun toteuttamisessa suunta tulisi olla nuorten aktivoimisen sijaan heidän hyvinvointiaan, terveyttään ja mielenterveyttään edistävissä kysymyksissä⁵⁹. Nuorisotakuun toteuttaminen velvoittaa sosiaali- ja terveysalan ammattilaisia nuorten kuulemiseen ja heidän osallisuutensa lisäämiseen. Heidän asiansa tulee ottaa vakavasti. Myös korkea-asteella, erityisesti sosiaali- ja terveysalalla, nuorisotakuun toteuttamisen edellytyksenä olevaa osaamista ja sen toteuttamiseen liittyviä käytänteitä tulee edelleen kehittää.

Lähteitä

Aaltonen, S. & Berg, P. & Ikävalko, S. 2015. Nuoret luukulla. Kolme näkökulmaa syrjäytymiseen ja nuorten asemaan palvelujärjestelmässä. Nuorisotutkimusverkosto / Nuorisotutkimusseura. Verkkojulkaisuja 84.

Ahonen-Walker, M. & Pietikäinen, R. 2014. Nuorisotakuu – kermankuorintaa ja tyhjiä lupauksia? Teoksessa: Gretscher, A. & Paakkunainen, K. & Souto, A-M. & Suurpää, L. (toim.) 2014. Nuorisotakuun arki ja politiikka. Nuorisotutkimusverkosto / Nuorisotutkimusseura. Julkaisuja 150. Verkkojulkaisuja 76, 69–73.

Alasaari, K. 2014. Sidostesukkien yhteys nuorisotakuuseen? Nuorisotyö 68 (2014): 2, 5–8. Gretscher, A. & Paakkunainen, K. & Souto, A-M. & Suurpää, L. (toim.) 2014. Nuorisotakuun arki ja politiikka. Nuorisotutkimusverkosto / Nuorisotutkimusseura. Julkaisuja 150. Verkkojulkaisuja 76.

Hämäläinen, K. & Hämäläinen, U. & Tuomala, J. 2014. Takuulla nuorten työttömyyttä vastaan. Työpoliittinen Aikakauskirja 1/2014, 18–29.

Hellesuo, A. 2014. Nuorisotakuu työpajatoiminnan mahdollisuutena ja haasteena. Tampereen yliopisto. Yhteiskunta- ja kulttuuritieteiden yksikkö. Pro gradu – tutkielma.

Hyvönen, U. & Valtonen, M. 2014. Nuorisotakuu – ehjä kokonaisuus vai kasa toimenpiteitä? Teoksessa: Gretscher, A. & Paakkunainen, K. & Souto, A-M. & Suurpää, L. (toim.) 2014. Nuorisotakuun arki ja politiikka. Nuorisotutkimusverkosto / Nuorisotutkimusseura. Julkaisuja 150. Verkkojulkaisuja 76, 37–39.

Ihalainen, L. & Räisänen, H. 2014. Euroopalla ei ole varaa hukattuun sukupolveen. Työpoliittinen Aikakauskirja 3/2014, 39–42.

Kallio-Savela, M. & Sjöholm, K. & Selkee, J. 2013. Nuorisotakuu – uusi tapa toimia. Kunnille suunnatun kyselyn tuloksia. Suomen Kuntaliitto.

⁵⁹ Aaltonen & Berg & Ikävalko 2015

Kangasniemi, M. & Pietilä, A-M. & Utriainen, K. & Jääskeläinen, P. & Ahonen, S-M. & Liikainen, E. 2013. Kuvaileva kirjallisuuskatsaus: eteneminen tutkimuskysymyksestä jäsenettyyn tietoon. *Hoitotiede* 2013, 4 (25), 291–391.

Kauppinen, T. 2014. Nuorisotakuu aktiivisen kansalaisen tuottamiskoneistona. Itä-Suomen yliopisto. Filosofinen tiedekunta. Kasvatustieteen pro gradu-tutkielma. Tammikuu 2014.

Korkeamäki, J. 2014. Nuorten aikuisten osaamisohjelma on osa nuorisotakuuta: lisää mahdollisuuksia perusasteen varassa olevien nuorten koulutukseen. *Kuntoutus* 37 (2014): 1, 62–63.

Lietzén, L. 2014. Asenne kohdallaan ja reitti selvä – vai ihan sama, mitä välii? Hämeen nuorisotakuun toimintasuunnitelma 2014. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus 2014. Raportteja 74/2014. Nuorisotakuu. 2014. Saatavilla muodossa: <http://www.nuorisotakuu.fi/nuorisotakuu>. Luettu 5.4.2014

Nuorisotakuu. 2014. Saatavilla muodossa: <http://www.nuorisotakuu.fi/nuorisotakuu>. Luettu 5.4.2014

Perttula, R. 2015. Syrjäytymispuhe hallinnan strategiana opiskelijahuollon sosiaalityössä. Akateeminen väitöskirja. Jyväskylän yliopisto. *Jyväskylä studies in education, psychology and social research* 517. Pääministeri Jyrki Kataisen hallituksen ohjelma. 22.6.2011. Valtioneuvoston kanslia. Saatavilla muodossa: <http://valtioneuvosto.fi/documents/10184/147449/Kataisen+hallituksen+ohjelma/81f1c20f-e353-47a8-8b8f-52ead83e5f1>. Luettu 29.10.2013.

Sahi, L. 2014. Nuorisotakuun toteutuminen nuorisotoimen näkökulmasta. Tietoja vuosilta 2012–13. Opetus- ja kulttuuritoimi. 31/2014. Etelä-Suomen aluehallintoviraston julkaisuja.

TEM raportteja 8 / 2012. Nuorten yhteiskuntatakuu 2012. Työllisyys- ja yrittäjyysosasto. Raportti 15.3.2012.

Tuusa, M. & Pitkänen, S. & Shemeikka, R. 2014. Yhdessä tekeminen tuottaa tuloksia – seurantatietoa nuorisotakuun ensimmäiseltä toimeenpanovuodelta. *Työpoliittinen aikakauskirja* 3/2014, 23–38.

Tuusa, M. & Pitkänen, S. & Shemeikka, R. & Korkeamäki, J. & Harju, H. & Saares, A. & Pulliainen, M. & Kettunen, A. & Piirainen, K. 2014. Yhdessä tekeminen tuottaa tuloksia. Nuorisotakuun tutkimuksellisen tuen loppuraportti. Toimeenpanon ensimmäisen vuoden arviointi ja seurannassa sovellettavien indikaattorien kehittäminen. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja. Työ ja yrittäjyys. 15/2014.

Valtioneuvoston tiedonanto eduskunnalle 24.6.2014 nimetyn pääministerin Alexander Stubbin hallituksen ohjelmasta. Saatavilla muodossa <http://valtioneuvosto.fi/documents/10184/145135/Stubbin+hallituksen+ohjelma/fafd39bc-307c-4cde-8b4c-b97724cf24efodossa>. Luettu: 28.8.2014.